

Irogatunk

Ködkergetünk

Tamáskodunk

Tartalom

Mit keresnek a tanárok?.....	4	A páva farka és a tananyag.....	26
Az IKT szép új világa	5	Döglött a bálna?	28
E-learning: képződik a digitális munkásosztály?.....	6	Már megint a finnek - összehasonlító elemzés	29
Fogyasztók, termelők és a wiki modell.....	7	Mitől ment előre a világ?.....	30
Itt a jövő - egyétek?.....	8	Neveléstudomány a Science-ben	31
Szadadság, egyenlőség ... jóindulat?	8	Mire jó az IKT?	33
Torz tükrön át – valóságok az interneten	10	Hogyan nem érdemes	33
Egy konferencia margójára.....	11	Jönnek a bennszülöttek!	35
Amire nem gondolunk.....	12	A digitális bennszülött és a jeti.....	36
Vigyázzunk digitális jóhírünkrel!.....	13	Netikett 2011 - digitális kultúrsokk	36
Mi, tanárok	14	Ki teheti biztonságossá az internetet?	38
Az IKT kompetenciáról - 2010 április	15	Mit csinálnak az interneten a diákjaink?	39
Technofókok VS. technofilek (az új árkok)	16	Buták a bennszülöttek?	40
Félelem és reszketés az IKT órán	17	Iskolánk, az iskola	41
Interaktív tábla? Ja, az ide nem való	19	Iskola a digitális átállás után. Ez a jövő?	42
Érdekes elemzés az amerikai oktatási rendszerről.....	20	Az osztályterem alkonya?.....	42
Tanár 2.0 avagy az új természetessé válása	20	Blogolni pedig szükséges	44
Egy álomról.....	22	Jó blog - rossz blog (személyes vélemény)	45
Tanítani, tanítani, tanítani	23	Kipukkadt az Edublog lufi?.....	45
Hol az IKT helye?.....	24	Ja, hogy nem blogol?! Akkor nem vesszük fel.	47
Fun theory – érdekesebb-e, ha vicces?	24	Tanárok blogjai - csupa mosoly iskola?	48
Mit tanulhatunk a játékokból?.....	25	Egy twitterező evolúciója	49
A tartalom alapú nyelvtanítás a jövő?	26	Blogolás mint kényszer és mint szükséglet.....	50

Figyelj, megadod a facebookodat?	53
Facebook az iskolában	54
Mire használják a szülők a Facebook-ot?	55
Facebook, IWIW és a tanár - jejj, vagy ne jelölj?	55
Facebook-dilemma	56
Facebook ismét	57
A bunkofontól az m-learningig	60
Mire jó a mobil?	61
Tiltsuk a mobilt, vagy használjuk?	61
Kiskarácsony, nagykarácsony	63
Karácsonyi köszöntések tipológiája	64
Boldog karácsonyt? Szól a grincs is!	65

Mit keresnek a tanárok?

Taylor Mali tanár és költő, a *slam poetry* mozgalom egyik képviselője. Az alábbiakban olvasható és megtekinthető *Mit keresnek a tanárok* című verse.

*Azt mondja az a baj a tanárokkal, hogy „mit tanulhat egy gyerek attól, aki csak tanárnak volt jó?”
elmondja a többi vendégnek, mennyire is igaz, hogy
„Aki tudja csinálja, aki nem tudja, az tanítja.”*

*Úgy döntök, inkább a saját számat fogom be, nem az övét
és inkább nem mondom el mennyire igaz,
amit a jogászokról mondanak.*

Végül is eszünk és ez egy művelt társaság.

*„De tényleg, te tanár vagy Taylor” – mondja,
„Őszintén, mit keresel?” Ezt nem kellett volna,
(azt kérni, hogy legyek őszinte)
van egy elvem
az őszinteségről meg a seggberúgásról:
aki kéri, annak jár.*

Azt akarod tudni, hogy mit keresek?

*Kölyköket, akik keményebben dolgoznak, mint ahogy gondolták, hogy képesek rá.
Azt a hármast, ami olyan mint egy Kossuth-díj
és azt a négy-ötödöt, ami olyan mint egy pofon:
Mert hogy mered az időmet pazarolni ezzel, ami nem legjobb, amit tudnál.*

*Kölyköket, akik 40 percen át ülnek a tanulószobában
teljes csendben. Nem, nem dolgozhattok csoportban.
Nem, nem lehet egy kérdésed.
Miért nem mehetsz ki vizet inni?
Mert nem szomjas vagy, hanem unod magad, azért.*

*A szülőt, aki retteg, amikor felhívom:
Remélem, nem rosszkor,
csak el akartam mesélni, mit mondott Billy ma.
Billy azt mondta: „Hagyd már békén. Én is szoktam sírni, te nem?”
Életemben nem láttam még ennél bátrabb dolgot.*

*Azt, hogy a szülők lássák, milyenek a gyerekeik valójában,
és milyenek lehetnének.*

Azt akarod tudni, hogy mit keresek?

*Azt, hogy elámuljanak.
Kérdéseik legyenek.
Kritizáljanak.
Kérjenek bocsánatot és gondolják komolyan.
Hogy írjanak, írjanak, írjanak,
Aztán meg olvassanak.
Addig írják le, hogy muszáj helyesen, muszáj helyesen
újra meg újra, amíg már hiba nélkül megy.
Mutassák meg a teljes megoldást matekból,
és csak a végső tisztázatot irodalomból.
Értsék meg, hogy ha van ebből (ész),
akkor ezt követed (szív) és annak, aki azt kérdezi,
mit keresel, mutasd ezt (ujj).*

*Had mondjam el röviden, hogy megértsd.
Én találok is! Hát te?*

Az IKT szép új világa

- mit hoz nekünk az új technika, hogyan érinti a tanítást a webkettes világ

E-learning: képződik a digitális munkásosztály?

Az elmúlt napokban sok mindent olvastam, sokakkal beszélgettem (részben az Educatio kiállításon) és egy számomra elég furcsa gondolat kezdett körvonalazódni, amit most leírok: lehet, hogy az e-learning visszaállítja (vagy inkább konzerválja) az ipari forradalom által létrehozott iskolát? Hogy mire is gondolok? Először is a Facebookon ajánlott Bujtás Barbara (köszönöm!) egy videót, ahol Alvin Toffler beszélt arról, hogy az oktatási rendszert miért szükséges kidobni, és teljesen újat csinálni helyette. Az ipari forradalom - így Toffler - megkívánta, hogy az iskolák fegyelemre tanítsák az embereket (fontos lett, hogy a futószalagok mellett mindenki időben ott legyen, mert nem tudott gördülékenyen folyni a termelés - a földeken 15-20 perc, lássuk be, nem számított). Ebben jók is az iskolák - időre megyünk, beosztja a napunkat, rendszerezi az életünket. Mindent megtanít, amit egy gyárban tudnunk kell. Természetesen más típusú tudásra van szükség ahhoz, hogy a 21. század kihívásainak megfeleljünk. A kérdés, ami felmerült bennem: **Nem lehet, hogy az iskolákban a digitális forradalom újrateermeli az ipari forradalom által létrehozott osztályokat - a szó mindkét értelmében?**

Szokás az IKT-t, (vagy akár csak az internetet) a jövő demokratikus tudástárának tartani. Egy olyan felület ez, ahol mindenki minimális költségekkel ugyanahhoz a tudáshoz fér hozzá. Hirtelen lengyel középiskolások tudnak a géntérkép elkészítésében értelmesen közreműködni, vagy bármilyen kutatáshoz pillanatok alatt zavarba ejtően sok információt szerezhetünk, gyűjthetünk.

Mi a helyzet az oktatással? Azt tartják, hogy itt is működik majd a tudásközelség demokratizáló hatása. Nem kell fizikailag jelen lenni, ha ez drága, vagy nem megoldható, nincs szükség sok pénzre, hogy igazán érdekes előadásokat hallgathassunk (pl. ott a TED oldala), és nem baj, ha elmaradott régióban élünk - az internet elhozza számunkra ugyanazt a tudást, amit a főváros, vagy a fejlettebb országok elit iskoláiban kapnak kortársaink.

Vagy mégsem? Lehet, hogy pont az ellenkező irányba haladunk? Nemrég írtunk egy floridai iskoláról, ahol (egy törvény rendelkezése miatt) 7000 diák tanárok jelenléte nélkül, számítógépteremben sajátítja el egyes tantárgyak anyagát. Tanár helyett egy 'facilitátor' van csak jelen, aki technikai segítséget ad, mást nem, mert

nem tud! Komolyan azt gondoljuk, hogy az e-learningben (is) motiválatlan középiskolások a gépek előtt ülve elsajátítják mindazt a tudást, amire a 21. században állítólag szükség van? Ne legyenek illúzióink: ha sikerül az eredményeket 10%-kal feljebb erőszakolni így, akkor ez az e-learning diadalmenete lesz. Ami engem ebben zavar: nem lehet, hogy a világ (és ezen belül az oktatás) egy újabb típusú polarizáció felé halad? Lesz majd az e-learning anyagokon nevelkedett 'digitális munkásosztály', akik remekül tudnak majd a saját korlátaikon belül viszonylagos pontossággal feladatokat végrehajtani, de az összefüggések értelmezésére, kreatív gondolkodásra nem lesznek képesek. Szerencsére ezt senki nem várja el tőlük, hiszen erre képződik majd az új, digitális elit, aki ezt a feladatot elvégzi. Ők 'rendes' iskolába járnak majd, igazi tanárokkal beszélnek, és személyre szabott, valóban differenciált képzésben részesülnek (nem tudom, mennyire tekinthető valódi differenciálásnak ebben a kontextusban az, hogy ha valaki gyorsabban végzi el az e-learning anyagokat, akkor adott időn belül több kérdést is megoldhat). Ennek az elit képzésnek természetesen fontos része lesz az IKT, és az e-learning, de a képzés hatékonyságát ennek az intelligens integrációja jelenti majd egy valódi kreativitást fejlesztő programba.

Hivatkozhatunk az internet végtelen lehetőségeire, az információ szabadságára, de számomra ez sem perdöntő. Sőt, attól tartok, hogy a digitális szegénységbe zárt emberek még nehezebben törnek majd ki, és követelik a jussukat. Egyrészt (ellentétben az offline munkásosztállyal) nem érzik magukat kizsákmányolva - ki az, aki szakszervezeti tüntetésre megy, ha éppen elért egy játékban a 4. szintre?! Másrészt az internet bősége sokkal jobban elszigetelhet, bármilyen furcsa is. A diákok - kutatásokból kiderült - nagyon kevés dologra használják az internetet. Nem készítenek gondolattérképeket tananyagok átismétlésére, inkább skype-olnak, nem végeznek önálló kutatásokat őket egyébként érdeklő témákban, inkább WOW-oznak, és még sorolhatnánk.

Mit jelenthet mindez? Az USA ismét irányt szabott (lásd a floridai eset), de a jelenség máshol is tetten érhető - online egyetemek, kurzusok sokasága, 1 év alatt szerezhető diplomát és végzettséget kínáló holnap rengeteg található az interneten. Itt képződik a digitális munkásosztály: valószínűleg öltönyt hord majd, számítógép mögött ül, és a folyosón kávégep várja, de a lényeg ugyanaz. Egy virtuális futószalag mellett kell egy jól körül határolt munkafázist elvégeznie.

Ugyanakkor nem lesz osztályöntudata, nem érzi magát kizsákmányoltnak, és boldogan végzi a munkáját.

Mindez persze kissé túlzó, de egy dolog világosan látszik: gépet bámuló, egy digitális szép, új világban élő tömegtermelt e-learning zombik helyett lehetne egy, az internet lehetőségeit a végletekig kihasználó, önmagát fejlesztő, kreatív, sokoldalú, digitálisan is művelt, valóban egymással sokban, vagy majdnem mindenben egyenlő generációt nevelni. És itt kell feltennünk a végső kérdést: hol vannak ehhez a tanárok, akiken egy ilyen tudás-forradalom sikere múlik? Nézzünk körül a saját iskolánkban ... látjuk őket?

Fogyasztók, termelők és a wiki modell

Ha bármikor szó esik az internetről, várhatóan az első tíz percben bedobja valaki, hogy: *persze egy csomó minden van a weben, de az teljesen megbízhatatlan.* Ebben az érvelésben azután a következő három percen belül előkerül a Wikipedia, mint a megbízhatatlanság non plus ultrája: *milyen már, hogy akármilyen nyikhaj beleírhat bármit?*

Ne foglalkozunk most azzal az aprósággal, hogy a nagy enciklopédiák utolsóként megjelent kötete többnyire a (vaskos) hibajegyzék volt külön kötetben. Azzal sem, hogy ha egy enciklopédia végre, több évtizedes szerkesztői munka után megjelent az új szerkesztőbizottság már neki is kezdetet a munkának a pár évtized múlva megjelenő következő kiadáson. Inkább azon gondolkodjunk el, kinek a dolga, hogy a Wikipédia pontos legyen?

Ha valaki nem csak Facebookozásra használja a webet, előbb-utóbb biztosan használni fogja a Wikipédiát is, márpedig az, önmön meghatározása szerint az a lexikon, amit az olvasói szerkesztenek. Minden felhasználó egyben szerkesztő is tehát, az esetleges hibákért tehát nem mások, mint a felhasználók a felelősek. Mi magunk is tehát, akik panaszkodunk róla, hogy hibás a Wikipedia nyugodtan kijavíthatjuk.

A Wikipedia több szempontból különleges és idealista modellt valósít meg: egyfelől bízik abban, hogy a *közös bölcsesség, az önkéntes szerzőség*, tulajdonképpen *az emberek jóindulata* képes lesz működtetni egy ilyen vállalkozást. Valójában meglepő, hogy a Wikipedia működik és nem kapkodták szét a trollok, a viccelődők, a trágárkodók. A modell másik eleme a teljes reklámentesség. A Wikipedia az internet legnagyobb oldalai között van egy ligában a Facebookkal és a Google-lel, mégis teljesen reklámok nélkül működik, kizárólag adományokból tartja fent magát.

Ez a jelenség és ez a lehetőség nagyon komoly pedagógiai hasznot is hozhat számunkra. Ahelyett, hogy a diákjainkat eltiltanánk a Wikipedia használatától, nézzük át a témakörünkhöz tartozó szócikkeket és javítsuk a hibáikat. Diákjaim hívták fel a figyelmemet például egy [szócikkre](#), aminek az állításai nem egyeztek az órán tanultakkal. Javítottam a bejegyzést, de ez jó ötletet adott ahhoz is, hogy a diákokkal együtt vizsgáljuk meg, hogyan [füllelhető le a hazugság](#).

Egy barátom nemrég közölte megdöbbenve, hogy amikor megkérdezte tizenhárom éves lányát, mit ül annyit a gép előtt, kiderült Wikipedia [szócikket ír](#) az őt érdeklő témában. Miért ne lehetne szorgalmi feladat vagy akár a diákoknak kiadott kötelező munka egy-egy szócikk megírása az aktuális tananyaghoz kapcsolódóan, természetesen úgy, hogy a tanár azt ellenőrzi.

A webkettő egyik meghatározása így szól: webkettesek mindazon alkalmazások, amik annál jobbak, minél többen használják őket. Ebben az esetben azonban a használat nem csak a passzív olvasást jelenti, hanem aktív szerkesztést és részvételt is. Érdekes, hogy itt hazánkban milyen sok kezdeményezés bukott már meg, ami arra számított, hogy a tanárok majd nagy örömmel fogják közkinccsé tenni a maguk által készített anyagokat (nagyon drukkolok az új *Sulinet* koncepciónak, de kétségeim is vannak, mennyire lesz működőképes). Mintha nálunk sokkal több lenne a *fogyasztó*, mint a *termelő*. komoly elvárásaink vannak az ingyenes közösségi tartalmakkal szemben (és a Wikipedia például valóban ingyenes, még reklámok nézésével sem fizetünk a használatáért), de már sokkal kevésbé gondoljuk azt, hogy magunk is tehetünk ezekért.

És ha már annál tartunk, hogy mit tehetünk a Wikipediáért, mekkora összeg jönne ki, ha mindig félretennénk húsz forintot, amikor az oldal a segítségünkre

volt? Nagyon borzasztó ötlet ennek a pénznek csak egy kis részét átutalni az oldal számára? Mi itt Magyarországon nagyon nem szeretünk fizetni a webes tartalmakért, de úgy hogy nem kötelező, viszont segíthet megvalósítani egy idealista álmot talán mégis érdemes.

Itt a jövő - egyétek?

Az oktatás feltörekvő szupersztárja **Sal Khan** a **Khan Akadémia** kitalálója és működtetője ([ITT ÍRTUNK RÓLA](#)), kevesen vannak, akik elmondhatják, hogy a Google és Bill Gates egyaránt elhalmozzák pénzzel, mert annyira nagyszerűnek találják, amit csinál. Sokan az oktatás igazi megújítóját látják benne, pedig Khan nem is tanár. Eredetileg az MIT-n és Harvard Business Schoolon tanult és befektetési bankárként kezdett neki sokmillió dollárt keresni. Az üzlet jól ment, amíg meg nem kérték, hogy ugyan segítsen már matekból unokahúgának Nadianak.

A tanítás sikeres volt, a kislány eredményei egyre jobban javultak és ezután egyre több rokon kérte a segítségét. Úgy gondolta, a legjobb lesz, ha felveszi a tanórákat és elküldi nekik, mert nem ért rá ennyi gyerekkel egyszerre foglalkozni. Aztán feltette a *YouTube*-ra is a videókat és minthogy ott ez volt a szokás, mindenki számára elérhetővé tette őket. A többi, ahogyan mondani szokás már történelem, de komoly kérdéseket is felvet az oktatás egészének jövőjével kapcsolatban.

Egyre többen és többen töltötték le a videókat, egyre többen szóltak hozzá, egyre többen halmozták el köszönetekkel Khant. Olyannyira, hogy egy idő után döntenie kellett, mivel akar foglalkozni: a bankkal, vagy az akadémiaival. Hiába volt az egyik legtehetségesebb befektetési bankár, a Khan Akadémia üzleti modellje mégis elég egyszerű volt: "*csináltam a videókat sorban*"- mondta róla. A döntés, hogy otthagyja az állását mégis egyszerű volt: "*elgondoltam, hogy mi szeretnék lenni 80 évesen, milliárdos vagy egy újfajta oktatási intézmény alapítója, a válasz nem volt kérdéses*". Nem sokkal később kiderült, hogy Bill Gates egyik kedvenc oldalát hozta létre, aki maga is ebből tanítja a gyerekeit, a Google 10¹⁰⁰ pályázatán pedig kétmillió dollárt kapott. Az Akadémia tehát pörög,

működik, legutóbbi kezdeményezése, hogy anyagait a *BitTorrent* hálózaton is terjeszti, hogy eljuthasson oda is, ahol nincs internet.

Érdemes tehát megnézni, mit is gondol Sal Khan az oktatás jövőjéről. elképzelése szerint egyfelől el kell választani egymástól a tanulást és az értékelést, másfelől be kell látni, hogy az iskola nem kizárólagos színtere a tanulásnak. Véleménye szerint az értékelés a munkáltatók számára fontos és ezért nekik is kellene végezniük. Nem az iskola feladata a standardizált tesztelés, had tanuljon mindenki a maga tempójában, a maga képességei és érdeklődése szerint. Ezt követően a munkáltatók vizsgálhatnák meg, hogy a potenciális munkavállaló rendelkezik-e a szükséges képességekkel. Ebben a rendszerben semmi szükség nem lenne diplomákra és bizonyítványokra.

A második tézis szerint a tanári oktatás, a tutorálás túl értékes ahhoz, hogy a tananyag leadásával töltsük. Véleménye szerint a tananyag megismerése, részben elsajátítása lehetne házi feladat, amit mindenki a saját tempójában végezhet. Az iskolai idő így felszabadítható a személyes, perszonalizált oktatás számára.

Mit gondolunk erről? Működhet így a jövő oktatása? Mi lesz az iskola szocializációs feladatával? Mi lesz a társadalmi rangsorképzéssel, ha nincsenek hivatalos bizonyítványok és diplomák? Mi lesz a motiválatlan diákokkal? Képesek vagyunk-e mi tanárok kitölteni az iskolaidőt mással, mint a tananyag *leadásával*? Tényleg ez a jövő?

Szadadság, egyenlőség ... jóindulat?

Az internet szabadsága rengeteg veszéllyel is jár. Emlékezhetünk rá, hogy a WikiLeaks kiszivárogtatott információi milyen (és mennyi!) bonyodalmat okoztak. Nemsokára kihátráltak a szolgáltatók és a támogatók is az oldal mögül, erre interneten kezdtek pénzt gyűjteni az oldal fenntartásához szükséges költségekre a WikiLeaks olvasók és szimpatizánsok. Erre több cég, pl. a MasterCard úgy döntött, nem továbbítja a WikiLeaks-nek pénzt. Nem késett a válasz, és több oldal feltörték ismeretlen hackerek, akiket a mai napig nem fogtak el. Mindezt meg lehetett tenni, mivel az internet szabad, az elkövetők viszonylagos biztonságban

érezhetik magukat. Ez lehetne akár megnyugtató is az átlagos internet felhasználó számára, de csak a WikiLeaks esetében is emlékezhetünk rá, hogy rengeteg olyan oldal indult, ahol állítólag az eredeti dokumentumok voltak megtalálhatóak, de valójában a letöltésekkel ravasz és rosszindulatú vírusokat szabadítottak a gépeinkre. És ez a jelenség több (egymással összefüggő) kérdést is felvet; az egyik a külső szabályozás szükségessége, haszna, a másik pedig az önszerveződő közösség együttműködésén, jóindulaton alapuló önszabályozásának az ereje.

Természetesen nem vagyok annyira naiv, hogy azt gondoljam, hogy a jóindulat fogja az internetes világot a helyes útra terelni, viszont az is látszik, hogyha van olyan közösség, ahol erre a legnagyobb az esély, az az internet. Gondoljunk csak bele a webkettő forradalmának szerepébe: pont a megosztás, egymás segítése, a másik munkájának tiszteletben tartása, kiegészítése a vezérlő elv. Szintén igaz ez a Creative Commons liszenszekre - újrategondolhatjuk mások munkáját, az egyéni erőfeszítések a közösségi értékek termelésének kis építőkövei. Ebben benne van az információ szabad áramlása, és más munkájának, eredményeinek, gondolatainak az összegzése, továbbgondolása. Hasonlóan működik ez az irodalomban is - ahogy ezt többek között T.S. Eliot is leírta - nem az a lényeg, hogy minden egyes mű teljesen új dologról, témáról szóljon, hanem az, hogy az egyén munkája beépülve az irodalom egészébe hozzájárulhasson annak 'fejlődéséhez'.

Jelenleg nem igazán errefelé haladunk, az internet a félelem és reszketés forrása - is - lett. Egy FBI vezető szerint az internet-szolgáltatás megzavarása jelenleg a legnagyobb nemzetvédelmi kockázat az USA-ban. Mértéke csak egy nagyvárosban ledobott tömegpusztító fegyver bevetéséhez lenne hasonlatos. Jogosnak tűnik hát az az igény, hogy legyen biztonságos az, ami ennyire fontos és nagy veszély forrása. Van rá példa is, mégpedig a telefonhálózatok. Tudjuk jól, hogy minden elküldött sms, minden indított hívás lenyomozható, ha a helyzet úgy alakul. Természetesen a társaságok nem élnek vissza ezzel (gondoljuk), és szigorú adatvédelmi törvények vannak, mégis ott motoz mindenki fejében, hogy hátha ... . Hasonló rendszert szorgalmaznának a 'rendpárti' internet hívei, ők egy olyan világban szeretnének élni, ahol minden interneten továbbított információ csomagba bele lenne égetve a feladója - kitörölhetetlenül. Mindjárt nem lenn

olyan könnyű dolga a WikiLeaks-nek - sem a nevével visszaélő csalóknak, akik vírusokkal fertőzik a gépünket a WikiLeaks iratok ígéretével törbe csalva minket.

A kérdés nem egyszerű, természetesen, és a válasz sem lehet az. Azt gondolom, hogy amíg lehet, érdemes tartani magunkat az internet szabad, többé-kevésbé önszabályozó jellegét megtartó, alapvetően demokratikus, és a jóindulaton alapuló szerkezetéhez. Ha győz a külső szabályozás, az az emberiség hatalmas veresége lenne; volt valami ismét, amit létrehoztunk 'tisztán', ha tetszik büntelenül, ám szükséges korlátok közé zárni, lenyomozhatóvá tenni az ember mozgását a rendszeren belül, mert különben nem lesz biztonságos.

Mi történhet akkor, ha a fentebb leírt - egymást segítő - társadalom elindul a túlszabályozottság morális zsákutcájában? Megszűnik a szabadság, nem lehet vele visszaélni - sem élni sajnos. Emellett engem személy szerint az a veszély ijeszt meg, hogy az interneten megöljük a kreativitást, illetve az eredeti gondolatok értékét. Igazából nincs másról szó, mint a hagyomány és az egyén kapcsolatának szabályáról. Csak azért, mert az internet lehetőséget ad arra, hogy mások munkáját egy az egyben átvegyük, és akár egy egész enciklopédiát saját nevünk alatta újra 'kiadjunk', vajon az internet ki nem mondott (vagy nem eléggé kimondott) egyensúlyát, ami megkülönbözteti az ihletet (ami előre visz, és segít beépíteni az egyén tudását, tapasztalatait, kreativitását) a lopástól (ami egy az egyben copy-paste módszerrel generál 'saját' tartalmat). Valószínűleg (legalábbis reméljük) az internetet szabályozó jog soha nem lesz annyira profi és jól működő, hogy az ilyen eseteket 100%-os hatékonysággal felderítse és büntesse. Sokkal inkább bízunk egy olyan világban, ahol ezek a copy-paste teljesítmények önmaguktól, a felhasználók elutasítása miatt fulladnak majd kudarcba. Hátha elválik majd a valós tartalom a kereső optimalizált áltartalomtól, ami semmi hozzáadott értéket nem képvisel, viszont a neten információt kereső emberek millióit 'csalja' minden nap tartalomnak álcázott, valójában üres, pusztán egymásra linkelő weboldalakra. Vajon a tartalomfejlesztésé, vagy a keresőoptimalizálásé a jövő?

Torz tükrön át – valóságok az interneten

Nick Hornby írta a *Fever Pitch* című könyvében azt, hogy az Arsenal futballcsapat iránti rajongása akkor vált betegessé, amikor úgy érezte, hogy a csapat teljesítménye, eredményei tükrözik az ő magánéletének történéseit. Azaz: ha rossz passzban volt az Arsenal, akkor neki sem jöttek össze a dolgok az életben. Valami hasonlóról szeretnék most röviden írni, ám a témánk (e sorok írójának legnagyobb bánatára) most nem az Arsenal lesz, hanem az internet, illetve a közösségi oldalak hatása az offline valóságra. A legegyszerűbb torzítás a leghétköznapibb dolgokban nyilvánul meg. Megfigyeltem magamon, hogy az internetes időjárás jelentő oldalak közül azt nézem legszívesebben, amelyik a legjobb időt jósolja. Természetesen nem mindig jön be (sőt), de attól még legközelebb is odamegyek az időjárásért. Nem tudom, szándékosan csinálják-e, mindenesetre rám hat.

Aztán vannak ennél sokkal bonyolultabb kérdések, ilyen például a Facebook esete. Nemrég csereprogramot szerveztünk egy erdélyi iskolával, és arra gondoltak a tanárok, hogy milyen vicces lenne, ha egy Facebook csoporton elkezdhetnek ismerkedni a gyerekek, még mielőtt személyesen találkoznának. Nos, bár vannak pozitívumai a csoportnak, elmondhatjuk, hogy 2-3 nap alatt teljesen elmérgesedett a kapcsolat a két osztály között. Azon gondolkodtam, hogy vajon miért lehet ez így?

Az első alapvető szabály, amit mindenki a saját kárán tanul meg, az az, hogy 'e-mailben nem vitázunk', abból csak összeveszés lehet. Mindig! A metakommunikáció hiánya (ezt a smiley-k nem pótolják), a hangulat éreztetése, valamint az olvasó figyelmetlensége mind-mind arra mutat, hogy a vita vége hirig lesz. Ezért, még mielőtt dörgedelmes e-mailt írnék, inkább felhívom az illetőt, és általában 2 perc alatt tisztázódik a helyzet.

Miért vesztek össze a gyerekek? Nyilvánvalóan van egy-két marha, aki 'troll'-ként minden fórumon fröcsög, de itt szerintem többről volt szó (bár a trolloknak is nagy szerepe lehetett). Egy Facebook csoportban összeveszni más, mint a 'valóságban', vagy akár trollként beszélve hiszen ...

- a) nem adatik meg a névtelenség – nem álnéven írunk, azaz, ha sértenek, akkor nem egy alteregónkat ütök, hanem minket
- b) mindennek nyoma marad – akár 1 év múlva is látszik a csoportban, hogy kié volt az utolsó szó. A valóságban ez nem ennyire nyilvánvaló, de legalábbis gyorsabban elfelejtődik. Ez lehetőséget ad a 'visszavonulásra' anélkül, hogy maradandóan sérüljön az önérzetünk. A Facebook azonban mindig beledörgöli az orrunkat, hogy mit is mondtunk, vagy mondtak nekünk akár évekkkel ezelőtt. Ezért is lehet, hogy nehezebb valamit annyiban hagyni egy közösségi oldalon.
- c) felületesen írunk, és felületesen olvasunk. Gyakran esik meg (velem is), hogy erősebbnek, durvábbnak élünk meg egy e-mailt, vagy bejegyzést, mint ahogy azt az írójuk szánta. Ha ez kommentekben történik meg, akkor folyamatosan tolódik el a beszélgetés egyre durvább irányba (főleg tinédzsereknél), és a vége csak egy lehet. Érdekes volt megfigyelni, ahogy egy ártatlan poénból 25-30 komment alatt hogyan lett fékevesztett anyázás. Most, moderálás után otthagytam kommenteket átnézve is összeszorul a gyomrom egy-egy bejegyzés láttán. Beszélgettem erről gyerekekkel, ők ezt mondták: ez egy ilyen világ, mi így beszélünk egymással. Ha Facebook csoportot csinálnak nekik, akkor ez lesz. Ha ez nem tetszik, akkor ne papolni tessék, hanem nem csinálni Facebook csoportot. Érdekes álláspont!

Végül a számomra legmegdöbbentőbb torzító hatásról szeretnék szólni. Arról, ami olyan mértékű, hogy menekülésre készíti az embert. Gavin Dudeney (ismert szakember, sok konferencia hőse, előadó, és IKT jedi) a napokban 'twitter-öngyilkosságot' követett el. Ez azt jelenti, hogy 4 év után törölte magát a Twitter-ről. Elég volt, vége, kész. Miért, kérdezhetjük mindannyian, akik annyira szerettük Gavin twit-jeit, írásait? Gavin így látja: annyira sokan követték, annyira széles lett a PLN-je (PLN = personal learning network, magyarul kb. személyes tanulási háló), hogy gyakorlatilag megfojtotta a szakmai és magánéletét is már. Konferenciákon egyre kevesebbet tudott beszélgetni azokkal, akikkel tényleg szeretett volna, hiszen a PLN új tagjai mind-mind szerettek volna vele egy pár szót váltani. Az eredmény rengeteg felületes, rövid beszélgetés. Ugyanez igaz az online jelenlétre is, hiszen folyamatosan kérdeznek, írnak, beszélgetni szeretnének az emberek. Gavin órákat töltött naponta a Twitter-en, hogy karbantartsa a PLN-jét. Aztán egyszer csak elege lett, és lelőtte az egészét.

A tanulás mindebből az, hogy csak most kezdjük megismerni a közösségi oldalak életciklusait, valamint az egyes emberek életciklusait az oldalakon belül. Lehet, hogy Gavin egyszerűen csak 'kiöregedett' a Twitter-ből? Lehet, hogy ez egy normális folyamat, csak még nagyon kevesen jutottak el ide, ezért meglepődünk, ha valakinek a Twitterre végelgyengül? Érdekes volt olvasni egyéb blogokon a megdőbbsent 'twitter-kamaszok' bejegyzéseit, akik teljesen meg voltak döbbenve, hiszen milyen fantasztikus dolog is hasonló érdeklődésű emberekkel naponta egy közösségben lenni, valami újat tanulni, megosztani, beszélgetni. És ez valószínűleg így is van. Egy ideig!

Egy konferencia margójára

A nyár végén ismét abban a kiváltságban volt részem, hogy meghívtak az OUP konferenciájára az IKT-ről előadni. Mivel évek óta rendszeres előadója vagyok a rendezvénynek, igyekszem évről évre megújulni, mindig a legújabb IKT ötleteket megosztani. Nos, az idén másképp alakult egy picit minden. Nem nagyon volt igény az újra, mivel a 'régí' ötletek is még mindig teljesen újak a többség számára. Ami azonban ennél is érdekesebb, az a kollégák hozzáállása (vagyis annak változása) az IKT-hoz. Erről próbálok most rövid beszámolót írni (hangsúlyozottan szubjektívet).

Több új tendenciára lettem figyelmes (többek között azért is, mert mindenkinek adtam egy cetlit, hogy arra írja a kérdéseket, amelyek az előadás során felmerülnek benne). Az észrevételek elemzése, az előadások során feltett kérdések, illetve a személyes beszélgetések köztem és a résztvevők között az alábbiakra engedtek következtetni:

1 Az IKT még mindig ismeretlen sokak számára, azonban az eltelt évek során inkább ellenséggé, mintsem barátta vált.

Nem igazán ismerik sokan (a tanárok között) ezeket az eszközöket, a lehetőségeket, az előnyöket. 2-3 évvel ezelőtt inkább elvont, számukra nem feltétlenül releváns érdekességként élték meg sokan az IKT térnyerését. Valahogy

azt éreztem, hogy mindenki boldog, mert egy olyan lehetőséget villantottunk fel, amellyel akár élhetne is. Szóval megvolt a 'wow' hatás, de nem volt mellette nyomás, hogy mindezt kötelezően integrálni kell a mindennapok oktatási gyakorlatába. Így a kollégák érdeklődőek, lelkesek voltak, ugyanakkor kellőképpen távolinak érezték mindezt (ahhoz hasonlóan, mint ha arról beszélünk volna, hogy egyszer majd hogyan tudnak repülve közlekedni – izgalmas, felhangoló, és a következő munkanapon mindenki ezzel a remek érzéssel száll fel a buszra – mert ugye repülni majd csak akkor, ha mindenhol lesz repülőtér).

Mindez most már nem egészen így van. Rengeteg iskolában megjelennek az interaktív táblák, egyre több helyen van számítógépterem nem csak számtech. órákra, illetve egyre több gyerek zsebében lapul okostelefon. Sőt, most már a tanárok legnagyobb részének sem okoz gondot az, hogy számítógéphez jusson (pl. rendszeresen e-maileznek, Word-ben írják a feladatlapokat, dolgozatokat stb.). Szóval elmondható, hogy a tanárok mindennapjaiban megtalálható a számítógép (vagy az IKT). Mindezt azonban az órán használni, a gyerekek előtt (velük) az más. Azt már inkább nem. Ismerjük az okokat: nincs elég számítógép, a gyerekek ügyesebbek, a tanárok féltik a tekintélyüket, a számítástechnika elidegenít, nem lesz személyes az oktatás, és ha nem idegenít el éppen, vagy nem tesz mindent személytelenné, akkor legalábbis nem működik. Mindezek azonban egyre kevésbé számítanak, hiszen az alkalmazások egyre 'felhasználóbiztosabbak', az interaktív táblák száma egyre nagyobb (lásd TIOP pályázatok!), rengeteg tanulói laptop kerül az iskolákba az elkövetkezendő hónapokban, szóval még gép is lesz. Elég sok jó minőségű digitális tananyagcsomag is készül – már magyarul is – azaz ez sem lehet különösebben gond. Vagyis talán pont az a gond – kezdünk kifogyni a kifogásokból! Érdekes volt a konferencián a kollégák reakciója. Kifejezetten olyan alkalmazásokról beszéltem az előadás elején, amelyeket otthon, egyetlen számítógéppel lehet használni, nem kell hozzá semmi más (pl. digitális szókétyák, online osztályterem stb.). Az egyik előadás közben egy kolléga félbeszakított, és őszinte felháborodással kérdezte a többieket a teremben, hogy 'mindehhez megvannak nálatok a feltételek??!!'. A válasz természetesen az volt, hogy 'nem, nincsenek'. Ezután újra átvettük az addig szóba került IKT alkalmazásokat, és kiderült, hogy valóban nem kell más, csak egy számítógép. Mindez a közjáték azért volt számomra fontos és érdekes, mert világosan látszott, hogy nem az volt a fontos, hogy ott éppen miről

van szó, hanem az, hogy megkereshessük azokat a még 'álló' bástyákat, ahová az IKT elől el lehet bújni. Ezek pedig egyre inkább előítéletekből épülnek sajnos ...

Összegezve: úgy érzem, hogy az eddigi kellemes 'jaj, de izgalmas, akár csinálhatnám is, de hát nem kell' hangulatot felváltotta a félelem, vagy aggodalom amiatt, hogy most már KELL mindezeket az eszközöket használni. Ez pedig azt jelenti, hogy azok, akik elutasítják az IKT használatát egyre inkább kizárják magukat az oktatási, tanulási folyamatból. Ez további ellenérzést, riadalmat kelt, és a vélemények radikalizálódásához vezet sok esetben.

2 Az IKT mint ügyeletes felelős

A másik érdekes jelenség az IKT felelősségének kérdése volt. Beszélgettem olyan tanár szülővel, akinek a gyerekei akár őt kijátszva próbálnak a számítógéphez férni – mindenáron! Szintén érdekes volt az a szülői értekezlet, ahol a szülők azzal foglalkoztak kb. 20 percen keresztül, hogy hogyan lehetne az éjszakai közös online játékokat (legalább hétköznapokon) éjfél előtt befejeztetni a gyerekekkel. Ilyen történetek hallatán talán jogosnak tűnik az, hogy sokan igen tartanak a számítógép térnyerésétől az iskolában. 'Legalább ott ne!' - hallhatjuk sokszor. Nos, erről ugyanazt gondolom, mint a TV-ről. Nem gondolom helyesnek, ha valaki (főleg egy gyerek) napi 5-6 órán át bámulja a képernyőt. Ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy az órán én nem fogok videókat használni. Szintén nem biztos, hogy a kurrens popdalok feltétlenül a diákok intellektuális épülését szolgálják, mégsem szeretném a zenét, a hanganyagokat száműzni az órákról. Hasonlóan van ez valahogy a számítógépekkel is. Ha rosszul, ész nélkül használjuk őket mindenre, akkor természetesen lehetnek károsak, azonban a megfelelő helyen, az adott tanóra pedagógiai céljainak alárendelve igenis segíthetnek, és hasznosak lehetnek és megkönnyíthetik a munkánkat!

Ami a 'fekete bárány' kategóriába tartozó megjegyzéseket illeti, volt néhány őszintén megdöbbenő is. Volt, aki azt mondta, hogy ő olyan iskolában tanít, ahol a gyerekek motivációja gyakorlatilag nulla, hogyan is kezdhetne az IKT-n gondolkodni, amikor egyébként sem lehet a gyerekeket motiválni. A gondolat valahol érthető, de ugyanakkor ijesztő is. Azon felül, hogy természetesen nincs és nem is lehet az az összefüggés, amit a kolléga sejtetett (az eszköz nem oka a motiváció hiányának - nem azért motiválatlan egy gyerek, mert videót, vagy

hanganyagokat használok én, a tanár), zavaró az, amit a kijelentés eltakar(hat). Miért gondoljuk azt, hogy az IKT az oka a demotivált gyerekeknek, illetve, hogy emiatt nem lehet rendesen tanítani őket, valamint pl. miért van az, hogy az internetet, és a közösségi oldalakat okoljuk a gyerekek kommunikációs készségének csökkenő tendenciájáért? Miért hisszük, hogy a Facebook állapotfrissítések miatt nem fognak helyesen írni? És sorolhatnám tovább.

Komolyan? Komolyan azt gondoljuk, hogy mindezekért felelőssé lehet tenni az IKT-t és az internetet? És ez az a pont, ahol a két leírt jelenség szerintem összeér. Ha bármi nem működik, megvan a bűnös – az internet, a játékok, a közösségi oldalak stb. Elég távoliak, elég félelmetesek és elég ijesztőek ezek a dolgok. És még kényelmes is – amíg démonizáljuk őket, addig sem kell azzal foglalkozni, hogy megismerjük (ne adj isten megtanuljuk használni) őket.

Amire nem gondolunk

Érdekes eset készletti éppen gondolkodásra Amerikát az új technika és a magánélet viszonyáról, minthogy iskolában történt az eset, talán érdemes megismernedünk vele. Egy pensylvániai középiskola mind a 2300 diákjának juttatott egy-egy MacBook laptopot (itt persze felhördülhetünk, hogy a továbbiak is majd akkor érintenek minket, ha már ilyen iskoláink lesznek, de azért olvassuk csak tovább). A laptopokat kötelező volt használni és saját gépeket nem vihettek az iskolába a diákok, ezeket viszont haza is vihették.

Egy nap az igazgatóhelyettes közölte egy diákkal, hogy nagyon csúnya dolgokat művel otthon a szobájában és erről fotók is vannak. Ezek után derült ki, hogy a laptopokba épített webkamera az interneten keresztül bekapcsolható volt és ezt az iskola legalább 42 esetben ki is használta. Saját elmondásuk szerint ezt lopás elleni védelemnek szánták, hogy így legyenek képesek nyomára akadni az esetlegesen ellopott számítógépeknek. Állításuk szerint csak akkor aktiválták a kamerát, ha lopás esete forgott fent.

Közben azonban kiderült, hogy korábban több diák is tett panaszt arra, hogy a webkamera működését jelző LED fel-felvillan, de őket arról biztosították, hogy

csak konstrukciós hibáról van szó. Azt a gyereket is megbüntették, aki megpróbálta a gépben kikapcsolni a kamerát.

Természetesen lehet, hogy az iskola valóban csak jót akart, de mégis olyan eszköz használatára kötelezte a diákokat, amivel őket bármikor bárhol meg lehetett figyelni. Ráadásul magának az iskolának elég gyenge volt az informatikai védelme, egy hekker könnyedén tudta átvenni az irányítást a gépek felett.

Amikor az IKT lehetőségeiről beszélünk talán érdemes az ilyen árnyoldalairól is tudni.

[Itt a](#) Washington Post cikke, [itt](#) pedig egy részletes blogbejegyzés a témáról.

Vigyázzunk digitális jóhírünkre!

Új, fontos fogalom született, a neve 'digitális jóhír', és már most sokan azt rebesgetik, hogy ezt talán iskolában is tanítani kellene. Gondoljunk bele: a most 16 évesen felelőtlenül a Facebook-ra feltett, ránk nézve már felnőtt szemmel nem annyira hízelgő képeket soha nem tudjuk letörölni, illetve mindig felkutathatók lesznek. Már ha valaki fel szeretné ezeket kutatni. Márpedig úgy néz ki, hogy egyre többen végeznek (és végeztetnek) online kutatást egy állásra jelentkezőről. Ehhez nem is mindig kell nagy apparátus, hiszen például az **Openbook** nevű oldalon gond nélkül kereshetünk a Facebook állapotfrissítések között. Meglepő, hogy mennyire nem figyelnek még a felnőttek sem arra, hogy mi mindent tesznek nyilvánossá magukról. Egy kutatás nemrégiben kimutatta, hogy a Facebook felhasználók kb. 47%-ban tesznek közzé nem szalonképes kifejezéseket nyilvános oldalukon. Gyakran találhatunk '*milyen szemét ez a tanár*', vagy '*gyűlölöm a főnökömet, ezt a primitív állatot*', jellegű kiírásokat.

És akkor még nem beszéltünk a fényképekről, vagy a videókról! Természetesen gondolhatjuk azt, hogy egy munkahelyről távoztunkban jól odamondogathatunk az ex-főnöknek, hiszen úgysem találkozunk már. Ugyanakkor a következő munkahelyünk esetleg nem örül, ha egy rövid nyomozás után ezeket esetleg

elolvassa a Facebook oldalunkon. Szintén érdekes kérdés, hogy mit is írhatunk ki egy személyes blogba. Ha mondjuk, tizenéves korunkban az élet pillanatnyi kilátástalansága miatt elgondolkodunk az öngyilkosságon, és erről esetleg írunk, vajon 10 évvel később milyen fényt vet majd ez ránk egy interjú során? Befolyásolhatja-e mondjuk a pszichológusi pályaalakulásunkat?

Érdemes lehet tehát összeállítani egy rövid ismertetőt, akár osztályfőnöki órán, amelyben ezekkel szembesítjük a gyerekeket, vagy legalább tudatjuk velük, hogy az internetes digitális lábnyom egyfajta portfólióként is működik. Eltárol minden megnyilvánulást, és lehető legváratlanabb időpontokban és helyeken a szemünkbe vágja azt. És addig jó, amíg ez véletlen történik, de ne legyenek illúzióink; annyira hasznos, valódi információt ad rólunk az internet, hogy a jövőben inkább az valószínű, hogy egyre több cég szakosodik majd arra, hogy ilyen szolgáltatással segítse a munkaadókat, illetve a fejeződézőket.

Mi, tanárok

– rólunk tanárokról, milyenek is vagyunk és hogyan érint minket a digitális világ

Az IKT kompetenciáról - 2010 április

Kérdés, hogy mi is ez, illetve hogyan lehetne fejleszteni. Komolyabb elvi fejtegetésekbe nem szeretnék most belemenni, erről lehet például a Sulinet IKT Műhelyében részletesebben olvasni (**ITT TALÁLHATÓ** a tanulmány). Praktikusan közelítve a dolgot, engem az foglalkoztat most, hogy mit kell tudnia a tanárnak ahhoz, hogy TELJESEN felkészülve tudjon a 21. század iskolájában tanítani. A lapozás után egy lista található, azokkal a képességekkel, amelyekkel egy profi, képzett tanárnak IKT vonalon rendelkeznie kell(ene). Természetesen fontos, hogy mikor írjuk ezt a listát, komolyan hiszem, hogy évente át kell dolgozni, és újra meghatározni az IKT kompetencia fogalmát. Hangsúlyozom: mindez vitaanyag - érdekelne, hogy más mit gondol erről!

Ahogy ígértem, következék tehát a képességek és/vagy ismeretek listája (természetesen nem minden saját kútfő, felhasználtam egy angol-szász szakemberek által összeállított listát is).

Az IKT-ban profi tanár ...

1. képes a diákok számára biztonságos online kommunikációs, és munkafelületet teremteni (pl., ahol képeiket nem láthatja mindenki, nem nyilvánosak az adatok)
2. képes a diákokat segíteni abban, hogy biztonságos felületeket használjanak, illetve tisztában legyenek az egyes alkalmazások használatakor vállalt kockázattal (pl. felteszem a cigizős képemet a Facebook-ra, akkor kapom az intőt)
3. segít a diákokban tudatosítani a magán - és publikus világok közötti különbségeket a közösségi oldalak használatakor (itt egy új netiketről van szó szerintem, ahol közösen ki kell találnunk újra, hogy ki kinek mit és hogyan mondhat, írhat stb.)
4. használ aszinkrón kommunikációt a tanításban (pl. fórumon ír, és olvas)
5. használ szinkrón kommunikációs csatornákat (pl. chat, skype stb.)
6. olvas és ír blogot, illetve képes egy blogot létrehozni
7. használ projektekhez wiki-t, és képes egy wiki-t létrehozni
8. használ pedagógiai céljai eléréséhez számítógépes játékokat

9. részese a 'folkszonómiának', aktívan részt vesz a közösségi címkézésben (pl. delicious)
10. képes használni az interaktív tábla alapvető funkcióit (annyt, amennyi a sikeres órávezetéshez kell)
11. használ digitális naplót, képes az adminisztrációt digitálisan végezni
12. rendelkezik e-portfólioval, illetve segíti diákjait saját portfóliójuk összeállításában
13. használ webkettes eszközöket, és viszonylagos rendszerességgel dolgozik ezekkel (pl. Google docs)
14. használ webkamerát, vagy digitális fényképezőgépet iskolai projektekhez
15. képes összeállítani interaktív táblás anyagokat (pl. képeket, videót, hanganyagot importálni a tábla szoftverével, esetleg interaktív feladatokat készíteni ugyanott)
16. képes összeállítani alapvető IKT eszközöket (pl. interaktív tábla + laptop + projektor)
17. használ digitális hanganyagokat az oktatásban
18. képes videókat keresni, letölteni, szerkeszteni, illetve összeállítani (pl. Microsoft Moviemaker-rel)
19. képes gyorsan és hatékonyan anyagokat keresni az órákhoz
20. képes olyan eszközöket használni (keresni), amelyekkel segít a diákoknak a tanulási nehézségeik leküzdésében (pl. ha nehezen megy a gyereknek a hallott szöveg értése, akkor képes mp3 fájlokat készíteni a nyelvi CD hanganyagából, vagy gyengén látó diáknak segít olyan programot, keresni, amely segít kiolvasni a szöveget, vagy éppen diszlexiás diáknak helyesírás javító programot ajánlani, amelyet sikeresen tud használni a célnyelven)
21. használ az oktatásban mobil alkalmazásokat (pl. iPod, mobil telefon)
22. tisztában van a szerzői jogokkal, és segít a diákjainak abban, hogy iskolai projektekben a szerzői jogok megsértése nélkül tudjanak dolgozni
23. képes digitális képeket keresni, letölteni, szerkeszteni, módosítani
24. képes saját csatornát létrehozni (pl. YouTube-on)
25. képes interaktív feladatokat készíteni (pl. online tesztek, keresztrejtvényeket, kisebb flash játékokat stb.)
26. képes osztálytermi rendszerek használatára, hatékony működtetésére (pl. SMART osztálytermi szoftvercsomag)
27. képes képernyő videókat készíteni
28. képes hangfelvételeket készíteni, keresni, letölteni, szerkeszteni

Technofókok VS. technofilek (az új árkok)

A blogokat olvasgatva, illetve a Pedagógia-online beszélgetéseit hallgatva azon tűnődtem, hogy vajon milyen hidakat is kellene vernünk és kik / mik közé nekünk, akik az oktatás szereplőinek tartjuk magunkat. Adott mindenk felett a kutató, aki a neveléstudománynak igencsak örül, meg él is belőle (ha szerencséje van), és olyan dolgokkal foglalkozik, amit szeret. A beszélgetésben Nahalka István mondta, hogy a pedagógusok (az egyenlet másik oldalán) ugyanakkor szakirodalmat egyáltalán nem olvasnak. Ha ehhez még azt is hozzátesszük, hogy netán a neveléstudomány szakkifejezéseit sem tudják helyesen használni, máris kitarul az a szakadék, ami fölé hidat illene verni. A 'lövészárkokban' dolgozó, adminisztrációtól, a leépítésektől, az óraszám emelésétől, és ki tudja mitől nem sújtott pedagógus társadalom van tehát a másik oldalon, akit egyfolytában továbbképzésekre küldözgetnek ráadásul, ahol semmi használhatót nem kapnak. Márpedig nekik a gyakorlati, kézzelfogható ötletekre, receptekre volna szükségük, nem pedig (számukra gyakran teljesen marginális) kutatások statisztikai elemzésének részletes bemutatására. Különb is, az egyetemi katedrán állók 'soha nem láttak élő gyereket osztályban'.

Biztosan sok igazság van mindkét oldal véleményében, most azonban - ha nagyon figyelünk - egy újabb szakadék van kialakulóban; a technofókok és a technofilek egyre nehezebben kibékíthető ellentéte.

Az idén Brightonban tartották az angoltanárok szövetségének rendes évi kongresszusát. Erről írt Scott Thurnbury egy posztot, amely elég ijesztő perspektívát vetített előre. Ő magát technoszkeptikusnak tartja, ám a poszt végére az derül ki, hogy ez tulajdonképpen a technofóbia előszobája. Hitegethetjük magunkat azzal, hogy nem irracionálisan és érzelmek alapján, hanem biztosan álló érvrendszert felállítva mondjuk ki: NEM KELL A TECHNOLÓGIA az oktatásban. És nem azért, mert elfogultak vagyunk, hanem azért, mert van jobb nála. Miért keresnék az interneten választ, érveket, kérdéseket, amikor ugyanazt előhívhatom a közösségi tudatalatti megpiszkálásával? Miért kellene webkettes eszközökkel dolgoznom, amikor lehet beszélgetni is, szóban kommunikálva együttműködni (mint ember az emberrel!)?

Régen rossz, ha egy tanár a dolgozat előtt chat-en (is) segít a gyerekeknek, hiszen elveszi a személyes kapcsolattartás pedagógiailag és emberileg is kívánatos szerepét. Vagy mégsem?

Ha fel szeretnénk tenni tehát a kérdést, az így hangozna valahogy: *Kinek kell az IKT?* (vagy a technológia, ha úgy tetszik). Nahalka tanár úr vicces választ adott: természetesen az IKT képzőknek, és digitális tábla és tananyag gyártóknak. Persze, ha nem lenne IKT, nem lenne TanárBlog sem. De TanárBlog azért - is - lehet, mert vannak, akik olvassák. Vajon kik lehetnek ők? Sokáig azt gondoltuk, hogy a fiatal, egyetemről frissen kikerült tanároknak lesz a TanárBlog egyfajta kiindulópont. De nem. Írtuk már, hogy a Facebook-on a TanárBlog 'rajongóinak' átlagéletkora 39 év. A képzésekre sem az elveszett pályakezdők jönnek elsősorban, hanem a 10-15 éve a szakmában tevékenykedő, tapasztalt tanárok. És látszik ugyan a félelem az ismeretlentől, de ezzel párhuzamosan megjelenik a belátás, hogy ezt **MEG KELL TANULNI**. És mivel ezek a kollégák a saját pénzükön, szabadidejükben járnak a képzéseinkre (ráadásul most már évente százával), velük beszélgetve egy újabb csoportot lehet definiálni, akiknek az IKT fontos. Ez pedig az a gyakorlott tanár, akinek napi tapasztalata a diákság drasztikus változása, az egyik évről a másikra. A kezdők nem tudják, hogy milyen ijesztően és gyorsan változnak a gyerekek szokásai, élettere (még ha a gyerekek nem is), hiszen nekik természetes a Facebook használata. Az a tanár azonban, aki megtapasztalta 1-2 év alatt a telefonba bújó, állandóan azzal foglalatostkodó gyerekek berobbanását a közoktatásba, tudja, hogy ezzel neki dolga lesz!

És itt jön az újabb szakadék, és remélhetően megjelennek majd a hídverők is nemsokára. Az a nagyon szűk kör, aki valóban a napi gyakorlatban, iskolában használja az IKT-t szinte mindig azt szajkózza, hogy 'aki ezt nem tudja, az nem is lehet szakmailag felkészült tanárnak tartani'. Teszi ezt azért (is), mert látja, hogy mennyi mindent mennyivel egyszerűbben lehet az IKT segítségével megoldani, illetve a saját pedagógiai szemlélete is elkezdett megváltozni. Ettől pedig egyrészt nehezebb megérteni a nem IKT jedik problémáit, másrészt ettől kialakul (sajnos, de így van) némi túlzott magabiztosság, netán arrogancia. Ennek logikus ellenpontja lesz egy idő után a technofób tanár, akinek talán egyszerűbb is azt elmagyarázni, hogy az IKT miért nem jó (elidegenít, nem működik, sok idő előkészíteni, bizonytalan, a diákok jobban értenek hozzá, meg különben is minek, amikor a táblára is fel lehet írni mindent - azért van! stb.). 'Szerencsére' mindkét

oldalnak lesznek egy idő után lelkes szónokai, és kezdődhet az árokásás. Nemsokára (de egy picit már most is ezt érzem különben) a tanári egyik felében ülnek az okostelefonokkal twitterező, hátukon három számítógépet cipelő tanárok, akikre a szoba másik felében a kezükben krétát szorongató 'hagyományos' kollégák néznek vissza bizalmatlanul.

Természetesen a szakadékok előállítására mindig könnyebb, mint a hídverés. Jelenleg azt nem látom, hogy ez pontosan kinek is a dolga lenne / lehetne? Az nyilvánvaló, hogy a tudományos folyóiratok, a 'szakma' nem nagyon engedheti meg magának, hogy a tanárok napi praxisában használható gyakorlati dolgokról közérthetően írjon. Ez nem is lehet célja a neveléstudománynak - állítólag. A fontos az, hogy szakmailag (kutatásmódszertanilag) megfelelő cikkek szülessenek, amelyek aztán majd lecsapódnak a mindennapok gyakorlatába. Vagy mégsem? Nahalka tanár úr említette a fentebb már idézett beszélgetésben, hogy a döntéshozók felé nem nagyon csapódik le semmi (ők pedig hatással lehetnének - mégpedig akár törvényileg is - az iskolában történetekre). Nahalka tanár úr szerint néha a kutatások eredményeivel kifejezetten ellentétes politikai döntések születnek. Remek, szóval oda nem megy. Akkor használható-e a tanár számára mindez? Nem tudom, van-e olyan, aki komolyan azt gondolja, hogy a kaposfői általánosban dolgozó tanítónő hazamegy, ellátja a 3 gyerekét, majd este pedagógiai szaklapokban kutatások elemzését böngészi, majd önreflexíven beépíti a kutatások gyakorlati implikációit a mindennapok oktatási gyakorlatába. Ugye nem valószínű?

Lehetnek a hídverők a tudományos ismeretterjesztéssel foglalkozó, vagy az elméletet a gyakorlattal ideális mértékben ötvözni próbáló, közérthető médiumok is. Nem titkoltan a TanárBlog is pont ilyen szeretne lenni. Meg is kapjuk sokszor a tudománytól, hogy 'megalapozatlan', amit írunk. Sajnos tényleg nem végzünk mindenhez kutatásokat, de azt gondoljuk, hogy amit mi hozzá tudunk tenni a hídcölöpökhöz, az a gyakorlatban kipróbált eszközök, alkalmazások bemutatása, módszertani elemzése (némi elmélettel és véleményekkel). Használni kellene egymás tudását, olyan team-eket összeállítani, ahol a több típusú tudás egyszerre tud megjelenni és érvényesülni - lehet, hogy van, aki jobb kutatási tervet tud, mint a másik, aki viszont ennek a gyakorlati alkalmazását ismeri jobban stb. Erre sajnos jelenleg még csak kísérletet sem látok.

Végül csak reménykedni tudunk, hogy a hídépítés közben a szöveget nem egymás kezébe verjük majd be, mert akkor nagyon nehéz lesz majd továbblépnünk! Mindenkinek, együtt.

Félelem és reszketés az IKT órán

Ahogy ígértük, a TanárBlog Nyári Akadémia tapasztalatait összefoglaló sorozatunk folytatódik. A mai írás az IKT órákon tapasztaltakról szól majd. A kérdés igazából ez: ki és hogyan tudja a fiatal, lelkes, de gyakorlatlan tanároknak megtanítani az IKT használatát, vagy - ahogy majd látjuk - még inkább az, hogy a fiatal lelkes tanárok hogyan tudják (akár egyedül) megtanulni az IKT használatát. Érdekes tévhitek, ellentmondások, gyakorlati tanácsok a lapozás után!

A legelső kérdés: miért csinálna egy kezdő tanár magától IKT-s órát? A válasz (ahogy az Akadémia során kiderült), leginkább sehogyan. De ez nem baj, sőt teljesen logikus. Annyi mindenre kell egy órán figyelni, hogy a kezdő tanárok megpróbálják szűkíteni a feladatok körét, és az IKT (pl. az eszközök kezelése, rendszer elindítása) olyan plusz teher, amit nem szívesen vállalnak fel, amikor az is nehezen megy még, hogy a diákok spontán kérdéseire képesek legyenek válaszolni, vagy éppen arra koncentrálnak, hogy egy feladatban a pármunkát érthetően felvezessék. Szóval, túl sok mindenre kell egyszerre figyelni, és elég gyorsan kialakul az alábbi vélekedés: *ha majd mindennel készen vagyok, akkor bemegyünk az IKT terembe, és játszunk valamit.* Azaz az IKT nem a tanóra szerves része, hanem egy különálló dolog, amivel akkor érünk rá bajlódni, ha már minden készen van.

Nos, ez volt az, amit a TanárBlog Akadémián nem engedünk meg. Mindenkinek, naponta legalább 1 órát IKT eszközök segítségével kellett megtartani. Kellett, azaz nem választás kérdése volt. Hol interaktív táblával, hol számítógépteremben, hol laptopokkal, de muszáj volt. Az órák összeállításában természetesen segítettek a (de)mentorok, azaz ötleteket adtunk, hogy a SMART Notebook-ban hogyan lehet megtervezni egy anyagot, vagy elkészíteni egy flash játékot stb., de a döntés, a végső óravázlat mindig a tanáron múlt. Ezzel azt próbáltuk elérni (azt

gondolom, hogy nagyjából sikeresen), hogy az IKT-ra ne mint luxusra tekintsenek, hanem az óratervezéskor megpróbáljanak 'IKT-fejjel' is gondolkodni.

Ez mit is jelentett pontosan? Nos, a tipikus hozzáállás az volt, hogy 'bemegyünk az IKT terembe, és használjuk a Quizlet-et', vagy 'az IKT órán van ez a játék, amit játszani fogunk', stb. Hosszú órák komoly munkája volt ebből az alapállásból kibillenteni a tanárokat. Mi azt gondoltuk ugyanis, hogy azt mutassák meg nekünk azt, amit szeretnének megtanítani az órán (pl. egy szöveg feldolgozása, egy rövid videó, vagy akár az öltözködés szóincse), és ha ez megvan, akkor ehhez keressünk megfelelő, hasznos és értelmes IKT megoldást. Hisz egyébként sem úgy készülünk az órára, hogy 'játsszunk egy párosító játékot', majd keresünk hozzá kifejezéseket, hanem éppen fordítva: megvannak a kifejezések, majd játszunk egy párosító játékot. Ez nagy tanulság volt, és - érthetően - nagyon nehéz - legalábbis az első néhány alkalommal, aztán a legtöbb tanárból kiállt a görcs, és elkezdték természetesen használni az IKT eszközöket. A gyerekeknek mindez természetes volt ...

És most pár szó a görcsről. Iszonyatos pánik és félelem lett úrrá gyakorlatilag az összes tanáron, amikor az eszközök (pl. interaktív tábla) közelébe kerültek. Félelmetes volt látni a teljesen leblokkolt fiatal (huszonéves), elméletileg már netgenerációs embert látni, amint áll az interaktív tábla előtt, teljesen tanácstalanul, vagy keresi a SMART táblán a 'bekapcsoló' gombot (ez persze nem ritka, de akik nálunk voltak, már túl voltak egy IKT tréningen az egyetemen, és elég jól tudtak már akár Notebook szoftverben is dolgozni), vagy azon töpreng sokáig, hogy a laptop képe hogyan is kerülhet ki az interaktív táblára. Mindez azért volt igen fura, mert ugyanezek a tanárok hatalmas magabiztossággal töltöttek le és használtak akár bonyolult szoftvereket is. A legjellemzőbb 'vésztelefon' témája: nem működik az interaktív tábla. Válasz: be van dugva a laptop-ba a kábel? Mire 10 esetből 9-szer: Ja, az nincs. Mindezt nem azért írtam le, hogy bebizonyítsam, hogy lám milyen bénák ezek a fiatalok, pusztán azért, hogy lássuk: az IKT-fóbia igenis létezik, és nem egyszerű átlendülni rajta. Addig nem is sikerül, amíg valaki legalább 2-3 alkalommal meg nem küzd a masinával (az egy hetes tréningek során szerda után megszűntek ezek a telefonok). De ehhez az kellett, hogy mindenkihez odaüljünk, és végigjátsszunk vele a teljes folyamatot. A kérdés, ami felmerült bennem: honnan fogják ezt vajon megtanulni a tanárok? Az egyetemen (láthatóan) erre nincs idő. Az iskolába kikerülve szintén

nem lesz rá idő, sem lehetőség - nem sok helyen találunk szerintem olyan kollégát, aki bejön velünk az órát megnézni, segít összeállítani előtte a tananyagot, majd az óra alatt is segít az elején az IKT eszközök használatában.

Tudom, tudom, erre a válasz az, hogy ott vannak a vezető tanárok a tanítási gyakorlaton, ők pont azt csinálják. Az Akadémián összesen 32 magyar egyetemista, frissen végzett tanár volt. Közülük kb. tízen már túl voltak a tanítási gyakorlaton. Vajon hány IKT-s órát volt alkalmuk megtervezni, kérdeztem tőlük. A válasz: 0. Pedig volt olyan, akinek több szakja is volt, azaz ez nem csak az angolosokra igaz.

És elérkeztünk a szerintem legégetőbb kérdéshez: tényleg, ki tudja megtanítani az IKT értelmes használatát a kezdő tanároknak? Lehetne ennek a helye az egyetem, de ott nem. Szerintem több okból nem egyébként. Először is jó eséllyel az egyetemen tanító tanárok soha egyetlen IKT-s órát nem tartottak iskolában. Ez önmagában nem lenne feltétlenül baj, hiszen sok egyetemi oktató soha nem tanított a közoktatásban, de azért csak végigült pár ezer tanórát diákként, ami segíthet. AZ IKT-val kapcsolatban ez nem igaz. Szinte biztosra mondható (persze lehet néhány kivétel), hogy az egyetemi oktatóknak saját közoktatásban átélt IKT tapasztalatuk nincs. Semmilyen. És már nagyobb gond, hiszen el sem igazán tudják képzelni, hogy egy ilyen óra hogyan is működik / működhet. Kutatások kimutatták azt is, hogy az egyetemek ez leginkább úgy oldják meg, hogy technikai képzéseket adnak - pl. szoftverhasználat, tananyagok összeállítása stb., mert ez az ott tanítók számára is érthető, értelmes és kézzel fogható. Természetesen vannak kivételek, és kellemes tendenciák, ahol gimnáziumban is tanító tanárok tanítják ezt, de ez inkább a kivétel, ami erősíti a szabályt. No de menjünk tovább.

Lehet, hogy mindez nem megtanulható az egyetemen, de ez nem is baj, hiszen ott a vezető tanár a tanár gyakorlaton, majd ő. Erre olvashattuk a szomorú választ picit feljebb: nagyrészt sajnos nem működik ez, hiszen az iskolában tanító tanárok elenyésző része használja rendszeresen az IKT eszközöket (nem csak nálunk egyébként, erre vannak nemzetközi kutatások). Egyrészt a vezető tanárok gyakran nem is hisznek ebben az egészben (azaz kifejezetten ellene nevelik a fiatal jelöltet), vagy éppen nincsenek meg a tárgyi feltételek, mert csak néhány teremben van interaktív tábla, ahol leginkább média, vagy informatika órát tartanak. De az is lehet, hogy annyi mindenre kell időt szakítani, hogy az IKT (a

luxus, plusz, az extra) már nem fér bele. Természetesen a minta nem volt reprezentatív, és biztosan vannak gyakorló iskolák, ahol megtanulják használni az IKT eszközöket, de az iskolák derékhada nem ilyen.

Lehetne még persze az is, hogy majd az iskolába kerülve megtanulják. Ahogy láttuk, annak az esélye, hogy egy kezdő tanár minden feladata tetejébe még egy ilyen én-idegen, az óra sikerét veszélyeztető tényezőt is beiktasson .... hát nagyon kevés (hozzátenném, hogy nem hibáztathatóak ők ezért szerintem!). Valószínűleg én is ezt tenném. Az iskolában 1-2 ember van, aki ebben érdemben tudna segíteni, de ők éppen tanítanak, mikor segíthetnének, illetve rohannak tovább a munkaidő után. Ezt sem ítélnék el szerintem. És ebből alakulhat ki az, amiről pl. egy amerikai egyetemista beszélt: bár a tantermek legnagyobb részében van pl. interaktív tábla, gyakorlatilag egy nagy kivetítőként használják. Az egyik leggyakrabban elhangzó kritika az IKT-val szemben az, hogy nincs elég eszköz. Sajnos tapasztalatom, hogy ahol van elég eszköz, ott sem kezdik el használni, csak nagyon kevesen és az eszközök ott árválkodnak a teremben.

És akkor ismét fel kell tennünk a kérdést: HOL, KITŐL LEHET EZT MEGTANULNI?

Interaktív tábla? Ja, az ide nem való

A kecskeméti TanárBlog Nyári Akadémia hallgatói közül egy csokornyian ebben a félévben csinálták a tanítási gyakorlatukat. Mivel fontosnak éreztük, hogy a képzés után lássuk, hogy mennyire 'ragadt' meg az, amit együtt gyakoroltunk, rendszeresen tartjuk a kapcsolatot. Akik ebben a félévben gyakorló tanítottak (különböző helyeken), mostanában végeztek, és beszámoltak az élményeikről. Persze most sem általánosságban szeretnék beszélni, csupán érdekes (talán egyedi) eseteket közvetítünk (név nélkül, az érintettek kérésére). Szóval a kérdésünk: hogyan sikerült az IKT integrációja, használatának elsajátítása a tanítási gyakorlat során? A válaszok, **történetek a lapozás után** (szerintem elég tanulságosak).

1. Az IKT terem, mint a szarvak letörésének a helye (ez nem TanárBlog Akadémiás történet)

Az egyik jelölt már nem annyira fiatal tanárként, több éves tanítási tapasztalattal, a 'papír' megszerzéséért szállt ringbe. Mivel neki voltak határozott elképzelései a tanításról, sok tapasztalata is, nem szerette volna, ha az elejéről kezdik vele az óravázlat készítését stb., ezért megpróbálta átvenni az irányítást a tanítási gyakorlaton, és konkrét kérdésekkel, igényekkel lépett fel a vezető tanárral szemben. Ez - jól sejthető módon - nem tetszett a vezető tanárnak (talán jogosan, sietünk hozzátenni), ezért rögtön az első órát számítógépteremben kellett a jelöltnek megtartania. Ez önmagában nem lenne gond talán (bár én ismeretlen csoporttal, ismeretlen gépteremben az első órát biztosan nem tartanám így, pedig már tartottam egy pár ilyen jellegű órát), azonban az IKT integrálására semmilyen útmutatást, segítséget sem kapott a tanárjelölt. Megcsinálta úgy-ahogy, nem lett teljes bukás (legalábbis így élte meg), azonban az IKT-val szemben lett egy igen erős ellenérzése. Nem tudom, lehet-e ez a cél.

2. Pozitív tapasztalatok: hagyjuk az IKT eszközökkel dolgozni

Több helyen a vezető tanár maga ugyan nem hisz ezekben az eszközökben, de hajlandó megszervezni, hogy legalább egy óra a 4-ből interaktív táblás teremben legyen, és szívesen, jóindulattal nézi, hogy a jelölt miket nem csinál. Én ezt pozitívként értékelem, bár kétségtelen, hogy ha a jelölt nem ötletekkel, tapasztalattal érkezik, hanem csak úgy 'beesik', biztosan nem mert volna elkezdni kísérletezni egyedül.

3. Vezető tanár, mint IKT jedi

Van, ahol a jelölteknek KELL IKT eszközöket használni, és ezt profi vezető tanár irányításával teszik. Itt nagyon jó belépő volt, hogy a nyári akadémián sok mindent megtanultunk, és a vezető tanárnak is tetszett, hogy nem teljesen a nulláról kell indulni a jelölttel. Ehhez az kell, persze, hogy a vezető tanár is rendszeresen használja ezeket az eszközöket.

4. Amikor az IKT eszköz használata visszaüt

Tudjuk, hogy 'nem az iskolának tanulunk', de azért mégis fontos, hogy a mellénk kirendelt szakemberektől milyen visszajelzést kapunk (főleg kezdőként!). A legszomorúbb történet egy vizsgatanításhoz kapcsolódik, ahol a jelölt lelkesen

próbálta használni az interaktív táblát, egy elég profi alkalmazással, illetve az óra végén csoportmunkát próbált végeztetni a gyerekekkel. Nos, szerencséjére a csoportmunkára nem jutott idő, viszont az interaktív tábla használata miatt így is lepontozták. Az ok: 'jók ezek az eszközök, de ide nem'. A jelölt elmondása szerint egy átlagos, viszonylag okos, normális gimnáziumi csoportról volt szó, akikkel rendszeresen végzett csoportmunkát azelőtt is. Az azonban teljes rejtély számomra, hogy az interaktív tábla használata miatt ellenjavallt bizonyos csoportoknál. Nekem ez picit úgy hangzik, mintha azt mondanánk, hogy 'ezzel a csoporttal nem szabad videót nézni'.

Érdekes elemzés az amerikai oktatási rendszerről

Egy gyereket sem hagynak leszakadni az USA-ban. Állítólag. A lapozás után egy 40 perces dokumentumfilm található - angolul. Összefoglalva: miért nem működik az oktatás az USA-ban? Sok kérdést tesz fel a film, keres, ad válaszokat is. Néhány érdekességet kiemelnék a filmből (hátha nincs mindenkinek kedve végignézni).

Néhány érdekesség: Amerikában évente diákonként 10 000 dollárt költ az állam (ez kb. tízszer annyi, mint a magyar normatíva). Ebből a pénzből gyakran 14 éves korukra olvasni sem tanulnak meg a gyerekek. A film felteszi a kérdést: tényleg a pénzen múlik? Úgy tűnik, nem. Kansasban például kötelezték az oktatási kormányzatot, hogy elköltse azt a pénzt az oktatásra, amit az intézmények kértek (2 milliárd dollárt!). Mi lett belőle? Úszómedencék, rengeteg számítógép, eszközök, hatalmas új épület az adminisztráció számára. Segített ez? Nem, az eredmények tovább romlottak. Mik lehetnek az okok?

A filmben leginkább a 'tenure' intézményét támadják, ami gyakorlatilag a 'véglegesítés' jelenti, azaz nagyon komoly védelmet ad a tanároknak. Nem, vagy csak nagyon nehezen lehet őket eltávolítani az iskolákból. Szintén szó van a 'körzetesítésről' is, ami lehetetlenné teszi, hogy valódi versenyhelyzet alakuljon ki az iskolák között. További következménye ennek, hogy a szülők az iskola alapján választanak lakhelyet. Sőt - említi hallatlan szörnyűségként a film - néha olyan is van, hogy ál-bejelentkeznek emberek olyan környéken lakó ismerőseikhez, akik jó iskola környékén laknak. Természetesen az USA-ban van olyan felügyeleti szerv,

aki kimegy a lakásokra, és megnézi, hogy tényleg ott lakik-e a gyerek. Ismerős történet? Nekem igen, mondjuk az ellenőrzést leszámítva itthon is játszódhatna. És játszódik is!

Szóval, a tanárok nincsenek teljesítménykényszer alatt, illetve az iskolák sincsenek versenyhelyzetben. Mi az eredmény? Léteznek az USA-ban az ún. *charter school*-ok, ahol lényegében úgy veszik fel a tanárokat, hogy azok vállalják, hogy a 'tenure' védelme nem vonatkozik rájuk. Lássunk csodát: az eredmények drasztikusan elmozdultak - felfelé! Vicces kettősség jellemzi a rendszer a jogok, jogok védelme területén is. Létezik a 'gumiszoba' nevű hely minden iskolában. A 'rubber room' az a hely, ahová azokat tanárokat rakják, akiket nem akarnak a diákok közelébe engedni, ugyanakkor nem lehet őket kirúgni sem. A filmben vannak elég elképesztő esetek is - pl. szexuális zaklatást bizonyítottak egy tanárra (e-mailben tette), ő elismerte, hogy tényleg ő írta a levelet, de még így is többéves folyamat, amíg el lehet távolítani az iskolából. Addig minden nap bejön az iskolában, beül a gumiszobába, és ott van. Fizetést pedig kap. Ugyanakkor elég egy rosszindulatú névtelen telefon sokszor, és azonnal felfüggesztik a tanárt - akár hónapokra is.

Szóval nem egyszerű ott sem tanárnak lenni, és még a rendszer sem működik jól. Pedig pénz, az van rá.

Tanár 2.0 avagy az új természetessé válása

A napokban be kellett járnom Budapestet - tömegközlekedéssel. Összesen 2.5-3 órát töltöttem a belvárosban, és (részben unalmamban), elkezdtem számolni, hogy hány alkalommal kerültem /kerülhettem volna kapcsolatba gépekkel, a digitális világgal - azaz a virtuális valóság és a valós valóság mezsgyéjén egyensúlyoztam. Tapasztalataim rövid leírását poszt formájában nyújtánám át minden kedves TanárBlog olvasónak. És hogy mindez miért egy IKT blogon jelenik meg, és nem a saját 'én-blogomon'? Nos, ennek két oka van: egyrészt nincs 'én-blogom', másrészt egy nagyon fontos gondolatot (megközelítést) szeretnék illusztrálni mindezzel, amit sajnos nem vagyok képes lefordítani, angolul '*digital fluency*' a neve, és rendkívül frappáns megfogalmazás, magyarul talán 'digitális

folyékony' lehetne, amiről nekem egyrészt a Terminátor 2, másrészt egy olvadó televízió jut eszembe. Pedig a *digital fluency* jobbat érdemel! Lapozás után jön az úti beszámoló.

Legelőször egy bank előtt egy automata állta utamat - vagyis nem is az enyémet, hanem egy kedves lányét, aki nyilvánvalóan pénzt szeretett volna kivenni. Node a pénzkidóhoz vezető ajtó zárva volt. Kétszer megpróbálta erőszakosan kinyitni, majd az órájára nézett, elmosolyodott, elővette a bankkártyáját, lehúzta a kártyaleolvasón, majd belépett.

A metróaluljárójában turisták lapozgatták a digitális információs pult anyagait, majd a telefonjukon megkeresték a helyet, a pontos útvonallal, ahová igyekeztek. És ők is mosolyogtak. Mindeközben a fiatalok legalább két harmada valamilyen digitális eszközhöz volt kötve. Van, aki mp3 lejátszót hallgatott, van aki Facebookozott a telefonján, többen telefonáltak, sms-t küldtek, vagy éppen böngésztek az interneten az okostelefonjaikkal. Végül buszra szálltam, ahol az idősebbek is magától értetődően jeleztek a leszállásjelző gombbal. Senki nem állt értetlenül, tehetetlenül az ajtó előtt. Mert ezek a dolgok természetesek.

Mindez annak a jele, hogy ahhoz, hogy a mindennapi életben boldoguljunk (le tudjunk szállni a buszról, vagy éppen pénzt tudjunk kivenni a falból) szükségünk van minderre a tudásra, illetve készségre. Lehet, hogy külföldön máshol van a leszállásjelző, és máshogyan néz ki, mégis tudjuk, hogy mit is kell tennünk). Valami hasonló az internet és az ún. webkettő is. Természetesen nem egyszerű megtanulni, hogy a weboldalakon hogyan lehet a főoldalra visszajutni (általában a bal felső sarokban található logo segítségével biztosan), vagy azt megérteni, hogy regisztrációkor hová mit is kell írni, mi az a captcha, mire jó stb. Ezek alapvető dolgok, de először még nem sikerülnek mindenkinek (első továbbképzésüket tartó kollégák mindig megdöbbennek, hogy az, hogy 15 ember egy weboldalra regisztráljon kb. 15 percig tart. Pedig addig, sőt!). Idővel azonban ez természetessé válik, tíz alkalom után rutinszerűen regisztrálunk.

Nem azért írtam le mindezt, hogy újra megpróbáljam sokadikként sulykolni, hogy *megváltoztatja életünket a technika, itt az Y, a Z, meg az N generáció stb.* Ezt sokan megtették már, biztos én is. Ami engem ebben érdekelt, az a párhuzam a nyelvtanulás, illetve a virtuális világ megértése között. Nagyon sokan nagyon

türelmetlenek vagyunk a digitális, virtuális világgal szemben. Képzéseken tapasztalom, hogy ha valami nem működik, sokan azonnal hátradőlnek és elkeseredetten (esetleg némi kárörömmel) közlik, hogy *hát ez nekem nem megy, ezt nem csinálom az órán, az biztos, mert ez nem működik.* Sokszor nyelvtanárok mondják ezt, pedig ők igazán tudhatnák, hogy hiába tanítunk meg szavakat, akár nyelvtant is, butaság lenne azt elvárni, hogy diákjaink azonnal képesek legyenek folyékonyan kifejezni magukat. Ez idővel és gyakorlással jön meg. Gondoljunk ugyanígy a számítógépek és az internet világára is. Azért nem megy először, mert semmi sem megy először. (megj.: érdekes, hogy valamiért az IKT-val szemben ugyanakkor mintha kicsit elvárás is lenne, hogy varázsütésre, azonnal működjön).

A folyékony beszéd valódi fokmérője azonban a kreativitás, vagyis az, hogy új dolgokat, másképpen elmondani képesek vagyunk-e. Én azt érzem, hogy ez az IKT-val is ugyanígy van. Ha elég sokat gyakorlunk, egy idő után elkezdnek eszünkbe jutni új gondolatok, projektek, esetleg meglévő alkalmazások új kontextusban újrahaznosítása. Egy példa: először esetleg csak begépelünk egy tesztet Word-ben, és kinyomtatjuk, utána már a tankönyvhöz kapott CD-t használjuk és kattintgatjuk a teszteket. Némi idő elteltével bemelegszünk az interaktív táblához kapott szoftver tesztmotorjába, és interaktív táblán kivetíthető teszteket készítünk. A végső fázis pedig az, amikor a teszteket a [Mouse Mischief](#) alkalmazással Powerpointban, közösen, egérrel megoldható diákba foglaljuk, vagy éppen a Google docs űrlap alkalmazása segítségével készítünk interaktív, blogba beágyazható teszteket, azonnali értékeléssel.

Mindehhez be kell jármunk utat az első bizonytalan mondatoktól a szabatosan, viccesen elmesélt anekdotáig. Nem egyszerű, de megéri. ha nem működik valami a számítógépekkel az órán, vagy éppen otthon, gondoljunk a pénzt felvenni próbáló lányra. Mosolyodjunk el, és keressük meg a kártyalehúzó, ne pedig mogorván rugdossuk az ajtót, vagy csüggedten távozzunk - pénz nélkül!

Egy álomról

Megjelent egy interjú a **Huffington Post** című oldalon a finn oktatási miniszternővel ([ITT OLVASHATÓ](#)). Néhány részletet lefordítok belőle, és mindenki képzelje hozzá, mi lenne a válasz, ha a hazai rendszerről lenne szó.

- *Miben különböznek a finn tanárok másoktól?*

- A finn tanárok maguk választhatják meg, hogy miből és miként tanítanak. A saját munkájuk szakértői, ezért is vonzó ez a pálya.

- *Hogyan értékeli a tanárokat Finnországban? Hogyan lesznek elszámoltathatóak a végzett munkájuk minőségéért?*

- A mi oktatási társadalmunk bizalmon alapul, ha tesztelünk és értékelünk, azt sosem azért tesszük, hogy ellenőrizzük a tanárokat, hanem, hogy lehetőséget adjunk nekik a fejlődésre. Megbízunk a tanárokbán.

- *Mi a szakszervezetek szerepe Finnországban?*

- Számomra ők az egyik legfontosabb partnereim, közös a célunk, azt akarjuk, hogy az oktatás jó legyen, így aztán általában közösen dolgozunk.

- *Mit tanulhat az USA a finn oktatási rendszertől?*

- Minden oktatási rendszernek az adott társadalmat kell szolgálnia. Nem vehetünk át egy országtól egy rendszert és alkalmazhatjuk automatikusan. De úgy gondolom egy jó oktatási rendszerben a tanárok a legfontosabbak. Oda kell figyelni a tanárképzésre, a továbbképzésre és a munkakörülményekre. Az is fontos, hogy mennyi a fizetésük, de Finnországban nem a fizetés az, ami igazán vonzóvá teszi a tanári pályát.

- *Van valami, ami nem igazán közismert a finn rendszerről?*

- Minden gyereket ugyanabban az osztályban tanítunk. Nincsenek nagyon kiváló elit iskoláink és nincsenek alacsony szintű, rossz iskoláink. Elég jól tudjuk kezelni a különleges igényű diákokat. A tanulók negyede kap valamilyen speciális elbánást, de együtt tanul a többiekkel. Úgy gondoljuk, a jó minőség és az egyenlőség megvalósítható egyszerre, nem zárják ki egymást. A diákjaink kevesebb időt töltenek az órákon, mint más OECD országokban. Szerintünk nem segíti a tanulásukat, ha hét órát az iskolában vannak, hiszen kell idő a hobbikra, a házi feladatra is.

Tanítani, tanítani, tanítani

- mi újat hozott a tanításba az IKT, új paradigma született vagy csak a forma változott és a tartalom maradt?

Hol az IKT helye?

Amikor arról beszélgetünk, hogy a tanításban hogyan lehetne használni az IKT eszközöket, gyakran előkerül a panasz, hogy milyen gyenge az iskolák eszközellátottsága. Alig van gép, alig van interaktív tábla, alig van sávszélesség. Tény, hogy az IKT használat technikai feltételekhez kötött. Ezért is örvendetes, hogy régen várt pályázatok részeként kezd javulni az iskolák eszközparkja. Itt van például [ez a hír az Indexről](#): *Kecskemét mindegyik iskolájában van már digitális tábla*. Megtudhatjuk belőle, hogy a megyeszékhelyen 350 millió forintot költöttek digitális táblákra és hordozható számítógépekre. Gondolhatnánk, hogy ez remek, de ahogyan lenni szokott, itt is a végén jön a fekete leves: *A legtöbb eszköz informatikai szaktanterembe került*. Az informatikai eszközöknek eszerint tehát az informatika teremben van a helye. Borzasztó szemlélet ez, az egyik legnagyobb akadálya annak, hogy az IKT valóban része legyen az oktatásnak.

Képzeljük el, ha azt olvasnánk, hogy új tollak érkeztek az iskolába, amiket természetesen csak az írás órákon fognak használni. Vagy különféle tankönyvek, de ezeket csak az olvasás tanulásában használják, függetlenül attól, hogy miről is szólnak. Ugyanez a helyzet, ha a *hordozható* számítógépek és az interaktív táblák a számítógépes laborokban landolnak. Ott ugyanis többnyire számítástechnika órákat tartanak, más tanároknak csak akkor lesz lehetőségük az eszközt használni, ha éppen szabad a terem.

Külön elborzasztó ez az interaktív táblák esetében. A portásfülke és tornaterem után a számtech labor a harmadik hely, ahol a legkevésbé van szükség digitális táblára. Az ugyanis elsődlegesen a frontális tanítás eszköze, a gépteremben viszont (remélhetőleg) a diákok a saját gépeiken dolgoznak. Bőven elegendő ide egy projektor, hogy esetlegesen lássák a tanári gép képét, vagy még inkább egy teremfelügyeleti szoftver, amivel a tanár láthatja a diákok képernyőképét vagy megoszthatja a sajátját a diákokkal (ráadásul egy ilyen szoftver lényegesen olcsóbb, mint egy tábla).

50 éve még érthető volt, hogy az egész szobákat elfoglaló csöves számítógéphez csak a szakavatott operátorok mehettek közel, a felhasználók pedig csak beadhatták lyukkartyákon a programjaikat, esetleg az ajtóból bepillanthattak a *szentélybe*. A mindennapokban már nem gondolkodunk így a

számítástechnikáról, de az iskolában még sokszor ma is. Legyen meg ezeknek az eszközöknek a helye, a gépterem, ahová biztonságosan be lehet őket zárni, nehogy kijussanak és megzavarják a tanítást.

Az IKT Magyarországon ma még mindig a gépterem fogságában van és innen nem tudja kiszabadítani semmilyen eszközpályázat. Szemléletbeli váltásra van szükség. Gyorsnak kell lennünk, mert a diákok fejében már lezajlott ez a változás. Egyre többen akarnak netbookot használni az órán és egyre jobban meglepődnek, ha a tanár nem engedi. Használják a mobiltelefonjukat, a webet folyamatosan. Fontos dolgunk lenne megtanítani nekik, hogy mikét használhatják a tanításban, hogyan lehet mindez a mindennapjaik fontos segítőtársa. Amíg azonban az iskolán belül az IKT egy-két teremben van csak, erre nem sok esélyünk van.

Fun theory – érdekesebb-e, ha vicces?

Ma egy újabb érdekességre akadtam, természetesen - mivel ez is személyes jellegű bejegyzés - a blogba teszem. Nos, egyszer egy iskolai értekezleten egy vezető azt mondta: 'Tessék tudomásul venni, hogy ez egy iskola, nem az a cél, hogy a gyerekek jól érezzék magukat, hanem az, hogy tanuljanak'. Nem akartam az eleve elhúzódó értekezletet tovább nyújtani, de erre azt gondoltam: Pontosan, nem cél, hanem eszköz. Most találtam egy remek kis videót, amely segítségével illusztrálhatom, amire gondoltam. Lapozás után megnézhető!

Szóval, a videót a TheFunTheory.com oldalon találtam, ahol azzal kísérleteznek lelkes emberek, hogy azzal, hogy valamit viccessé tesznek, vajon lehet-e hatni az emberekre. A példa nagyon egyszerű: lassan nem lehet úgy bekapcsolni a tévét, rádiót, kinyitni egy Nők Lapját, hogy ne legyen legalább 5x leírva, hogy egészségesen éljünk, meg sportoljunk, sőt arra is kapunk sok példát, hogy ezt hogyan érhetjük el anélkül, hogy külön fáradság kellene (itt most nem a szauna övre gondolok, ahol mosolyogva izzad sok-sok ember boldogan tévézve, hanem az olyan ötletekre, mint hogy 'lépcsőzz, ne használd a liftet és egészségesebb leszel'. Mindennek mi a hatása? Szerintem nem sok - az emberek azért választják

a lépcsőt, mert a) nincs mozgólépcső, csak a másik irányba, b) akkora a tömegnyomor a mozgólépcsőn, hogy akkor inkább már a lépcső.

Erre találtak frappáns megoldást svédek. [Nézzük csak!](#)

A videó - amellett, hogy kiválóan illusztrálja, amire gondoltam, kérdéseket is felvet. Persze, hogy sokkal többen használják a zongoralépcsőt, DE:

a) mennyivel több idő, energia, pénz stb. egy ilyen lépcsőt elkészíteni, és

b) mit tegyünk, ha nincsen ilyen 'Vicces' ötletünk?

És itt van a lényeg - ha kimondjuk, hogy az iskola lehet a 'vicces' tanulás helyszíne, akkor nagyon komoly hendikeppel indulnak azok a tanárok, akiknek nincsenek kreatív ötleteik. Abba belegondolni is rossz, hogy ha ezt ki is mondanánk - a jó tanár kreatív! Ehelyett a biztonságosabb 'a jó tanár felkészült', 'a jó tanár érti a tárgyát', a 'jó tanár képes lelkesedéssel beszélni a tárgyról' kitételeket szeretjük használni. Talán jogosan. Tényleg sokkal több energia, munka és idő egy kreatív órát összeállítani - főleg, ha mondjuk az interaktív táblát is szeretnénk többre használni, mint krétapornentes írásra.

Azt gondolom, hogy nem lehet, és nem is biztos, hogy kell, hogy a tanárok KÖTELEZŐEN kreatívak legyenek, vagy legyen ilyen szigorlat :)

Azt viszont igenis megtehetjük, hogy összegyűjtjük e kreatív ötleteket, óravázlatokat, használható játékokat, számítógéppel, vagy anélkül játszható játékokat, és közzétesszük őket.

Mit tanulhatunk a játékokból?

A számítógépes játékok egyre jobban betörnek a mindennapokba. Egy-egy játék megjelenését a hollywoodi kasszasikereke premierjéhez hasonló felhajtás kísér és a legnagyobb címek nyitónapi bevételei sokszorosan felülszárnyalják azt, amit egy

film hoz a konyhára a készítőknél. A nappaloknak ma már alapvető kiegészítője a játékkonzol, társasági szórakozás wii-vel vagy Kinecttel játszani, és ha valaki azt mondja, hogy esténként játszik a számítógépen, senki nem gondolja reménytelen szociopatának.

A fiatalok, a digitális bennszülöttek persze még több időt tudnak tölteni a számítógép előtt a játékokkal. Ahogyan arról a neves játékkutató Jane McGonigal is beszélt ([ITT](#)), a játékosok képesek fókuszálni, kitartóak és mindig arra törekednek, hogy meghaladják önmagukat. Ilyen diákokra vágyunk, nem? Úgy tűnik azonban még több is van, amit tanulhatnánk a számítógépes játékokról. *Bror Saxberg* a neves oktatáskutató láthatóan beleszeretett egy számítógépes játékba, [ITT ÍR](#) a tapasztalatairól és gondolatairól, miközben a frissen megjelent *Skyrim* című játékkal játszik.

A játék egy szokványos kardozás-varázslós számítógépes szerepjáték, amiben szörnyeket kell gyilkolnunk, kincseket gyűjtenünk és folyamatosan fejlődhetünk. Természetesen már az is izgalmas, hogy miként tudja fenntartani a játékosok érdeklődését a program, miközben gyakran ugyanazokat a műveleteket ismétlik újra meg újra. Míg a tizedik matekpéldát már elviselhetetlennek tartják a diákok, ugyanők gond nélkül harcolnak meg száz orkkal egymás után, ha ez kell ahhoz, hogy a következő szintre lépjenek. Ami azonban egyenesen lenyűgözte Saxberget az az a mechanizmus, amivel a játék a kihívásokat a játékos aktuális képességeihez igazítja. A programozók kidolgozták azt a módszert, amivel folyamatosan elemzik a játékos tevékenységét (ez egészen hatalmas mennyiségű adat feldolgozását jelenti) és ennek felhasználásával mindig az éppen kihívást jelentő feladattal szembesítik. Nincsenek, dolgozatok, tesztek és vizsgák, mégis teljesen pontos a játékos szintjének ismerete. Vajon lehetne ezt a tanításban is alkalmazni?

A magam részéről nem feltétlenül vagyok olyan lelkes, mint Saxberg. Ne felejtsük el, hogy egy számítógépes játék nagyon korlátozott környezet, még akkor is, ha lélegzetelállítóan bonyolultnak tűnik. Gondoljuk csak végig, a tanítási folyamat során a diák hányféle képességét, képességét, személyiségének hányféle vonását érintjük egyszerre? Le lehetne ezt fordítani bármiképpen algoritmusokra? Nem vagyok meggyőződve róla.

A tartalom alapú nyelvtanítás a jövő?

Nagyon megörültem ma, amikor egy kollégám javaslatára a **Bioetika Blog** oldalára keveredtem ([ITT ÉRHETŐ](#) el az oldal). Amellett, hogy mindenkinek ajánlható szerintem olvasgatásra a blog, egy gondolatot ébresztett bennem, vagyis egy kérdést kellett feltennem magamnak: miért is örülök én ennyire ennek? Magánemberként kétségtelenül érdekes cikkeket, linkeket találtam, jó volt olvasgatni. De az öröm érzése azért türemkedett fel lelkem mélyéről, mert angolos óravázlatokat éreztem meg az oldalon lapozgatva. Ez tényleg lehet így? Gimnáziumi tanárként nekem bioetikának kell örülni, hogy tudjak mit tanítani az órákon? Hát akkor ezt most így hogy? Lapozás után magvas gondolatok!

Először is kétségtelen, hogy én talán túlságosan is kötődöm a tartalom alapú órákhoz (ez nagyjából annyit jelent, hogy nem kifejezetten angolt tanítunk, hanem pl. történelmet angolul - az angol a 'vivőanyag', de arra használom, hogy valódi, konkrét tényanyagot tanítsak - angolul. Ilyen volt nemrégiben nálam a kubai rakétaválság feldolgozása - videókkal, játékkal, vita feladattal, mindennel - csak éppen angolul).

Na szóval, akármennyire is szeretem én ezeket az anyagokat összeállítani, gondolkodóba ejtett, hogy mi lesz akkor, ha nálunk is bekövetkezik az, ami mondjuk a finneknél, vagy a hollandoknál - a gyerekek úgy jönnek a középiskolába, hogy már elég jól tudnak angolul. Tudom, tudom, persze, nálunk nagyon alacsony az idegen nyelvet beszélők aránya stb. Mégis gondoljunk abba is bele, hogy rengeteg iskolában indult el a NYEK (nyelvi előkészítő év), sok a kéttanos iskola, illetve egyre több helyről, egyre könnyebben lehet 'felszedni' is a nyelvet. Mindenesetre nem kizárt, hogy a középiskolák egy részében az lesz nemsokára a kérdés, hogy mit is kezdjünk a 9-ikes, angolul felsőfokon tudó gyerekekkel. Kétségtelenül kivételezett helyzetben vagyok, de azért annyira talán mégsem. Egy országos vitaverseny résztvevőit hallgatva (angolul persze), egyre inkább azt gondolom, hogy nyakunkon egy generáció, aki már többé-kevésbé fog tudni angolul 14 éves korára.

És akkor felmerül a kérdés: Hogyan tovább? Hol találok egyáltalán olyan könyveket, amelyek képesek ezt a nyelvi szintet hozni, ugyanakkor 14 éveseknek szólnak - ahogy ezt egyre több kolléga kérdezi tőlem is? Lehetséges, hogy az

angoltanítást - ahogy most ismerjük - el is kell felejteni 15 éven belül, hiszen mindenki tud majd 'egy pohár vizet kérni', meg angolul nézik úgyis az összes népszerű sorozatot (max. felirattal, mert az a megjelenés után 2 nappal elkészül, a szinkronizált változat pedig jó esetben 1 év késéssel érkezik meg a magyar adókra, és ennyit egy mai tizenéves nem vár filmre, inkább megnézi online, letölti, és keres hozzá feliratot)?

Összefoglalva, lehet, hogy nem elég, hogy az internet és az információs társadalom térnyerésével néha ijesztően gyorsan változó világban kell megpróbálni nyelveket tanítani, az is elképzelhető, hogy az összes tankönyvet, módszertant ki kell dobni, hogy a nyelvórák értelmesen teljenek? Vagy még 15 év múlva is azt játszuk majd az órán, hogy 'te vagy a postás, te meg a nyugdíjas néni, magyarul el, hogy nem találtad a kedvenc újságodat a postaládában tegnap stb'?

A legutolsó kérdés: ha tényleg tovább gyűrűzik ez a tendencia, ki lesz az, aki angolt tud tanítani, illetve ki lesz az, aki képes lesz felkészíteni a tanárokat arra, hogy így tanítsanak angolt?

A páva farka és a tananyag

Az utóbbi hetekben sokat gondolkodom azon, miért is tanítjuk azt, amit tanítunk. Vannak természetesen olyan praktikus ismeretek, amiknél ez a kérdés nem merül fel, a nyelvek ismerete esetleg, az alapműveletek számtanból vagy maga az olvasás, de mindezeket túl már joggal kérdezhetjük meg, hogy minek tanítjuk a dolgokat, leginkább pedig miért pont azt, annyit és úgy, amiként tanítjuk. A gondolatcsor elindítója [Paul Lockhart írása](#) volt, melynek címe: Egy matematikus panasza. A cikket érdemes elolvasni, érvelésének lényege, hogy amit matematika címen tanítanak az iskolákban, az a lehető legtávolabb áll a matematikától és a lehető legalkalmasabb arra, hogy elvegye a diákok kedvét tőle.

Megállapítja például, hogy csak nagyon kevesen vannak, akiknek valaha szükségük lesz életük során matematikából bármire, amit harmadikos koruk után tanultak. Tény, legfeljebb tíz százalék valóban olyasmivel fog foglalkozni élete

során, amihez kellene a megtanult ismeretek, de kilencven százalék nem. Átgondolva mindazt, amit a közoktatásban tanítunk a diákoknak nagyon hasonló arányokat találhatunk. Meglehet, hogy tíz százalék, aki az adott pálya irányába megy el, majd hasznát veszi a tanultaknak, de több nem. Ha ez így van, akkor az oktatás hatékonysága nem jobb Drezda bombázásánál és minden gyerek számára valójában haszontalan az iskolában töltött ideje kilenc-tizede.

Tegye a kezét a szívére minden tanár és próbálja megmagyarázni, hogy mi értelme van a saját tantárgya egyes részleteinek: a Szigeti veszedelemnek, a vonatkozó névmásnak, a citromsav-ciklusnak, a Hund-szabálynak, a szinusztételnek, Kis Károly magyar királynak. Ha a válasz az, hogy nem sok, hogy ezek nélkülözhetőek lehetnek, akkor érdemes elgondolkodni azon, hogy mi alakította ilyenre a tananyagot.

Biztosak lehetünk abban, hogy a tananyag-szerkezetnek hatalmas tehetetlensége van. Nehezen kerül be bármi új dolog és még nehezebben kerül ki valami régi. Hiába állították már kimondása (1892) után két évvel Haeckel biogenetikai alaptörvényéről, hogy ostobaság, még az 1980-as években is adtak ki olyan tankönyveket, amikben szerepelt. Időről időre vannak ugyan nagy tananyagreformok, eltűnt például a kötelező görög, azután a latin is, de végső soron ez nem más, mint: *átrendezni a nyugágyakat a Titanic fedélzetén*, az alapvető tananyagstruktúra, hogy mit tartunk megtanulandónak nem változik.

Biológus vagyok, azon belül is az evolúcióval foglalkoztam, ahogy a mit és miért tanítunk kérdésen töprengtem, eszembe jutott egy furcsa evolúciós jelenség, aminek a páva hosszú farkát, a zsiráf a nyakát, a szarvas az agancsát köszönheti. Sokáig nehezen volt magyarázható, hogy miért vannak ilyen tulajdonságai ezeknek az állatoknak, ha ez az életben maradásuk esélyeit kifejezetten rontja. A létért való küzdelemben ki kellene válogatódnia azoknak a páváknak, amiknek túl hosszú farka, nem maradhat fent olyan tulajdonság, ami kifejezetten káros az egyed túlélése szempontjából. Vagy mégis, már Darwin megírta 1871-ben, hogy az élőlények kialakításában nem csak a létért való harc játszhat szerepet, hanem a párokért folytatott küzdelem is. Sőt ez a kettő akár egymással ellentétesen is hathat. Ha a pávatojók a farktollak hosszúsága alapján válogatnak a hímek között, az egyre hosszabb tollakkal rendelkezők fogják továbbadni a tulajdonságaikat a következő generációba még akkor is, ha ez megnehezíti számukra az életben

maradást. Ez a fajta szexuális szelekció egészen abszurd eredményekkel is járhat, miként az látható a lantfarkú madár, vagy a szarvasbogár esetében is.

Mi köze van ennek a tananyaghoz? Ha azon töprengünk, hogy mire is való az iskola, akkor elsődlegesen olyasmi válaszaink lesznek, hogy az iskola tudást ad át, felkészít az életre, boldog embereket nevel. Ezt tekinthetjük az iskola feladatának és a tananyagnak meg is kell felelnie ezeknek a céloknak. Van azonban az iskolának egy másik fontos szerepe is: azt várjuk, hogy rangsorolja, minősítse a diákokat valami alapján. Elvárásunk, hogy például a középiskola elvégzése után tudhassuk, *ki mennyire jó, milyen társadalmi szerepre való*. Ki az, akinek felsőoktatásba kell mennie, ki az, akinek szakképzésbe és természetesen ezen belül is minél szélesebb spektrumot szeretnénk. Nem elég az, hogy eltöltött valaki 12 évet az iskolában, tudni szeretnénk, hogy milyen képességekkel, ismeretekkel, tudással rendelkezik, hiszen ez határozza meg később a társadalomban játszott szerepét. A rangsorképzés, minősítés tehát az iskola egy másik feladata. Van egy olyan elvárásunk is, hogy ez a rangsor legyen *objektív*. Erős tehát a nyomás, hogy az iskolai feladatok legyenek objektíven értékelhetőek, ez pedig kihat a tananyag szerkezetére is.

Mi tűnik objektíven értékelhetőnek? Például a példamegoldás matematikából, fizikából, kémiából és akár biológiából is, a memoriter, az évszámok és életrajzok ismerete stb., tulajdonképpen a sémakövetés és a reprodukció. Nem tűnik objektíven értékelhetőnek a kreativitás, az együttműködési készség, a problémamegoldó képesség. Ezért azután a vizsgáinkban az előzőek kapnak szerepet az utóbbiak rovására. Az egész tananyagszerkezetet átalakítja az értékelés, azt és úgy tanítjuk, amit azután értékelni fogunk. Ahogyan a pávakakas számára is kifejezetten hátrányos már a rikító és hosszú farkok, de a szexuális szelekció nyomása erőteljesebb, mint a természetes szelekcióé, úgy a tanítás szerkezetében is valódinak tartott tudás kárára foglalkozunk azzal, amit azután értékelni fogunk.

A világ legősibb vizsgarendszere lehetett a kínai birodalmi mandarin vizsga. Az ezen elért eredmények határozták meg, hogy ki milyen hivatalnoki állást kaphatott, a vizsgának nagyon fontos szerepe volt a társadalmi mobilitás, a császári kontroll és a birodalom kulturális egységének fenntartásában. Bár kezdetben a vizsgák a praktikus közigazgatási képességeket mérték fel, idővel

egyre nagyobb szerepet kapott a konfuciánus klasszikusok ismerete. Ezen belül is hangsúlyossá vált a memoriter, de még az esszéforma is egyre jobban formalizálódott, kialakult a nyolclábú esszé. Az objektív értékelés igénye itt is a reprodukálás értékelése felé tolta el a vizsga rendszerét.

Felvethető, hogy az értékelt képességek (pl. a begyakorolt matematikai sémák alkalmazása feladatok megoldására) *közvetetten* utalhatnak arra a tudásra, amit egyébként az iskolában növelni, fejleszteni akarunk. Érdekes módon megjelenik ez a gondolat a szexuális evolúció kapcsán is, hendikep-elméletnek nevezik. Az érvelés szerint az a pávakakas, amelyik ilyen hatalmas farktollakkal mégis képes volt megérni az ivarérett kort amúgy biztosan jó génekkal rendelkezik és éppen ezért kívánatos pár lehet a tojó számára. A tetszetős gondolatsor, ami menteni hivatott a természetes szelekció mindenhatóságát azonban több ponton is elbukik. Egyfelől nem számol azzal, hogy a hendikepes apa hím utódainak is továbbadja a terhet, tehát a *kiváló gének* legfeljebb csak a tojóknál hozhatnak előnyt, a hímeket továbbra is lehúzzák, másfelől nem ad magyarázatot olyan esetekre, amikor a szexuális szelekció tárgya nem jelent feltétlenül hátrányt a túlélésben. Azoknál a madaraknál például, ahol a tojók az ének összetettsége alapján választanak párt megfigyelhető a dalok bonyolultságának eszkalálódása, hasonló extremitásokig fokozódása, mint a páva farktollainál, de ez nem magyarázható a hendikep teóriával. Hasonlóképpen az az érvelés, hogy a feladatmegoldás, a memoriter jelzi a logikus gondolkodásra, az általános intelligenciára vagy a tanulási képességekre utal több ponton is megkérdőjelezhető. Miért nem vizsgáljuk ezeket akkor közvetlenül? Mi bizonyítja az összefüggést, ismerjük-e az összefüggés pontos természetét? Ezek nélkül nehezen indokolható, hogy miért úgy értékelünk, ahogyan tesszük. Miért ragaszkodunk mégis ezekhez az objektívnek tartott értékelési formákhoz? *John Holt* szerint azért, mert erre tudjuk tréningezni a gyerekeket. Szerinte ha matematikából nem a már jól begyakorolt típusfeladatokat oldatnánk meg velük egy előre bejelentett időpontban, hanem véletlenszerűen szembesítenénk őket egy új matematikai problémával, elkeserítő eredményt kapnánk. Hasonlóan vélekedett egy tanárképzésben dolgozó ismerősöm is. Állítása szerint, ha a valódi matematikai gondolkodást kérné számon a hallgatóktól, senkit nem engedhetne át.

Ha a tananyag alakulásában valóban ilyen nagy és döntő szerepe van az értékelésnek, akkor még visszasább helyzetben vagyunk. Belátható ugyanis, hogy ami jelenleg a pedagógiában értékelésként zajlik, annak semmiféle köze nincsen a méréshez. Nincsenek jó módszereink arra, hogy *tudást mérjünk*, sőt alapvető elvi akadályai vannak a tudás mérésének. Még a legjobban standardizált tesztek is csak azt mérik, hogy miként tudja valaki megoldani az adott standardizált tesztet, nem pedig azt, hogy milyen tudással rendelkezik. (Minderről [Nahalka István tud](#) részletesen beszélni.)

Amennyiben a fenti gondolatsor megállja a helyét és valóban az értékelés szempontjai határozzák meg, hogy mit is tanítunk, akkor érdemes lenne megállnunk egy pillanatra. Érdemes lenne átgondolnunk, hogy mit is tanítunk az iskolákban. Akár olyan radikálisan is, hogy mi szükség van a biológiára? A matematikára? Az irodalomra? Ha ezekre a kérdésekre választ adtunk, akkor pedig vizsgáljuk meg, hogy a mostani tananyag valóban szolgálja-e ezeket a célokat? Mindezek mellett azonban azt is meg kell vizsgálnunk, hogy mi az értékelés szerepe a tanításban? Mit szeretnénk értékelni és mi az, amit valójában értékelünk? Mit tehetnénk azért, hogy a kialakítani szándékozott és az értékelt tudás esetleg közeledjen egymáshoz? Ez a mi munkánk és nem is kevés.

Döglött a bálna?

Az oktatásban, akárcsak a proletárdiktatúrában egyfajta permanens forradalomban élünk. Egymás követik a reformok, az átalakítások, most is éppen egynek a közepén vagyunk. A nagy átalakítások mindig megpróbálják meghatározni, hogy mi legyen az a tudás, amit a diákok megkapjanak. Mi az, amire szüksége van a társadalomnak és mi az, amire nincsen. Legutóbb Pokorni Zoltán fejtegette, hogy a társadalomnak nincs szüksége balneológusokra, azaz bálnatenyésztőkre, így azok képzését majd nem fogja támogatni az állam. Ha átsiklunk afelett a tény felett, hogy a balneológus gyógyvizekkel foglalkozni, valamint afelett, hogy bálnatenyésztést a világon sehol nem tanítanak és még azon sem tűnődünk el, hogy a belvízhelyzet fokozódásával nem lenne-e szükség erre a szakmára hazánkban még mindig marad egy érdekes kérdés: Honnan tudhatjuk, hogy mi most a fontos tudás és még inkább honnan tudhatjuk, hogy mi lesz majd az a jövőben.

Az informatika térhódítása átírta a hasznos tudás fogalmát. Közhely, hogy az információ ismerete helyett az információ megtalálásának és ellenőrzésének, megbízhatósága ismeretének képessége lett a fontos. Felértékelődött a kommunikáció képessége. A technikának köszönhetően folyamatosan kommunikálunk, gyorsan és azonnal, nem csak a kommunikáció képessége a fontos, hanem a folyamatos információáramlás megszürése is. Fontos, hogy el tudjuk különíteni a lényegest a lényegtelentől, nem csak az e-mailjeink között kell szelektálnunk, hanem fel kell tudnunk ismerni például a tudományosan megalapozott állítást a hülyeségtől.

Az elmúlt pár és is hozott jelentős változásokat. Nem sokan gondolták volna, hogy ennyire fontossá válik majd a képi információ a leírttal szemben. Nem a mozi megjelenése változtatta meg alapjaiban a tudásszerkezetét, hanem a Youtube. A Youtube tette lehetővé, hogy mindenki filmben kommunikáljon. Erről szól például a kiemelkedően sikeres Khan Akadémia is, a tankönyv helyére lépnek a kis rövid videók.

A webkettő áttörést hozott a közös munkában is. Olyan kollaborációs eszközök érhetőek ma már el mindenkinek, amikről korábban álmodni sem tudtunk. Emiatt egyre fontosabbá válik az együttműködés, a kollaboráció kérdése. Az üzleti szféra is nagyra értékeli ezt a képességet, de az iskolában kifejezetten ritkán kerül előtérbe. Sir Ken Robinson mondta, hogy az amit az iskolában üldözünk és sűgásnak nevezünk a cégeknél a kiváló együttműködés.

Az információáradatban szintén fontossá válik a tudás prezentálásának képessége is. A jó előadás legalább annyit ér, mint maga a tudás. Érdeemes elgondolkodni azon, hogy mennyire készítjük fel erre a diákjainkat. Aki már hallott kiselőadásokat, az órákon az tudja, hogy nem is olyan könnyű dologról van szó. Miközben a lehetőségek tárháza egyre bővül, a *Powerpointon* túl ott van a *Prezi* vagy a *pptPlex* és még számtalan további program, vajon képesek-e élni ezekkel a diákok.

Az oktatás tartalma lassan mozdul, mint a tengerjáró hajók, közben viszont egyre jobban változik ekörül a hajó körül a világ (lehet, hogy már el is tűnt a tenger alóla és csak úgy rángatjuk a kormányt).

Már megint a finnek - összehasonlító elemzés

Mivel egy amerikai edublogger kollégánk a finn oktatási rendszert példaként állító gyűjteményt hozott össze, úgy döntöttünk, hogy lenyomozzuk mi is (amennyire lehet), hogy mi a finn titok - már ha van ilyen (nem finn, őket már láttam is, hanem titok). Az eredmény egy az online oknyomozó, leleplező cikk / riport, amit most teljes terjedelmében szeretnénk megosztani az olvasókkal (feltétlenül kéretik a *Bővebben* gombra kattintani, mert hosszú cikk következik!!):

Az első érdekesség, hogy Finnországban megdőlni látszik az az érv, hogy ha azt szeretnénk, hogy többet tanuljanak a gyerekek, akkor többet kell őket tanítani. Finnországban sokkal több a szünet (72 perc) naponta, mint az USA-ban (ott 27). Emellett nagyon nagy a hangsúly a kézműves foglalkozásokon, és a gyakorlati foglalkozásokon általában. A tanárképzést komolyabban veszik, szeretnek az emberek tanárok lenni, a fizetés is magasabb (bár én finn kollégáimtól azt hallottam, hogy azért annyira nem kiemelkedő). Mindenesetre az elmondható, hogy azok a finn tanárok, akikkel találkoztam, szerettek tanárok lenni, pedig már nem lelkes, naiv, fiatal kezdők voltak.

A tendencia az USA-ban pont ellentétes, ott leszűkítették a tantervet, és a magasabb teszteredményeket tűzték ki célul. Ehhez próbálnak hozzárendelni egy objektív tanárértékelő rendszert, ami a diákok teszteredményei alapján rangsorolná a tanárokat. Ez utóbbi rendszer talán ismerős nekünk, hiszen Magyarországon is vannak hasonló tervek (például [ITT LEHET OLVASNI RÓLUK](#)). Nos, a finnek teljesen más elvek alapján tervezik az oktatást, mégis a sokat emlegetett PISA eredmények náluk sokkal jobbak, mint például az USA-ban. Azaz, lehet, hogy a több játék, a több szünet, a gyakorlatorientált képzés, a segítő, tanárokat támogató mentor rendszer még a teszteredményekre is jó hatással van.

Vezessük be azonnal a finn modellt, kiáltjuk mi is, mint egy ember. De nem, valószínűleg itthon ez - is - csak egy hosszú folyamat eredménye lehetne, és adoptálni nem lehetne, legfeljebb adaptálni. Ami talán tanulság mindebből: nagyon fontos, hogy milyen irányba indulunk el a reformokkal (mi, magyarok, és

az USA-ban is). A 'szakfelügyelő' is lehet hasznos, ha az egy nagyon profi mentor, aki képes segíteni a tanárok munkáját. A tapasztalat (legalábbis amit én láttam eddig ilyen külső ellenőrzésekből) azonban nem ez. Az itthon is egyre többet hangoztatott 'szelíd kényszer'-ből ő a 'kényszert' képes hozni.

Nem fair, gondolhatjuk, ezt a két országot összehasonlítani, hiszen az egyikben jól működő rendszer, a másikban reform előtti 'válság' tapasztalható. Ha azonban a hetvenes évek finn oktatási rendszerét vesszük alapul, akkor rögtön két krízis-szerű helyzet összehasonlítására nyílik lehetőség. Akkoriban ugyanis a finnek sem álltak valami fényesen, legjobb indulattal is a középmezőnyben tanyáztak. Ugyanazokat a kérdéseket kellett feltenniük magunknak, mint amelyekkel mi is, és az USA-ban is szembesülnek most, azonban a válaszaik alapvetően mások voltak. Mivel felismerték, hogy Finnországnak nincs más esélye, csak a nagyon erős közoktatás, felemelték a tanárok fizetését, megkövetelték a mester fokozatot, nagyon kemény tanárképző programot fogadtak el, és csökkentették az osztályok létszámát. Bár az igaz, hogy a közoktatásban dolgozók nem feltétlenül keresnek (a többi finnhez képest) kiemelkedően jól, azt azért megkeresik, amit a többi egyetemet végzett finn (az egyetemet végzettek átlagfizetésének 102%-át keresik, ez az USA-ban csak 65%).

Azaz, nincsenek szakfelügyelők, nincs szelíd, külső kényszer, hanem egyszerűen olyan környezetet teremtenek, ahol a tanár belső motivációja magas. Hogyan lehet ezt elérni? Ingyenes tanárképzés, versenyképes fizetés (bármilyen áron!), nagyon erős szakmai háttér, továbbképzési rendszer, amely folyamatosan 'utána nyúl' a tanároknak, segíti őket. Mindez olyan komoly szakmai hálót biztosít a tanároknak, hogy szívesen választják a tanítást hivatásul (a tanárképzésbe tipikusan a főiskolai végzettséggel rendelkezők felső 10%-ából jelentkeznek a hallgatók). Így hát nem csoda, amit Reijo Laukkanen, finn oktatási szakértő nyilatkozott még 3 éve: 'Mi megbízunk a tanárainkban'. Fontos, ugyanakkor, hogy ez nem egy vak bizalom, hanem egy nagyon komoly szakmai háttérország építése előzte meg.

Mindehhez képest az amerikai (és úgy látszik, a magyar) válasz teljesen más. Emeljük fel a követelményeket, ellenőrizzük a tanárokat szigorúan (és persze objektíven), a teszteredmények legyenek vezérlő csillagaink, és mindezek fényében differenciáltan bérezzük a tanárokat. A bizalom kultúrája helyett

építsük ki (sarkítva fogalmazva persze) a 'félelem' kultúráját. Az alapvető különbség szerintem a nézőpont: az előbbi (és ez pátoszos, tudom) mint a jövő társadalmának formálójára tekint a tanárookra, míg az utóbbi inkább felelős szolgáltatóra, a társadalmi igények kiszolgálójára. És az utóbbi egy könnyebben megfogható, számon kérhető, és a társadalom felé világosan kommunikálható világ. Ha a tanár jó, akkor a gyereket felveszik, ha nem jó, akkor nem. Ha nem jó a tanár, akkor ezért felelős, azaz 'büntetni' kell, mert nem szolgáltat megfelelően. Differenciált bérezéssel, óralátogatásokkal, szigorú szabályozással mindez megoldható (elvégre az a jó 6 osztályos gimnázium, ahol országos tanulmányi versenyekre járnak a gyerekek. Folyomány: a 6 osztályos gimnáziumoknak szabjuk előfeltételül, hogy X tantárgyból Y diák végezzen legalább az első 15-ben. Ez objektív.).

Összefoglalva: elmondhatjuk, hogy valóban fontos pillanatában vagyunk az oktatáspolitikának, csak azon kell nagyon elgondolkozni, hogy valóban a teszteredmények és külső ellenőrzés objektív(nek tűnő) szempontjai vezetnek-e a tudásalapú társadalom megteremtéséhez.

Mitől ment előre a világ?

A tudomány sosem attól ment előre, hogy az emberek új dolgokat találtak ki. A tudomány attól ment előre, hogy az öregek meghaltak. Ez a bon mot állítólag Otto Hahn német filozófus mondása. Vajon mennyire igaz ez a tanításra, az oktatás megújulására. Tény, hogy a tanítás nagyon nehezen mozdul, akár egy tankhajó, a változások lassan indulnak be és még nehezebb hirtelen megváltoztatni őket. Első ránézésre paradoxnak tűnhet, hogy közben egyfajta permanens pedagógiai forradalomban élünk (és nem csak itthon, az USA-ban is), de ha végiggondoljuk, mennyit változtatott ez valóban a tanításon, alapvető dolgok nem változtak. Tanárok osztályokban, tanórákon tantárgyakat tanítanak, ez például az elmúlt kétszáz évben így volt minden iskolában.

Nekem személyes fájdalmam, hogy milyen lassan jutnak át például a tudomány eredményei az oktatásba, mennyi olyan dolgot tanítunk a diákoknak, amiről ma már tudhatjuk, hogy biztosan nem igaz. Nagyon nagy megújulások a metodikában sem voltak, néhány hangzatos, de nem túl átható mozgalmon kívül: *fecseg a felszín, hallgat a mély*. Érdekes megnézni, hogy mennyivel többet változott a

nyelvtanítás arzenálja, véleményem szerint azért, mert a nyelvtanításnak piaci körülmények között kellett megélnie és ez kikényszerítette a megújulását.

Az oktatás legújabb nagy kihívása az IKT (vagy tényleg az?), olyan jelenség, amivel fontos lenne kezdeni valamit. Látványosan húzhat el a világ a tanárok mellett, ha nem alkalmazkodnak a kor kihívásaihoz, mondják sokan. Ez az, ami alapjaiban alakíthatja át a pedagógiát, mondják a szakértők. Mi, itt a TanárBlogon kialakult közösség szeretünk úgy gondolni magunkra, mint az élcsapatra, de talán néha az élcsapatnak is érdemes megállnia egy pillanatra és hátra néznie, követi-e valaki egyáltalán.

Érdeemes elolvasni Benedekné Hajnalka [blogbejegyzését](#):

Hétről hétre halasztódik a moodle beüzemelése - s bennem is egyre több a kétség, minnek is.... S ami kicsiben itt, kicsit nagyobbban másutt. Pezsgőnek tűnő pedagógus portálok alaposabb szemrevételezés után, ugyanezt a mintát mutatják. Az oldalak létrehozói, szerkesztői írnak, üzennek, mutatnak, prezentálnak - s körülöttük - függetlenül a regisztráltak számától - néma csend. Hegyi partizánként - üres völgyek felé kiabálódik néhány hittérítő, kik egymást erősítő üzeneteket fogalmaznak meg. Sikeresnek tűnő képzések nyomán született portálokon több hónapos dátumú az utolsó tevékenység. A világmegváltás elmaradt.

Panaszkodtunk már erről sokat itt a TanárBlogon mi magunk is, de ennél érzékletesebben nem tudnánk megfogalmazni. Megdöbenni persze nem kell a dolgon, bennem is gyakran feltámad a gondolat, hogy ugyanazt az órát tartsam meg, amit két évvel korábban. Ha pedig nincsen időm rendszeren készülni, akkor biztosan frontális órát fogok tartani, ahhoz kell a legkevesebb erőfeszítés. Ha azon gondolkodom, hogy mi az, amit elsajátítottak az órán (nem megtanultak, hanem valóban elsajátítottak), akkor nem lehetek túl büszke magamra, de az, hogy mi marad meg az iskolában történekből a diákban amúgy sem túl szívderítő kérdés.

De igaz van-e Otto Hahnnak? Tényleg csak azt kellene megvárunk, amíg kihálnak a régi begyepesedett tanárok és felnőjön az a merész pedagógus nemzedék, amelyik már bátran vezet az új vizekre? Ollé János [írt nemrég](#) arról,

hogy kollégáját *kényszerbloggoló rabszolgahajcsárnak* nevezték a pedagógia szakos hallgatók, mert a kurzus részeként blogbejegyzéseket is kellett írniuk. Nem úgy tűnik, mintha az IKT istrángot szaggató vad csikói beszélneek így. A **TanárBlog** Facebookos ismerőseinek átlagéletkora 39 év (a szórás 8 év), jellemzően tehát nem az iskolából frissen kikerült tanárjelöltek azok, akik követnek minket, hanem éppenséggel azok a gyakorlott tanárok, akik már valóban megtapasztalták, hogy valami másra, valami újra van szükségük. Lehet, hogy ahhoz, hogy igazán akarjuk az újat és ezért erőfeszítést is tudjunk tenni szükség van arra, hogy megtapasztaljuk, nem működik a régi. Mindannyiunk számára a saját tanáraink voltak a tanári szerepmoellek, természetes, hogy a legfiatalabb tanárgeneráció sem látott még webkettes eszközöket a tanításban, nem is gondolkodik bennük.

Mi a tanulság azon túl, hogy a világmegváltás (érdeklődés hiányában) elmaradt? Nem tudom, de eszembe jut egy József Attila [vers](#):

az ember él / kenyeret eszik és remél / várja hogy elmuljon a tél

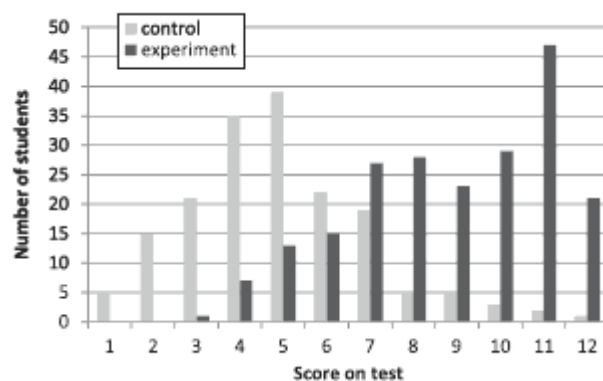
Neveléstudomány a Science-ben

A neveléstudományi kutatások csak ritkán törnek át a nagy tudomány ingerküszöbét, a legrangosabb, legmagasabb impact faktorú tudományos szaklapok (mint a Nature és a Science) elsősorban biológiával, kémiával és fizikával foglalkoznak, nagy néha csúszik be egy-egy kísérletes pszichológiáról szóló cikk, de a pedagógia többnyire túl puha tudomány ezeknek a komoly fórumoknak.

A május 13-i keltezésű *Science* szám most egy ízig-vérig pedagógiai cikket közölt. Talán nem független a dolog attól, hogy a cikk harmadik szerzője Nobel-díjas fizikus, aki a Bose-Einstein kondenzátum előállításáért kapta meg a neves kitüntetést nem pedig a didaktikában elért újításaiért. Carl Wiedman érdeklődése az utóbbi években az oktatás hatékonysága felé fordult, ezért is alakult meg a [névével fémjelzett kutatóintézet](#). Ebben az intézetben végezte el két friss PhD-s diák azt a kísérletet, amiről beszámoltak a lapban és aminek az a következtetése, hogy a diákok bevonásán és tevékenységeken alapuló tanítás sokkal hatékonyabb, mint a hagyományos frontális előadás. De nézzük a részleteket!

Elsőéves egyetemistákat vizsgáltak, akik fizikát tanultak. A két nagy létszámú csoportot több héten át két gyakorlott és magasra értékelt tanár tanította, a megszokott módokon: előadásokat tartottak és az egyes anyagrészek végén értékelték a diákok tudását (többnyire osztálytermi feletetős rendszerrel, klikkerrel). 12 hét elteltével a diákok egyik csoportjában 3 órát (egy hetet) a két kutató tartott meg, míg a másik csoportban továbbra is a gyakorlott tanár folytatta a munkát. A kutatók csoportjában az adott tananyagrészt a szokásostól teljesen eltérő formában dolgozták fel. Az úgynevezett **célzott gyakorlat módszer** a konstruktivista pedagógia-elméleten alapszik és fontos részét képezi a rendszeres formatív értékelés. A diákok kérdéssorokat és problémákat kapnak, ezeket kell csoportosan megoldaniuk. Természetesen ehhez tanári segítséget is kaphatnak. Az órák során többször kell a klikkerekkel kérdésekre felelniük, ezekre a válaszokra azonnal kapnak visszajelzést és a tanár is látja, hogy hol kell esetleg beavatkozni. A kísérleti csoportban hagyományos előadás nem volt. A három óra egyetlen témakört ölelt fel (elektromágneses hullámok), aminek a végén mindkét csoport tesztet írt.

Az eredmények nagyon meggyőzőek, a két csoport eredménye alig fed át, a szórások figyelembe vételével is több mint kétszeres az interaktív módszer hatékonysága. egy korábbi tanulmányukban a szerzők azt tapasztalták, hogy az ilyen módszerrel tanított ismeret legalább olyan jól rögzül akár másfél elteltével is, mint a hagyományos. A teszteken túl azt is mérték, hogy mennyire voltak aktívak a diákok az órákon, mennyit lógtak, itt is sokkal pozitívabb volt az interaktív módszer hatása.

A szerzők következtetése, hogy a tanár személye jóval kevesebbet számít, mint maga a módszer és a *célzott gyakorlat* hatékonyabb, mint a hagyományos oktatás.

Természetesen kritikákat is meg lehet fogalmazni a vizsgálattal kapcsolatban. elsőként is megemlíthető a *Hawthorne-hatás*. Mint ismert a termelékenységet vizsgáló kutatás egy hawthorne-i üzemben azt találta, hogy bármilyen változás javít a munka hatékonyságán. A szerzők kitérnek erre a kritikára, de úgy vélik, az a (nem teljesen bizonyított) jelenség, ami egy futószalag mellett dolgozókra esetleg igaz, nem feltétlenül általánosítható az oktatás egészére.

Felmerülhet viszont a placebo-hatás kérdése is, a kísérleti csoportnak a hét elején (hogy elkerüljék a tanulók esetleges ellenállását), hogy miért ezzel a módszerrel tanulnak és hogy ez a módszer a kutatások alapján hatékonyabb a hagyományosnál. Az így keletkezett várakozás a diákokban elegendő lehet a pozitív hatás kiváltásához, de a tesztek olyan drasztikus különbséget mutatnak, amit nehéz lenne pusztán ezzel magyarázni.

Kérdéses lehet természetesen az is, hogy a megközelítés ugyanilyen hatékony-e hosszú távon is, nem fáradnak-e bele a diákok a nagy interaktivitásba?

Az sem mellékés tényező, hogy a kísérleti csoport az egyes órákra kapott előzetes olvasnivalót, aminek elsajátítását egy rövid teszt ellenőrizte és az óra ezekre az ismeretekre építve folyt. Biztosan többet foglalkoztak tehát a tanulással, mint a kontroll csoport. Az is számíthat, hogy a kísérleti csoportban két tanár is jelen volt a teremben. Mindenképpen érdemes azonban azon elgondolkodni, hogy mindebből mi és miként alkalmazható akár a mi közép és elemi szintű gyakorlatunkban.

Itt a **TanárBlogon** is [alakult ki parázs vita](#) arról, hogy mennyi értelme van a pedagógiai kutatásoknak, mennyire használhatóak azok a gyakorlatban. Érdemes odafigyelni arra, hogy mindazok a változások, amik ilyen hatékonyság emelkedéssel jártak, pedagógiai elméleti alapozottságúak voltak, a konstruktivizmusból nőtték ki.

Mire jó az IKT?

Provokatív és ellentmondásos cikk jelent meg a napokban a neves *New York Times* hasábjain ([ITT OLVASHATÓ](#)), a címe: *A jövő iskolájában semmivel sem jobb az eredmények.* Az írásban egy arizonai iskolakörzet esetét bemutatva hívják fel a figyelmet arra, hogy bár az oktatás IKT-sítését szinte mindenhol a reformok zászlójára tűzik, nem sok kutatás támasztja alá, hogy ez valóban javítja a tanítás minőségét.

Az említett körzetben 2005 óta 33 millió dollárt költöttek a technikára, de az iskola eredményei nem javultak (egy kicsit még romlottak is). A szerző idézi az oktatás megújításán fáradozó Bill és Melinda Gates alapítvány egyik korábbi munkatársát is, aki szerint: *Nincs túl sok adatunk [az IKT alkalmazásának oktatási hasznáról]. Nehéz helyzetben vagyunk, ha tényeket kérnek számon rajtunk.* A teljes képhez azonban fontos tudnunk azt is, hogy az említett körzetben az iskolák technikai fejlesztését egy népszavazáson megerősített adó hagyta jóvá, emiatt ezt a pénzt másra nem lehet költeni. A technikai fejlesztésekkel egyidőben viszont a teljes oktatásra szánt keret csökkent. Emiatt nőttek az osztálylétszámok és sok tanárt elbocsájtottak, a tanári fizetések pedig 2008 óta változatlanok.

Nem szabad azt sem elfelejtenünk, hogy mindez az Egyesült Államokban a standardizált felmérések Nirvánájában történik. Noha sokan vonják kétségbe, hogy ezek a tesztek mit és miként mérnek, a közvélekedés, de még az oktatásirányítás is csak ezeket tartja az oktatás egyetlen mércéjének, sőt a céljának is. Pedig könnyen lehet, hogy a 21. századi iskola, ami a cikkben ironikus kifejezésként jelenik meg elsősorban a 21. századi tanulási képességek fejlesztésében jó, azokban, amiket nem mérnek a feleletválasztós tesztek, de egyre jobban elvárnak a munkaadók. A standardizált teszteken nem derül ki, mennyire erős a diák a kollaborációban, önértékelésben vagy éppenséggel a tudás megszerzésének képességében, pedig ezek kifejezetten fontosak lennének ([ERRŐL ITT ÍRTUNK](#)). A cikkben nyilatkozó tanárok közül többen érvelnek amellett, hogy a mai gyerekeket egyszerűen ezen a nyelven lehet megszólítani és ezért kell ezeket az eszközöket használni.

Természetesen az a kritika, hogy a technika önmagában semmit nem old meg, teljesen jogos. Ha a diákok egy rossz kiselőadáshoz készítenek egy *Powerpoint*

bemutatót, attól maga az előadás nem lesz jobb. Fontos lenne az is, hogy kitaláljuk, mi az a plusz, korábban elérhetetlen dolog, amit az IKT hozzá tud tenni az oktatáshoz és arra kellene koncentrálnunk. Az is biztos, hogy az IKT használata nem lehet érv az oktatási kiadások csökkentésére, az osztálylétszámok növelésére és láthatóan arra is szükség van, hogy minél több és minél megfellebbezhetlenebb adat támassza alá az IKT hatékonyságát a tanításban.

Hogyan nem érdemes

Az elmúlt években nagyon sokat írtunk itt arról, hogy mire érdemes használni az IKT-t, a számítógépes alkalmazásokat az iskolában. Ugyanezalatt az idő alatt számtalan IKT-szkeptikussal, vagy esetleg jelenkori luddítával kellett azon vitatkoznunk arról, hogy igenis fontos helye lehet ezeknek az eszközöknek a modern pedagógiában. Itt az ideje, hogy egy kicsit arról is beszéljünk, miként és mire nem érdemes számítógépet használni.

Elsőként álljon itt egy valódi elrettentő példa, csak erős idegzetűeknek. Komolyan, csak az [KATTINTSON IDE](#), aki képes elviselni a valódi horrort. Nem elég ugyanis, hogy ez az animáció magában is elég gyenge, képzeljük el, amint a tanár kivetíti az órán, vagy esetleg beenged egy osztálynyi kamaszt, hogy tanulmányozza...

De az a tény, hogy az interneten vannak rossz dolgok is, még nem lenne meglepő. Talán még az sem, hogy vannak rossz dolgok, amiket kifejezetten oktatási célra készítettek, akár még közpénzből is. Ha csak annyi lenne a feladatunk, hogy megválogassuk, mit viszünk be a tanításba, a dolog egyszerű lenne. Az igazi kérdés azonban, ahogyan olyan sok más esetben is, nem a *mit* hanem a *miért*. Sokszor hallottam már kollégától, hogy: *azért a tábla meg a kréta az igazi*, és nem is vitatnám az állítás valóság tartalmát. Amire a tábla és a kréta elég, arra kár számítógépet használni, a kérdés az, mit tud a z IKT, amit a tábla meg a kréta nem.

Korábban már emlegettük a *ITL Research* 21. századi tanulási képességekkel kapcsolatos kutatását ([ITT](#)), amiben az öt nagy terület egyikeként az IKT használat

is terítékre kerül. A kutatók megvizsgálták, hogy *milyen* IKT használat az, ami előremutatónak számít. Két fontos kritériumot állítottak fel:

1) Milyen célt szolgál az IKT használata? Hozzájárul-e a diákok tudásépítéséhez? Tudásépítésnek azt nevezik, amikor a tanulók nem csak reprodukálnak valamilyen információt vagy nem csak egy rutin műveletsort ismételnék meg, hanem az új és a meglévő ismereteiket úgy ötvözik, hogy abból számukra új gondolatok és értelmezések jönnek létre. A tudásépítés során a diákok értelmeznek, elemeznek, összegeznek és értékelnek, számukra új tudást hoznak létre.

2) Milyen szerepet játszik ebben az IKT? Olyan munkát, olyan tudásépítést tesz-e lehetővé, amit az IKT eszközök nélkül is meg lehetne valósítani, vagy maguk az eszközök teljesen új utakat nyitnak-e meg? Ha a diákok munkájuk eredményét *Wordbe* gépelik, és úgy küldik el a diáknak, semmiképpen nem mondhatjuk, hogy a számítástechnikai eszköz valamilyen alapjaiban új lehetőséget nyitott volna meg. Ha azonban többen dolgoznak közösen és egy időben egy dokumentumon, akkor valamilyen kollaboratív eszköz használata teljesen új szinten teszi lehetővé a közös munkát.

Amikor azon gondolkozunk, hogy milyen IKT eszközt használjunk fel egy órán, érdemes ezeket a szempontokat is szem előtt tartani.

Jönnek a bennszülöttek!

– résztvevő megfigyelés a digitális bennszülöttek különös világáról

A digitális bennszülött és a jeti

Ha bárhol IKT-ról esik szó, az első előadások többnyire a digitális bennszülöttek és a bevándorlók közti különbségek elősorolásával indulnak. Megtudhatjuk, milyen az Y generáció, az igazán haladó előadók a Z generációt emlegetik. hamarosan, akár a bonyolultabb algebrai levezetésekben, majd a gót ABC betűit is használnunk kell, hogy jelölhessük, mennyire mások ezek a mai gyerekek.

A digitális bennszülöttek ezek szerint azok, akik számára a technika, a számítógép, az internet már az élet szerves része. Ők azok, akik webkettőt lélegeznek, pixeleket látnak és twittekben beszélnek. Ők teljesen mások, talán egy új faj első példányai, akiket nekünk nyomorult digitális bevándorlóknak, akiket éppen csak megtűrnék ebben a virtuális édenben, meg kell értenünk és el kell fogadnunk, alkalmazkodnunk kell hozzájuk, ha nem akarunk a dinoszauruszok sorsára jutni.

Sokszor beszéltem én is a digitális bennszülöttekről, de lassan azt érzem, hogy a digitális bennszülött olyan, mint a jeti, ami pedig (miként [Besenyő Istvántól tudhatjuk](#), nincs is). A minap egy kollégámmal beszélgettem, aki egy fodrász szakmunkásképzőben tanít és arról panaszkodott, hogy egy egyszerű internetes keresés is áthidalhatatlan akadály a diákjainak. Nem azért mert lógni akarnak vagy nem akarják megcsinálni, hanem azért mert fogalmuk sincsen, miként kellene egy információt megtalálni a weben.

A webkettő tele van olyan izgalmas eszközökkel, amiket lehetne használni a tanulásban is, nem csak a tanításban. Indítottunk is erről egy blogot, a *Diák 2.0* címűt ([ITT VAN](#)), nem szaggatták még szét a kommentekkel a kis bennszülöttek. Magam alig látok olyan diákot, aki ne a tanára kezdeményezésére használna valamilyen új eszközt, nem készülnek kiselőadások *Prezi*ben vagy *PPTPI*xben, nem kapok különmunkának interaktív idővonalakat és wikiket. Néha beesik egy-egy videó, de az még nem a webkettő.

Vannak persze olyan diákok is, akik remekül használják a technikát. Ők az okos gyerekek, akik többnyire elitiskolákban tanulnak. Vannak páran, akik vezetnek valamilyen érdekes blogot, ők pár évvel ezelőtt még underground iskolaújságot vagy valamilyen fanzine-t gyártottak volna. A nagy többséget viszont éppen annyira érintetlenül hagyta a digitális forradalom, mint a tanáraikat.

Természetesen vannak különbségek is, kár lenne tagadni. Biztos, hogy a diákjaink valamivel vizuálisabb típusok, mint magunk vagyunk. nemrég láttam, hogy egy eszköz használatáról rögtön a *YouTube*-on kerestek leírást, ahol láthatják is, amiről szó van. Az is lehet, hogy az átlagos gyerek ma sokkal többet olvas, mint húsz éve. Elsősorban *Facebook* megjegyzéseket persze, de mégiscsak olvas. Órákat ül a chat előtt, de húsz éve meg délutánokat telefonált át. Ha van is különbség, nem olyan drasztikus, mint amilyennek szeretnénk gondolni.

Ha mindez így van, mi következik belőle? Elsősorban az, hogy nekünk, tanároknak a feladatunk, hogy megtanítsuk a diákoknak, miként éljenek mindazokkal a lehetőségekkel, amiket a webes világ felkínál nekik. Éppen olyan bevándorlók ők itt, mint mi magunk.

Netikett 2011 - digitális kultúrso

Ha vannak ugye a digitális bennszülöttek, és vannak a digitális bevándorlók, akkor joggal feltételezhetjük, hogy létezik *digitális kultúrso* is. Ehhez kapcsolódóan lehet érdekes kezdeményezés az [e-etikett](#) nevű oldal, ahol '*Hazai szakértők, oktatók, kutatók, művészek kétnapos kerekasztal-beszélgetés keretében alkották meg a magyar digitális e-etikettet, amely gondolatébresztő ajánlásgyűjtemény az e-világban.*' Mivel nap mint nap van szerencsém tinédzserekkel kommunikálni - online is - arra gondoltam, hogy megkérdezem, hogy ők hogyan látják mindezt, ők mit tartanak fontosnak az online jelenlétük során. A lapozás után megosztjuk újabb (nem reprezentatív) felmérésünk eredményét. Tanároknak szerintem fontos tisztában lenniük azzal, hogy mit várhatnak el a gyerekektől, illetve mi mit jelent, ha a gyerek online mondja vagy teszi. Lapozás után a részletek.

Az első érdekesség talán az lehet, hogy a gyerekek egy része már nem is igazán használ e-mailt, sokkal inkább kommunikál közösségi oldalakon. Érdemes kipróbálni: írjunk e-mailt egy diáknak (általában 1-2 napon belül válaszol, ha egyáltalán válaszol), azonban ha a Facebook-on küldünk üzenetet, akkor arra órákon belül válasz érkezik. Ez fontos lehet akkor, ha gyorsan szeretnénk - nem telefonon - a diákokkal közölni valamit. Szintén érdekes, hogy az e-mail fiók gyakran inkább információk gyűjtésére szolgál, mintsem levelezésre. Ezt

rendszeresen nézik, hiszen ide futnak be az értesítések mindenféle közösségi oldalakon történt izgalmas dologról.

A levelezéssel kapcsolatban is kértem ajánlásokat 16 éves gyerekektől, amiből kiderült, hogy egy héten (!) belül illik válaszolni az e-mailekre, de naponta nézzük a postafiókunkat, hogy ha valami fontos, sürgős levél érkezett, arra gyorsan tudjunk reagálni. Szintén érdekesség, hogy ha levelet írnak, annak a jellege, stílusa egyre inkább közelít a Facebook üzenetekhez, vagy a chat-es kommunikációhoz. Ha ezt le kellene fordítani, kb. azt jelentené, hogy ne lepődjünk meg, ha diákjaink egyre kevésbé tartják az *e-mail = levél szabályt*, vagyis nem mindig írnak tárgyat az e-mailbe, nincs feltétlenül megszólítás sem, esetenként pedig a levélírás minden szabályát felrúgják akár. Ha egy házit ad be e-mailben, akkor az elsődleges szempont az, hogy a csatolmányt eljuttassa hozzánk. Nem szeretne levelet írni hozzá, hiszen 4-5 chat ablak van nyitva a gépén, ott folyamatosan beszélget másokkal. A házi beadása, elküldése pusztán egy a sok feladat közül, amit szimultán végez. Érdekes, pont nemrégiben kaptam egy késve (!) beadott házit egyetlen szó nélkül e-mailben, csatolmányként. Másnap megkérdeztem a gyereket, hogy mégis, akkor ezt most így hogy, aki láthatóan szégyellte magát, és értette, hogy mindez miért 'bunkóság' a részéről, de nem igazán tudta elmondani, hogy miért is tette, amit tett. Szerintem egyszerűen nem gondolt bele. Ha elmesélik neki, érti, hogy mi ezzel a baj, viszont ő már nem így működik, ha teheti.

[Itt találhatóak](#) az e-etikett ajánlásai a közösségi oldalak (social media) használatáról. Nos, sok érdekesség van itt, számomra különösen érdekes volt azonban, hogy ezek az ajánlások köszönőviszonyban sincsenek azzal, amit a közösségi oldalak talán legaktívabb használói, a tinédzserek fontosnak gondolnak. Ami a gyerekeket foglalkoztatja, az egészen más. Sokan írták ezt például: *ne használj sok, különböző típusú emotikont (szmájlikat) egy poszton belül*. Gondolhatjuk, hogy a szmájlik remekül használhatóak érzelmek kifejezésére, mégis halálra idegesíthetjük diákjainkat azzal, ha állandóan használjuk.

Az egyik legfontosabbnak tűnő kérdés - érdekes módon - nem is a képek feltöltése, hanem címkézése (tegelése) volt. Leginkább az veri ki sok gimnazistánál a biztosítékot, ha össze-vissza jelölgetik őket képeken. Ha lehet, ezt

kerüljük, de legalábbis egyeztessünk velük erről (pl. mielőtt egy osztálykirándulás képein bejelölgetni az egész osztályt, mert az 'buli').

Szintén úgy tűnik, hogy a lájkolás sem annyira egyszerű, mint gondolnánk. Ne lájkoljunk mindig mindent, negatív állapotokat egyáltalán ne, illetve csak olyan esetben lájkoljunk, amikor tudjuk, hogy miről van szó. Távoli ismerősök magánjellegű állapotfrissítéseit szintén ne lájkolgassuk, ha nem muszáj. Úgy tűnik, hogy ezt is illik érezni: például ha valaki azt posztolja ki, hogy *anyukámat kiengedték a kórházból végre!* akkor ezt csak akkor lájkoljuk, ha a) ismerjük az illetőt, b) ismerjük az anyukát és /vagy c) ismerjük a történetet. Egyébként ne lájkoljunk. Emellett, ha lehet, állapotfrissítésekre adott kommenteket már végképp ne lájkoljunk - valahol meg kell húzni a határt!

A következő kategória, amit nagyon sok gyerek írt, a Facebook állapotfrissítések tartalmára vonatkozik; vagyis arra, hogy mit írjunk ki, és mit ne. Meglepő módon két főbb kategória tűnt úgy, hogy zavarja a gyerekeket: a) nagyon személyes jellegű posztok (ne éljünk érzelmi életet mások előtt a Facebook-on, ha lehet), illetve a b) semmitmondó posztok (*sértésoldalas vacsorára*), vagy teljesen érdektelen dolgok (pl. *matekon ülök*). Facebook-on fontos még, hogy próbáljuk meg elkerülni a különböző alkalmazások eredményeinek kipoztolását (pl. *Ági 1500 karaktert gépel 2 mp alatt stb.*), illetve ne hívjunk meg boldog-boldogtalant programokra, eseményekre; nem szeretik. Érdekesség még, hogy a diákoknál szintén jellemző az ún. testvér-jelölés, vagyis az, amikor ismerünk valakit, ezért elkezdjük bejelölgetni a testvéreit is.

A telefonálással, sms-ezéssel kapcsolatban is előkerült néhány érdekes szabály, például az, hogy mennyi idő alatt illik sms-re válaszolni. Nos, a diákok szerint ez attól függ, hogy milyen az illetővel az 'sms-ezés üteme'. Ez az első pár sms-nél kialakul (pl. van, aki csak 1 nap alatt válaszol, van, aki 3 perc alatt), és ehhez illik utána tartani magunkat. Azaz erre nem igazán van külön szabály, van akivel 3 percenként illik sms-t váltani, de előfordulhat, hogy 2-3 napos várakozás sem illetlen. Van azonban olyan sms is, aminek soha, senki nem örül, ez pedig így hangzik: *Hívj fel!*

Természetesen mindez csak a jéghegy csúcsa, nem szóltunk a chat-szobák szabályairól (pl. ne legyél láthatatlan, ne írd ki, hogy *pill.*, ha vacsorázni mész,

mert várnak, ha nem akarsz beszélgetni Google chat-en, akkor tedd magad láthatatlanná stb.). Az mindenesetre kiderült, hogy a szakértők, művészek által adott ajánlások csak felületesen érintkeznek a diákok nagyon határozott és egyértelmű e-etikettjével. A kérdés az, hogy mi, tanárok, mitévők legyünk? Próbáljunk erőnek erejével némi e-kultúrát verni a gyerekek fejébe, vagy mozduljunk együtt mi is a mindennapok e-etikettjének változásaival. Természetesen megoldást jelenthet az is, ha megpróbáljuk a formális / informális kategóriákat az e-kommunikációra is ráhúzni, csak - pont az e-kommunikáció lényegéből fakadóan - nagyon nehéz lesz a dolgunk, hiszen az egyik legerőteljesebb jellemzője, hogy elmosódnak a hivatalos, nem hivatalos kommunikáció határai (pl. az a 14 éves diák, aki teljesen tisztelettudóan, magázva beszél velem az órán és az iskolában, e-mailben simán letegez).

Ki teheti biztonságossá az internetet?

Nemrég volt a Biztonságos Internet Nap, amely kapcsán érdemes talán egy-két percig elgondolkodni a 'dolgok állásán'. Természetesen mindenki szeretne egy biztonságosabb, jobb online világban élni. A kérdés csak az, hogy a saját gyerekeinket, tanítványainkat képesek vagyunk-e (lehetünk-e) megtanítani arra, hogy vigyázzanak magukra. Szerintem a válasz egyértelműen NEM. Sajnos, teszem hozzá gyorsan. És nem azért nem, mert nem szeretnénk, hanem azért, mert nem tudjuk - tudhatjuk. Lapozás után további harcosszomorkodás, kattintson!

Kijelenthető, hogy az interneten a gyerekek más szabályok szerint működnek, mint az offline világban. Ez egy sokkal kötetlenebb, szabadabb világ. Értem ez alatt, hogy az a gyerek, aki egyébként teljesen tisztelettudó és aranyos, e-mailben, chat-en gond nélkül letegez, és nem is igazán veszi észre, hogy ezzel átlép talán egy határt - ami egyébként teljesen világos lenne számára, ha a tanteremben találkoznánk.

Szintén igaz, hogy az interneten a gyerekek sokkal elővigyázatlanabbak. Nézzünk egy két statisztikai adatot (az USA-ból és 2006-ból, azaz a Facebook-robbanás előtti időkből: amerikai tinédzserek (13-17 évesek) 61%-ban rendelkeztek saját

profilal közösségi oldalakon, 71%-uk kapott ismeretlentől levelet, 45%-ot próbáltak meg rávenni, hogy személyes adatokat adjanak ki, 30% szeretett volna találkozni valakivel, akik online ismert meg (14% valóban találkozott is), és 40% mondta azt, hogy ha egy ismeretlen beszélgetést kezdeményez chat-en velük, akkor válaszolnak. Az 'idősebb' tinédzserek 48%-a mondta azt, hogy a szülei, vagy gondviselői egyáltalán semmit nem tudnak arról (vagy csak nagyon keveset), ami az online életükben történik velük.

Szintén fontos adalék, hogy az én-blog írás is népszerű. Jó érzés valahol kiadni azt ami felgyűlik bennük, és a blogok névtelenséget látszanak adni. Mégis, ki lehet írni mindent, ami foglalkoztatja őket. Megdöbbenő, hogy mi mindent lehet megtudni egy-egy gyerekről az ilyen blogokból. Érdekes, hogy egyáltalán nincsenek tisztában a blog közönségével. Amikor írnak, ismeretlen tinédzsereknek, vagy a barátaiknak szánják a bejegyzéseket. Ha szólunk nekik, hogy ezt bárki más megtalálhatja, elolvashatja, őszintén meglepődnek.

Mit lehet tenni tehát? Pontosabban: Ki tehet bármit, hogy a tinédzserek biztonságosabban éljék online életüket? Vegyük sorra: lehetnek a szülők. Ezzel ugye az a gond, hogy a szülők 99%-ban sokkal kevesebbet tudnak az online világról, mint a gyerekek. Egyébként sem jellemző, hogy akár olyan témában is elfogadjanak tinédzserek tanácsot, intelmet ('papolást') a szüleiktől, amelyben egyértelműen tapasztaltabbak a felnőttek. Próbáljunk meg úgy beszélgetni az online biztonságról, hogy fogalmunk sincs igazából, hogy mi is az a Facebook állapotfrissítés, vagy a Diigo-n hogyan lehet linket megosztani, vagy beágyazni, letölteni egy videót egy megosztóról. Teljes és biztos kudarc, nem nehéz belátni.

Akkor lehet talán az iskola, a tanárok ... nos, ehhez talán még fontosabb lenne, hogy a tanárok képesek legyenek eligazodni ebben a világban. Ez pedig nagyrészt nem így van, és ez nem is változik, amíg az interaktív táblák nagy része teljesen kihasználatlanul marad sok órán - elvből (és nem csak Magyarországon, hanem pl. Angliában is), a tanárok nincsenek jelen semmilyen online felületen (pl. Facebook), nem vezetnek szakmai blogot, sem az osztállyal, sem saját maguk, illetve soha, semmilyen körülmények között :) nem hajlandóak semmit felhasználni az órán, aminek köze van az IKT-hez.

A másik oldalon vannak azok a tanárok, akik össze-vissza jelölgetnek mindenkit a Facebook-on, kommentelik a gyerekek partiképeit, valamint '8 feles után, jófajta hazai pálesz' címmel tesznek fel magukról képet. Őszintén, nem tudom, hogy ki is taníthatna online biztonságot a diákoknak. Tovább megyek: ki lenne egyáltalán hajlandó ezzel foglalkozni. Nem lenne nagyon nehéz nevétség tárgyává válni a tanárnak, miután bármikor, bármelyik gyerek tudna olyat kérdezni, amiről a tanár még csak nem is hallott. Ezt az élményt pedig senki nem szeretné magának.

Végül lehetnek még független szervezetek, szakemberek, akik járhatják az iskolákat. Ahhoz, hogy ez a teljes diáknépesség esetében hatásos, hatékony legyen, mondjuk 15 fős beszélgetéseket lenne érdemes szervezni, azaz egyetlen 500 fős iskola 'képzéséhez' 30-40 tréner kellene (vagy 1 tréner járna körbe 40 napig). Természetesen egy ilyen felvilágosító kampánynak a hatékonysága is megkérdőjelezhető, de ha jól csinálják, lehet hatása. Nem látom, mondjuk, hogy hol lehet az a több száz szakember, aki ezt képes lenne megtenni. Marad tehát a pótcselekvés, illetve a fiatalok célzott felvilágosítása. 6-7 éves korban el lehet kezdeni a gyerekek óvatos 'gépre, netre engedését', és ehhez van sok kiadvány, ami segíthet minket szülőket, tanárokat. Ehhez már most létezik több videósorozat, játék stb. A tinédzserek helyzete azonban elég elkeserítőnek tűnik ... nincs, aki segíthetne, illetve aki szeretne segíteni, nem tudja, hogy miről, mikor, mit lehet/ kell mondani. Ezért marad számunkra a South Park iskolapszichológusának híressé vált mondása a drogokról: *A drog rossz, értem?!*

Mit csinálnak az interneten a diákjaink?

Sokak szerint helyesebb lenne úgy megfogalmazni: mi mindent NEM csinálnak a diákjaink az interneten. Gyakorlatilag semmi nem szabhat határt annak, amit az interneten csinálni lehet. És mégis; ha valaki rendszeresen jön-megy gyerekek között, egy idő után az az érzése támad, hogy egyáltalán nem használják olyan sok dologra a világhálót, mint ahogy azt gondoljuk, vagy - talán még rosszabb - mint ahogy azt tehetnék. Egy rövid, asszociációs feladattal próbáltuk megtudni, hogy mi is az, ai 'zsigerből' jön a gyerekeknek, ha az internetről van szó. Összesen majdnem 40 15-17 éves diák vett részt a felmérésben, amelyben két feladatuk volt: először le kellett írniuk, hogy milyen oldalakat néznek a leggyakrabban, majd

azt kellett megmondaniuk, hogy szerintük a többiek melyik oldalakat írták. A két lista eredményeit külön-külön összesítettük, majd egy beszélgetés során próbáltuk meg az eredményt árnyalni. A lapozás után található egy rövid összefoglalás arról, amit találtunk, illetve amit ez talán jelenthet.

Az első talán érdekes adat az lehet, hogy a 40 diák (sokan erősen internetfüggők) összesen 98 különböző weboldalt jelölt meg. A legnépszerűbbek ezek közül a 'pontok' (egy 'említés' = egy pont) több mint 50%-át kapták. Természetesen a legnépszerűbb oldalak listája nem rejtegetett nagy meglepetést, sorban ezek voltak: 1. Facebook, 2. Google, 3. Wikipédia, 4. Gmail, 5. Youtube. Ez eléggé egybevágott a másik listán (szerinted mit használnak a többiek) szereplő oldalakkal / alkalmazásokkal, hiszen itt a lista csúcán: Facebook, Google, Youtube, Skype, MSN/Wikipédia.

Először azt gondoltam, hogy elég sok ez a 98 weboldal, aztán a listás újra átböngészve világossá vált, hogy sok oldal csupán egymás klónja. Ilyen tipikusan a 9gag, és ennek a magyar változatai (pl. azpara, napiszar, aztadom, 2perc stb.), de hasonló tendenciát mutatnak például a fordítást segítő alkalmazások (pl. webfordító, Google fordító). Ha így újra elemezzük a listát, azt láthatjuk, hogy a megadott weboldalak száma alig éri el a 60-at. Ez pedig meglepően (vagy nem is annyira meglepően) kevésnek tűnik.

Tájékozódásra tipikusan a nagyobb hírportálokat választják a diákok (Index, Origo, és Hírtart), illetve néhányan szakmai blogokból tájékozódnak. Összesen 9 szakmai blogot soroltak fel, szinte kizárólag magyarokat. Érdekes lehet még, hogy itt is inkább a nagyobb blogok kapnak helyet a listán (pl. Hogyvolt, comment.com), néhány kisebb (és szinte kizárólag 'női' témákkal foglalkozó) blog. Én-blogokat szinte egyáltalán nem írnak, és kevésbé olvasnak (mint kiderült, azért ez így nem igaz, hiszen amikor megkérdeztem, hogy hányan írnak blogot, azért sokkal többen jelentkeztek. Az igazság az, hogy többet írnak, mint olvasnak ilyet).

Fura, hogy elég kevesen nézik rendszeresen a digitális naplót ('még a jelszavamat sem tudom', 'nem tudok belépni' - hangzott néhány tipikus magyarázat), viszont az iskola honlapja már sokkal inkább közkézen forog.

Összefoglalva, a felmérés nagyjából azt támasztotta alá, amit sejtettünk tanárként eddig is. Hiába ők a digitális bennszülöttek, az internet igen szűk szeletét használják ők rendszeresen. Kommunikációra (a régi idők több órás tini telefonbeszélgetések lebonyolítására), kikapcsolódásra (tipikusan rövid, vicces(nek szánt), leginkább képes posztok a 9gag-szerű oldalakon), valamint játékokra (pl. Skype-on összekapcsolódva együtt - csapatban - játszanak valamilyen online kalandjátékot). A személyes beszélgetés során még előjött a torrent oldalak kérdése. 40-ből 35-36 tette fel a kezét, amikor megkérdeztem, hogy hányan szoktak - így vagy úgy - letölteni filmeket, műsorokat. Világos, hogy az internet kezdi átalakítani a médiafogyasztási szokásokat is. Ha megkérdezzük egy 16 éves gyereket, egyre inkább azt fogja mondani, hogy nem néz tévét egyáltalán - vagy csak nagyon keveset. Ellenben, ha úgy tesszük fel a kérdést, hogy a letöltött sorozatok is beleszámítanak a tévészésbe, mindjárt más lesz a kép. Természetesen ahhoz, hogy valaki sorozatokat nézhessen, tudni kell angolul, illetve tudni kell feliratot tölteni hozzá. A tapasztalat egyébként az, hogy inkább gyorsan megtanulnak angolul - egyszerűbb.

Tanulságul tanároknak annyi szolgálhat esetleg, hogy ne gondoljuk azt, hogy a diákjaink sokkal többet tudnak az IKT-ról. Egy - a témával kicsit is foglalkozni hajlandó - tanár igenis nagyon sok újdonságot tud mutatni a gyerekeknek; főleg abban, hogy a tanulás során hogyan tudják hasznosítani az IKT-t.

Buták a bennszülöttek?

Érdekes kutatás eredményei láttak napvilágot a napokban, Illinois államban végezték több egyetem együttműködésével azt a vizsgálatot, amiben a diákok információ keresési szokásait vizsgálták. Az *ERIAL* projekt keretében ([ITT A TUDÓSÍTÁS](#)) antropológusok kutatták, miként is keresnek a főiskolai hallgatók. Kérdőívekkel és interjúkkal mérték fel a szokásaikat, de egyes bátor etnográfusok még az iskolai könyvtárakban is tanulmányozták, miként is viselkedik egy ilyen diák. Az eredmény részben triviális, részben viszont meglepő.

Semmi eget rengető nincs abban, hogy az információ keresésének elsődleges forrása a *Google* elsőprő volt az internetes kereső fölénye. Ami azonban ennél

sokkal meglepőbb volt, hogy kiderült, a diákok nem igazán tudják használni a keresőt, nem értik a működését és nem tudják hatékonyan kihasználni a lehetőségeit. A vizsgált egyedeknél többször előfordult, hogy lényegesen hatékonyabbak lehettek volna, ha valamelyik specializált *Google* változatot használják (pl. *Hírek*, *Könyvek*, vagy *Tudós*), de ezt nem tették meg. Azt sem tudták, hogy miként szűkíthetik a kereséseket, hogy relevánsabb találatokat kapjanak.

Kiderült az is, hogy ugyan használnak más forrásokat és keresőket is, de egyáltalán nem ismerik azok működését és hasznát, úgy tekintenek rájuk, mint egy alternatív *Google*-re, még akkor is, ha emiatt kifejezetten rosszul használják őket. Érdekes az is, hogy a megfigyelt diákoknak egyetlen egyszer sem jutott eszébe a könyvtáros segítségét kérni. El sem tudták képzelni, hogy a könyvtáros a kutatásukban hatékony segítséget nyújthat. A kutatást végzők szerint: "*meglehet a mai diákok már a digitális nyelvet beszélnek, de nem tudják a nyelvtant*". Más szavakkal "*ennyit a digitális bennszülöttek legendájáról*".

Az utóbbi időkben nekem is komoly kétségeim voltak azzal kapcsolatban, hogy léteznek-e azok a digitális bennszülöttek, akikről már annyi előadáson beszéltem ([ITT ÍRTUNK ERRŐL](#)). Ha tényleg ez a helyzet, akkor komolyan át kell gondolnunk, hogy mit tanítunk és mit várunk el a diákjainktól.

Iskolánk, az iskola

– hogyan változhat az iskola a technikának köszönhetően?

Iskola a digitális átállás után. Ez a jövő?

Sokan és sokat beszélnek az iskolák jövőjéről. Nyilvánvaló, hogy a diákok életének szerves részét képezik a digitális eszközök, ugyanakkor ezek elég sok esetben ki vannak tiltva az iskolából, ahol az 1 tankönyv, 1 tanár, 35 gyerek elve érvényesül. Mondhatjuk, hogy az interaktív táblák elterjedése (ami már Magyarországon is kezd kézzelfogható realitássá válni) változást hoz, de - lássuk be - ez elsősorban arra használható, hogy érdekesebbé, változatosabbá tegye azt, amit eddig a táblánál, esetleg képekkel magaráztunk. Azaz, az interaktív tábla egy prezentációs eszköz, és önmagában azt a 'paradigmaváltást', amiről azok a bizonyos 'sokak' sokat beszélnek, nem hozhatják el. Most egy rövid összefoglalást szeretnénk a lapozás után mindenkinek átnyújtani arról, hogy milyen is lesz (lehet?) a jövő iskolája, ahol megtörtént a digitális fordulat, mégpedig egy olyan iskola példáján, ahol ez már meg is történt!

Mik is ennek a jellemzői? Először is az eszközpark, valamint a technikai feltételek biztosítása. Az iskola, amelyről szó lesz Észak Karolinában van, egy Mooresville nevű városkában. 4-től 12-ig minden évfolyamnak adtak számítógépet (mindenkinek ugyanolyan, hogy ezzel se legyen gond - kinek mikor mi van telepítve a gépén. Ezután természetesen a gépeket hálózatba kellett kötni, valamint biztosítani kellett a gyors, megbízható, széles sávú internetet. Ezzel az első - nagyon fontos - lépést meg is tették.

A következő feladat a tanárookra hárult, hiszen ki kellett találniuk, hogy mit is kezdjenek ezzel az új helyzettel. Sok minden, amit tanultak, ahogy addig tanítottak, hirtelen teljesen átértékelődött. Ezért gondolom egyébként, hogy talán így könnyebben lehet tanárokat a digitális átállásra rávenni, hiszen, ha rá vannak kényszerítve az IKT használatára, már csak azért is, mert a diákok digitális tananyagokat használnak, tankönyv, füzet helyett is a számítógépüket nyitják ki, valamint esetleg megszűnnek a nem digitális táblák, ha valaki lemarad, az kimarad. Ha ez olyan egyértelművé van téve, mint ebben a kisvárosban, akkor a tanárnak nincs más választása: megszokik, vagy megszökik.

A következő kérdés természetesen a cenzúra, illetve a digitális felügyelet. Sok weboldal (pl. YouTube, Facebook) tiltva vannak az iskolai rendszerben. Ezen felül olyan kifejezések, mint pl. terrorizmus, nem fognak eredményt adni a keresőben,

mert szintén le vannak tiltva. Ha a vezetőket kérdezik, készséggel válaszolnak, mondván ez nem jelent gondot, hiszen a digitális átállás előtt is voltak korlátok, csak sokkal szorosabbak, hiszen a tankönyv, valamint a tanár egyénisége határozta meg azt, hogy milyen merítésből tanulhattak a gyerekek. Ehhez képest a jelenlegi korlátozások, weboldalak tiltása kifejezett előrelépés. Mondhatnánk erre persze, hogy azért az különbség, hogy itt a korlátlan információforrást ígérjük, amíg ez a hagyományos osztályteremben nem is volt kérdés.

További érdekesség, hogy az elcsábult figyelmet hogyan tudják a munkára koncentrálni. Erre pedig egy ellenőrző rendszert építettek ki, amelyben az igazgató (vagy a megbízott felügyelő) bármelyik gyerek gépének a képernyőjét meg tudja nézni saját irodájában, és ha úgy látja, hogy éppen egy játékkal játszik és nem a történelem projekttel foglalkozik, akkor egyetlen kattintással meg tud nyitni egy kis ablakot a képernyőn, és üzenhet a diáknak, hogy foglalkozzon az iskolai feladattal.

Természetes folyamánya a digitális iskolának, hogy az iskolai terek teljesen átrendeződhetnek, logikus folyamat, hogy a nagy tanterem helyett kisebbekben (is) tanulhassanak a gyerekek (pl. ha mindenki videót néz - csak másikat - egyszerűbb így, nem is beszélve arról, hogy a projektmunka során nem zavarják egymást a csoportok. Kiderül tehát, hogy a tanteremre sincs (mindig) szükség.

Az értékelés is teljesen digitálisan zajlik Mooresville-ben, de ez természetesnek is tűnik. Nincs papírpazarlás, több ezer oldal fénymásolása naponta (ha 500 gyerek óránként csak egy fénymásolatot kap, és 5 órája van egy nap, az önmagában 2500 fénymásolás naponta, ami hetente akár milliós kiadássá is duzzadhat egy átlagos magyar iskolában). Már középtávon is megtérülhet a gépekbe fektetett pénz, de legalábbis nem lesz sokkal drágább a digitális iskola, mint elődje. Csak más. Nagyon más!

Az osztályterem alkonya?

A 20. század elején nagy reformlázában az oktatás nagyon sok része és szelete változott meg, az oktatás keretei, módszerei, de még az alapvető tartalma is

nagyon sok változáson ment át. Ennek a változásnak a legjobban az a struktúra állt ellen, ami a közoktatás kezdete óta jelen volt, az osztályterem. Sokféle újjítói elképzelés született az ilyen-olyan módszerekről, de akár a Waldorf, akár a Montessori, akár a Freinet iskolákban változatlan maradt, hogy a tanulás osztályokban, osztálytermekben történik és jobbra tantárgyakat tanulnak a diákok. Ez a fajta modell, amit még a katonaságtól öröklött meg a népiskola, szinte mozdíthatatlan maradt száz éven át.

A 70-es évek kísérletei a nyitott tanterem megteremtésére, egy olyan iskola létrehozására, ahol nincsenek falak és egy nagy térben történik minden, inkább nevezhetők kudarcnak, semmint sikernek. ugyan a projekt-alapú tanulás lehetőséget adott volna arra, hogy létrejöjjenek osztályterem nélküli iskolák, ez a módszer sokáig nem terjedt el széles körben. Természetesen az iskolák és a tanulás ki-kiszabadult a tanteremből, ma már szinte mindenhol vannak erdei iskolák, amiknek a célja nem a közösségi élmény, mint egy osztálykirándulásé, hanem az adott helyszínen történő tanulás. Azt is tudjuk, hogy kutatások szerint a gyerekek ismereteik döntő részét (60-70%-át) nem iskolai keretek között, hanem informális utakon szerzik meg. Mindez azonban nem változtatta meg alapjaiban az iskolaszervezet több száz éves szerkezetét. Most azonban a technikai fejlődés lehetőséget ad arra, hogy megint elgondolkodjunk azon, lehet-e iskola osztályterem nélkül (és kell-e egyáltalán)?

A vezeték nélküli technológia, a megfizethető hordozható eszközök (laptopok, netbookok és tabletek) és természetesen a webkettes megoldások lehetővé teszik, hogy a diákok együttműködve, tanári segítséggel, de szabad környezetben tanuljanak. A projekt alapú tanulásnak új lendületet adott az új technika megjelenése, megjelent az iPBL, az internetes projekt alapú tanulás (szó van róla [ITT](#), [ITT](#), és [ITT](#)) és több olyan iskola is, ami erre a módszerre építi fel az oktatási rendszerét egyre jobban támaszkodik a számítástechnikai eszközökre. Ilyen például a minnesotai **New County School** ([ITT A HONLAPJA](#)), ezt az iskolát 15 éve alapították tanárok. Kezdetben egy dologban voltak, nem akarnak csengőt az iskolájukba, nem akarják, hogy a tanulási tevékenységet teljesen mesterségesen tördeljék darabokra és tantárgyakra, adta magát a projekt megközelítés. Az évek során az iskolában, ahol a diákok nem tanteremben dolgoznak, hanem a modern irodákhoz hasonló környezetben egyre nagyobb szerepet kapott az internet és a web.

A svéd **Kunskapsskolan** ([ITT AZ ANGOL HONLAP](#)) a teljesen egyéni tanulási utakra és a személyes tantervre koncentrálnak, amiben természetesen szintén fontos az IKT és ahol szintén eltűnik az osztályterem.

Még érdekesebb lehet az ausztrál **Sydney center for Innovation and Learning** ([ITT A HONLAP](#)). Ezt az iskolát kifejezetten úgy tervezték, hogy kihasználja a technika adta lehetőségeket, itt-ott elszórva található egy-egy projektor, interaktív tábla és természetesen, hogy minden gyereknek saját hordozható eszköze van. Az épület tervezésében a tanulás újfajta lehetőségeire próbáltak alkalmat adni, az *előadó*-modell helyett a *tábortűz*, a *itatókút* és a *barlang*-modellek is helyet adva.

Blogolni pedig szükséges

– végső soron a TanárBlog is csak egy blog, nem véletlen, hogy ilyen sokat írunk a blogokról

Jó blog - rossz blog (személyes vélemény)

A Sulinet új projektje sok szakmai blogot hívott életre egy csapásra. A Suli.net.tan kezdeményezése érdekes, számomra is tanulságos. A lapozás után szeretném megosztani olvasóinkkal szigorúan személyes véleményemet. Hangsúlyozom, hogy TanárBlog szerkesztőként már most szeretnék elhatárolódní magamtól! Jöjjenek tehát a leleplező sorok ...

Persze a felvezetés csak ún. gorilla marketing volt - mármint majomkodtam, nincs kemény sztori, csak szolid vélemény. Végül is nagyon jó, ha sokan írnak sok dologról, hátha tanulhatunk egymástól.

Én azok közé a netezők közé tartozom, akik nagyrészt blogokból (legalábbis szakmai blogokból) tájékozódnak a szakmai világ dolgairól. Hiszem, ugyanis, hogy azok írnak blogot, akik valamihez vagy nagyon értenek, vagy valamit nagyon szeretnek. A blogolás egy nagyon pozitív belső kényszer eredménye némi exhibicionizmussal fűszerezve. Ráadásul személyes, független, nem kötik az újságírás szabályai. Mindez nekem tetszik.

Ezért is lehet, hogy némi kettősség van bennem a suli.net.tan blogjait olvasgatva. Fontos lehet, természetesen, hogy tanárokat, fiatalokat és profikat egyaránt blogolásra bírjunk. Projektekben ez némi kényszerként jelenik meg - kötelező *n* posztot írni. Ritka, hogy az így keletkező 'bérbloggerek' hozzák azt a színvonalat, amit egy blognak (talán) kellene (mondom: nem tudásban feltétlenül, hanem lelkesedésben, igyekezetben).

Természetesen lehet így is érdekeset alkotni. A term.tud. blogokat nem néztem át olyan részletesen, mivel nem értek hozzá kicsit sem, viszont nagyon tetszett nekem a [Mozgóképkultúra és médiaismeret](#) című blog (már ha lehet az eddigi 2 bejegyzést annak nevezni). Tetszik márpedig azért, mert jól szerkesztett, informatív (számomra, aki nem foglalkozom konkrétan filmekkel, de esetleg használnám őket itt-ott), és nem CSAK minősít (Megj.: nem baj, ha valaki minősít - én is teszem sokszor - csak az zavar, ha láthatóan nem ért ahhoz, amit minősít). Ad nyersanyagot, ösztönöz arra, hogy tovább gondoljam a dolgokat, és megnézzem, hogy mit tudok felhasználni, és hogy mire. Látható az oldalból, hogy a szerző 'junior', mégis - számomra - értékes és értékelhető írást kínál.

A másik vonulat a [Modern eszközök a pedagógiában](#) című blog. Leginkább állatorvosi ló, érdemes megnézni, számomra majdnem mindent sűrítve kínál, amiért NEM SZABAD blogot írni (vagyis hogyne lenne 'szabad', a kérdés az, hogy érdemes-e - mondjuk a Second Life-os prezitől eltekintve - bármelyik gimis tanítványom kb. 10 perc alatt összerakná, meg már 6000x le lett írva kb. 185 nyelven, de legalább tartalmaz információt). Viszont: megtudhatjuk a blogból, hogy a szerzője nem ért ahhoz, amiről beszél: még bemutatót sem látott a szavazórendszerekről, egyetlen egyszer vett rész minimális 'interaktív táblás' képzésen, összesen 1 órát tanított, soha nem használta az interaktív táblát (még akkor sem, amikor ott volt beépítve a teremben az órán, ahol tanított), valamint nem volt képes letölteni a megfelelő szoftvert ahhoz, hogy anyagot tudjon készíteni vele. Ehhez képest 'reflektál' mindenre: elmeséli, hogy a rosszul használt interaktív táblás óra frontálissá teszi az oktatást (a szerk: a jól használt is gyakran, hiszen ez alapvetően egy prezentációs eszköz, önmagában nincs mit csoportban dolgozni vele), azt is megtudjuk, hogyan nevettek ki egy tanárnőt, aki az interaktív táblával is unalmasan magyarázta a szorzótáblát, kitér arra, hogy a szavazórendszerek hogyan váltják ki a dolgozatírást (a szerk: sehogyan, én magam az ELTE-n tanítva komoly energiákat öltem abba, hogy eltávolodjunk a feleletválasztós kérdésektől, mint értékelési technikától - nos, ezt remekül visszahozza a szavazórendszer szerintem. Sajnos), de arról is szó esik, hogy a tanárok felkészületlensége miatt hogyan mennek pocsékba ezek a csodálatos technikai vívmányok. És még sorolhatnám, de miért ... És amiért írtam erről (biztosan sok rossz blogposzt van a világon, én is nyilván írtam rosszakat már): döbbenetes, hogy csak azért, mert 2 órát foglalkozott valaki valamivel, ilyen szinten képes 'osztani az ész't'.

Azért legyünk fair-ek, néhány régebbi posztban találhatunk legalább mások gondolatait összefoglalni képes írásokat. Bocsánat, ha sarkosan fogalmaztam, de van azért, amit nem szabadna. De persze szabad, tudom.....

Kipukkadt az Edublog lufi?

Néhány éve, még a webkettő alkonyán sorban jöttek létre az oktatási blogok (legalábbis az angolt tanítók táborában). Sokakat megszedített a lehetőség, hogy végre valóban leírhatják, hogy mit gondolnak, illetve megoszthatják a világgal tapasztalataikat. Ez egyébként nagyon hiányzik a közoktatásból. Nincs (vagy nem

nagyon volt) olyan fórum, ahol a tanárok kérdezhetnek, megoszthatják kételyeiket, gondjaikat, sikereiket a világgal. A blogok egy csapásra megoldották a gondokat, lehetett szellőztetni az agyunkat. A minap viszont azt olvastam, hogy az edublogok száma elkezdett drámaian csökkenni. Vajon miért?

Ha visszatekintünk szakmai blogok pár éve megjelent bejegyzéseire, láthatjuk, hogy mennyire szerettük a blogokat népszerűsíteni. Sok-sok osztálynak lett 'osztály-blogja', sok tanárnak saját szakmai internetes naplója. Úgy tűnt, semmi nem állíthatja meg a szakmai tapasztalatok cseréjének eddig soha nem látott, soha nem tapasztalt, új csatornáját.

Mára az érdeklődik kihunyni (de legalábbis lanyhulni) látszik. Egyre kevesebb a blogokat bemutató, meghatódott - és megható - cikk, poszt. Vajon azért nem írunk róla, mert természetessé vált? Ez is lehet, bár az osztályblogok nem annyira elterjedtek, mint gondolnánk. Vagy talán az lehet a magyarázat, hogy kialudt a blogok írása iránt érzett vágy a tanároknál? Nehéz eldönteni, hiszen az is elképzelhető, hogy egész egyszerűen megváltozott a blogolás technikája, és szakmai blogok helyett inkább Twitter-en csiripelnek, vagy éppen Facebook-on osztanak meg a tanárok érdekességeket.

Kétségtelen, hogy a fenti okok közül bármelyik elfogadható, és lehet, hogy igaz is. Mégis, én azt gondolom, hogy igenis kipukkadt az edublog lufi, mégpedig több okból.

1. Akik a legelső, 'legnagyobb', legnépszerűbb edubloggerek voltak (és jól is csinálták), azokat mára jó eséllyel beszipantotta az 'ipar'. Könyveket írnak, nagy kiadók szalmai blogjait vezetik, 'húzónevekké' váltak. Ez egyrészt jó, mert garantálja, hogy ezek az okos emberek továbbra is 'termeljenek' érdekes cikkeket, anyagokat, de azt is jelenti, hogy az edubloggerek saját elitjük nélkül maradtak, ha úgy tetszik, lefölözték (vagy lefejezték) az edublogokat a nagyobb kiadók.
2. Kiderült, hogy az osztályblogok fenntartása sok munka és macera. Az USA-ban nagyon sok iskolának van 'no-publish policy'-ja, ami azt jelenti, hogy NEM szabad diákok anyagait, írásait, munkáit közzétenni. Vagyis nem elég, hogy egy csomót dolgozik a tanár, még arra is figyelnie kell,

hogy úgy vezesse a blogot, hogy ne hogy kirúgják miatta. Természetesen abban is van ráció, hogy gyerekek adatai, képei, írásai stb. ne kerüljenek ki ellenőrzés nélkül az internetre (főleg, ha még kiskorúakról van szó). Külön megnehezíti mindezt az egyre inkább terjedő internetes zaklatás, valamint a közösségi oldalak eddig részben kialakulatlan szabályai (tanár mikor melyik gyereket jelölje be, milyen képekre kell a tanárnak - ha egyáltalán kell - iskolán belül reagálnia stb.).

Fontos tényező lehet mindemellett a blog moderálása is. Mindenkinek, aki ilyen feladatra vállalkozik, tudnia kell, hogy a gyerekek egymással is kommunikálnak, velünk is gyakrabban szeretnének (elvégre egy új csatornát nyitottunk), vagyis több időt kell a feladatra szánnunk (még így is nagyon nehezen lehet teljesen bombabiztos a blogunk, megesett, hogy éppen a tantestületnek dicsekedtem egy ilyen jellegű bloggal, ám közben a gyerekek az igazgatóság, illetve néhány illusztris kolléga fejét illesztették a Manowar együttes egy korai képére, és ezt kitették főoldalra - derűtséget és megbotránkoztatást keltve a jelenlévőkben. Én hiába mondtam, hogy 'dél előtt még becsszó nem volt ott', az osztályblogok népszerűsítésének nem tett feltétlenül jót. Hasonlóan kellemetlen helyzetbe kerülhetünk, ha megírjuk büszkén a szülőknak, hogy csináltunk osztályblogot, aztán egyszer csak felhív egy indignált anyuka, hogy a lányáról az a részeg kép hogyan került a főoldalra. A válasz természetesen egyszerű: szakított a barátjával, akinek a haverja bosszúból feltette a lány képét. Sajnos erre az előmoderálás sem jelent mindig megoldást.

3. Kinek van erre energiája? Túlterheltek a tanárok, és - mint kiderült - a blogok népszerűsége nem csapkodja azonnal az Index látogatottságát. Röviden: mi írunk, de senki nem olvassa. Egy idő után (főleg ha az embernek családja van) felmerül az a kérdés, hogy megéri-e az a naponta legalább fél óra, hogy megírjak valamit, amit aztán jó esetben 10 ember olvas el? A válasz először még igen (elvégre ez kiváló eszköze az önreflexiónak, és ezáltal sokkal jobb tanárrá válhatok), aztán beköszönt az a májusi, napos, langyos délután, amikor mégis moziba megyünk, vagy kirándulni, netán alszunk egészen 9-ig, és hagyjuk a blogot a francba. Természetesen ezt csak lassan ismerjük be - először a

napi 1-2 posztból heti posztok lesznek (de hosszabbak, és jobbak - bíztatjuk magunkat), aztán még ritkábban írunk, a végén pedig inkább csak olvasgatjuk a kedvenc hírportálunkat, ha az internetre tévedünk.

Érdekes kísérlet a **Suli.net.tan**, ahol a résztvevők ([kezdőbb](#), és [profi](#) IKT-s tanárok) feladata pont az volt, hogy blogot írjanak. A koncepció szerint elég 'megfertőzni' a tanárokat, fórumot adni nekik, a többi pedig megy magától. A tapasztalat szerint nem megy. Megnéztem most a blogokat, kíváncsian várva az újabb posztokat, de nem nagyon találtam sajnós. Egy-két helyen még az Interaktív Tábla konferenciáról található poszt, de igazi szakmai bejegyzés nyár óta - a projekt befejezése óta - nem nagyon született egy sem. És ez kár. Úgy látszik, mégsem ezen múlik.

Azt, hogy miért durranhatott ki az edublogger lufi, valószínűleg nem egyetlen tényező magyarázhatja meg, inkább sok apróság, amit nehéz előre látni, amikor blogolásra adjuk a fejünket. Mivel a fentebb leírtak nagyrészt személyes tapasztalataim, csak azt tudom válaszként ajánlani a kérdésekre, amit én csináltam: kezdjük kicsiben, a diákokkal zárt rendszerben dolgozzunk, ahová a szülőket nem engedjük be (ha valamit szeretnénk megosztani, azt tegyük e-mailben, vagy az iskola hivatalos honlapján, a vezetőséggel egyeztetve), saját blogunknak legyen célja saját magunk számára (NE másoknak írjuk feltétlenül, hanem azért, hogy saját tapasztalatainkat dokumentáljuk saját magunk számára), próbáljunk meg a gyerekeknek is konkrét célokat, projekteket kitalálni (pl. vegyünk részt az **e-Twinning**-ben). Ha mindezeket betartva, gondolkodva kezdünk el blogolni, sokkal hosszabb ideig és saját magunk számára is hasznosabban tölthetjük a gép előtt töltött, blogolásra fordított időt.

Ja, hogy nem blogol?! Akkor nem vesszük fel.

Írtunk már a jelenségről többször, de a történet csattanóját egy hírösszefoglaló alján hagytuk méltatlanul eltűnni olvasatlanul a TanárBlog archívumában. Pedig nagyon fontos dolgról van szó. És ez nem más, mint a tartalmak, a tudás megosztása közösségi oldalakon, vagy csak az interneten általában. Tanárként. Röviden igyekszünk bemutatni néhány próbálkozást, amely pont azért született, hogy a tanárok kényelmesen oszthassák meg az általuk létrehozott tartalmat,

végül arról is írunk, hogy a világ digitálisan fejlett részein ez már közel sem pusztán szórakozás és jótett, hanem elvárás. Vagyis elmondhatjuk, hogy a a digitális jövő jelmondata lehet az *össz meg, és uralkodj*. Vagy még inkább: *össz meg, ha munkát szeretnél!* Részletek a lapozás után.

Annyiszor hallottam már ezt itthon, és mindannyiszor nagyon rosszul esett: nem osztjuk meg egymással a tudásunkat, az anyagainkat. Pedig logikus;ha mindenki csak egyetlen óravázlatot tesz közzé egy évben, és a tanárok fele hajlandó lenne részt venni egy ilyen kezdeményezésben, akkor is az év végére összegyűlne 70 000 óravázlat. De nem. A kérdés természetesen az, hogy miért nem? Több válasz is próbált megszületni.

Volt, aki azt gondolta, hogy az a baj, hogy a nincs olyan online felület, ahol ez működhetne. Ezért hát készítették. Ilyen a Sulinet SDT szerkesztője, amely segítségével tanárok módosíthatják, majd visszatölthetik a letanított tananyagokat. Nem tudok pontos számokat, de nem hallottam még olyanról, aki ilyet csinált (magától), vagy ilyen módosított anyagot használt volna. Sorra jöttek aztán a hasonló koncepcióval létrehozott oldalak (pl. Sulivilág, Peditárs), akik még küzdenek, de hasonló problémákba ütköznek. Nem elég a keretet létrehozni, a tartalmat is a szerkesztőségnek kell adni - ha nagyon sokat találnak az oldalon, talán 1-2 anyag születik majd. Talán.

Lehet, hogy a motiváció hiánya az, ami gátat szab a tudásmegosztásnak. Próbálkozhatunk tehát pályázatokkal. A Peditárs most éppen ezt teszi, [IDE KATTINTVA](#) található a felhívás. Mi nagy szeretettel bíztatnánk mindenkit, hogy induljon el rajta ... hátha. Aztán jött a gondolat, hogy lehet, hogy az a probléma, hogy nincsen minta, nincs egy olyan markáns edublogger közösség, aki utat mutathatna a többieknek. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy egyszerűen nagyon nehéz elkezdeni ezt a blogolást, de ha valaki egyszer rákap, akkor aztán nincs megállás. Természetesen itt figyelembe kell venni azt is, hogy a tanárok túlterheltek, szóval szükség van egyéb motivációra is, hogy sikeres lehessen a kezdeményezés. Nos, megszületett a [Suli.net.tan](#) összesen 24 szakmai bloggal. Ez már egy viszonylag nagy szám, és induló közösségnek sem rossz. A gond az, hogy a pályázat végével a blogok is kihunytak szépen, halkan. Azaz, addig írtak, amíg kellett ... csak a saját szórakoztatásukra, a tudásmegosztás önzetlen élharcosaként sajnós nem. És ez kár.

Szóval ez - az egyébként nemes és jó szándékú - kezdeményezés sem látszik meghozni a várt eredményt. Akkor hát mi lehet a válasz? Szerintem van egy, bár még időbe telik, amíg hozzánk is begyűrűzik. Azért fognak elkezdni a tanárok (és mások is) megosztani, szakmai blogokat vezetni, mert ezzel javítják az elhelyezkedési esélyeiket. Az USA-ban például fontos szempont, hogy egy pedagógusi állás betöltésénél olyan kollégát vegyenek fel, aki például önzetlenül megoszt - azaz blogot vezet. Nem személyes 'én-blogot', hanem szakmai blogot. Szintén most hallottam, hogy egy nagyon profi felsőfokú chef-képzőben Angliában a felvételi abból áll, hogy el kell küldeni a jelentkező gasztro blogjának a címét. Ha magyarul van sem baj, hiszen Google fordítóval annyit meg lehet állapítani, hogy mennyire újszerű, kreatív, lelkes, érdeklődő stb. a jelentkező.

Ha belegondolunk, valahol teljesen jogos, logikus és érthető ez a tendencia. Olyan kollégát szeretnénk, aki rendelkezik egy elég bő szakmai portfólióval (és egy szakmai blog, lássuk be, bizony az), hiszen ez folyamatában dokumentálja a tanár mindennapjait és szakmai rátermettségét, hitét). Szintén nézik egyébként a jelentkező aktivitását közösségi oldalakon. No nem azt, hogy mennyit Facebookozik az illető, vagy hogy milyen képeket tesz fel magáról, hanem például azt, hogy a Twitteren mennyi és milyen oldalakat, információkat gondol fontosnak megosztani a közösséggel.

Elmondhatjuk tehát, hogy a szakmai jelenlét online felületeken ma még izgalmas érdekességnek hathat talán - főleg itt Magyarországon -, azonban nemsokára eljőhet az az idő, amikor azért nem kapunk meg egy állást, mert nem vagyunk Twitteren, vagy nincs blogunk. És akkor majd mindenki elkezd blogolni persze, hiszen a jövőjéről van szó. Nem nehéz kitalálni, hogy kik lesznek akkor majd komoly előnyben: azok, akik nem 2 hete csinálják ezt, hanem mondjuk 3 éve. Pont időben van mindenki ahhoz, hogy elkezdje építgetni a saját digitális portfólióját!

Tanárok blogjai - csupa mosoly iskola?

Az USA-ban felfüggesztettek egy tanárt (Natalie Munroe-t), mert blogolt. Vagyis azért, mert írt negatív dolgokat is az iskoláról, illetve egyes gyerekekről (nem beazonosíthatóan, azaz senkit nem nevezett a nevének). Sok kérdést vet fel ez az egyszerű hír, és a kérdésekre adott válaszok befolyásolhatják az oktatási blogok

jövőjét. Mert azért az ugyanakkor elvárás, hogy a tanárok blogoljanak (egyelőre pályázatoknál előny, nemsokára követelmény lesz a szakmai blog vezetése). Larry Ferlazzo, ismert kaliforniai blogger sokak véleményét tolmácsolja, amikor nem érez együtt a felfüggesztett tanárnővel: minden gyerekben van valami - idézi egy kollégáját - ami miatt szeretni lehet, minden gyerek küzd valamiért, amiért értékelhetjük, és minden gyerekben van valami csodálatos, még ha nem is vettük észre. Milyen igaz! És itt nézzünk egy picit magunkba. Én - de tényleg - nagyon szeretek tanítani. Ugyanakkor igenis van olyan, hogy akár a legszeretetremlőbb gyerek valami eszméletlen baromságot csinál/mond. És akkor magamban azt gondolom, hogy .... . De attól még másnap ugyanúgy szeretem, és értékelem a tehetségét, egyéniségét stb. Azt gondolom, hogy ezzel - tanárként - nem vagyok egyedül. A különbség akkor az lenne, hogy erről írni már nem szabad? Vagy szabad, de csak álneven? A felfüggesztett tanárnő sztorijáról további izgalmas részletek és kevésbé izgalmas következtetések a lapozás után!

Az első - nehéz - kérdés az, hogy szabad-e egy tanárnak negatív dolgokat írnia az iskoláról, a diákokról, vagy éppen az oktatási rendszerről? Ha megfordítjuk a kérdést, és úgy tesszük fel, hogy szabad-e a diákoknak mindenfélét írnia az iskoláról, tanáraikról, akkor könnyebb a dolgunk, mivel erre a kérdésre az amerikai bíróságok többször egyértelműen IGEN választ adtak. Azaz igenis joga van egy diáknak kritizálni az iskoláját (végül is miért is ne lenne joga?). A tanárok esetében azonban más a helyzet. Nincsenek egyértelmű szabályok, még csak állásfoglalások sem, hogy egy tanárnak mit szabad és mit nem. Most, Natalie Munroe megtanulta, hogy valószínűleg amit írt, az már nem fér bele az etikus tanári magatartás keretei közé.

De vajon miket is írt ez a tanárnő, amivel ennyire magára haragította az iskola vezetését? Íme néhány kifejezés, amit használt: *patkány-szerű, ijesztően buta, okosabbnak tűnik, mint amilyen okos valójában, utálok a gyereket!*. Kemény szavak, ugyanakkor korántsem annyira durvák, mint amit sokszor a gyerekek megengednek maguknak a blogjaikon. Szintén fontos, hogy nem lehetett tudni (talán az osztályon/évfolyamon kívül), hogy mire is gondolt a tanárnő. További érdekesség, hogy a poszt több mint egy éve született, és csak most lett következménye, illetve egyetlen posztról van szó, nem pedig egy online ámokfutásról.

Összefoglalva a történeteket: adott egy tanár, aki egy rossz napja után otthon leül a gép elé, és egy személyes blogban elmeséli, hogy milyen rossz is volt a napja. Mert ugye éppen marhák voltak a diákok. Erre egy év múlva felfüggesztik. Mondhatjuk erre, hogy igen, persze EZ Amerika, de a probléma aktuálisabb Magyarországon is, mint gondolnánk!

Azon kell elsősorban elgondolkoznunk, hogy akkor mire is jó ez a blogolás, mire is használhatja a tanár, illetve a szakmai közösség? Erre az egyik válasz az, hogy oda enged bepillantást, ahová eddig nem nagyon láthatott be senki: a tanterembe. Az osztályteremben történt események nagyon nehezen kerülnek ki, nagyon kevésbé lehet megosztani őket, ez egy nagyon 'intim' közeg. Láthatunk bemutató órákat, de az nem a valós tantermi közeg. Én nagyon sok ilyen órát láttam, egyszer sem volt kiabálás, veszekedés, beszólás (vagy csak nagyon finoman), igazi konfliktus stb. Ez nem baj, nálam is máshogy viselkednek a diákok, ha külsősök látogatják az órát. Pedig a tanítás sem csupán abból áll, hogy asztalra állva kiabálják a gyerekek, hogy *Kapitány ....* Néha vannak ilyen katartikus pillanatok, és ezek kellene is, de azért ennek sok küzdelemmel, munkával kell megágyazni (szerintem). A blogok kiválóan működhetnek 'kulcslyukként', amelyeken keresztül bepillantunk a valós tanterem valós problémáiba. Kivéve akkor, ha utána felfüggesztik az embert, mert akkor csupa jót szabad csak írni, csupa mosoly gyerekek, csupa mosoly tanár, ideális körülmények. A tanárnő is ezt mondta: 60%-ban nagyon szereti a munkáját, de elege lett abból, hogy az iskolában mindenért, ami nem működik, a tanárt teszik felelőssé. Pedig szerinte baj van az iskola vezetésével is, meg a gyerekekkel is, és akkor ez kibukott belőle. Lehet, hogy nincs igaza, de ezeknek a posztoknak pont a szubjektivitás a varázsuk.

Az egyik, a témával foglalkozó, cikkben idéznek egy szülőt, akit meglepett '*hogy annyira buta*' volt a tanárnő, hogy ezt kipoztolta a blogjában. Én ezt másképp látom: nagyon jó lenne, ha minél több információ jutna ki, ha minél több őszinte (de persze szubjektív) - akár diák, akár a tanár szempontjából írt - beszámoló jelenhetne meg, hogy tudjuk, hogyan érez, hogyan él meg eseményeket a katedra másik oldalán álló fél. Ha kizárólag pozitív eseményekről számolhatunk be, a blog nem lesz képes betölteni ezt a fontos szerepet.

A tanárnőt támadó kollégák, szülők szerint ugyanakkor igenis más szabályok vonatkoznak egy tanárra, mint egy diákra. Ha például a diák köpköd az órán, az

nem azt jelenti, hogy a tanár is köpködhet, hanem azt, hogy szólni kell a gyerekeknek, hogy tartsa vissza a nyálát. Másrészt el kell fogadnunk azt is, hogy a gyerekek, tinédzserek már csak ilyenek; nehezebben kezelhetőek, hisztisek, kiszámíthatatlanok néha. Gyerekek. Aki ezzel nem tud mit kezdeni, az ne menjen tanárnak. És ezzel is teljesen egyet lehet érteni. A kérdés itt csak az, hogy ebbe belefér-e az, hogy a tanárnak van rossz napja, vagy az, hogy van egy-két gyerek, aki tényleg nagyon buta - és erről akár blogolunk.

Van-e hát egy tanárookra vonatkozó, ki nem mondott passzusa egy nem létező médiatörvénynek? Írhatok-e én kritikusan a saját iskolámról, vagy azt mondják, ha megteszem, hogy ha ennyire nem tetszik valami, akkor talán menjek máshová? Nagyobb vajon a webkettes nyilvánosság ereje, mint a 'befelé kritizálunk, kifelé mosolygunk' régi arany szabálya? És végül: lesz-e olyan világ, amikor az ilyen jellegű blogon az iskolával / az iskola vezetésével nyilvánosan megjelenő akár kritikus észrevételeket nem elfojtjuk, hanem elgondolkozunk rajtuk?

Egy twitterező evolúciója

Az igazság az, hogy nagyon nehezen vettem rá magam a Twitter használatára. Abban az időszakban indult, amikor éppen azon gondolkodtam, hogy nem tudok (nem akarok) több információt befogadni - semmiről. Aztán, (részben kötelességtudatból) mégis regisztráltam. Majd hónapokig vissza sem néztem, illetve nem csináltam semmit. Mostanra a Twitter lett a szakmai tájékozódás egyik központja számomra, és éppen azon gondolkodtam, hogy ezt a folyamatot hogyan lehetne leírni, amikor megtaláltam egy Cale Birk néven publikáló edublogger leírását. A lapozás után található 'A twitter-felhasználó evolúciója' címet viselő rövid írás Cale Birk posztján alapul, saját kiegészítésekkel.

Az alábbi egy 4 hónapon át tartó belső monológ egyes fázisainak a dokumentációja:

- Mit is keresek én itt?

- Mi az, hogy 'követni' valakit? Hogy a fenébe tudok követni? És engem ki követ?
- O ember követ ... ha most kitwittelek valamit, akkor tulajdonképpen magamnak írok?
- Na, van egy követőm (hogyan talált rám vajon??)! Na, akkor most írjunk valami okosat ... hopp, a 'sójom' ly ... na mindegy, most már kint van
- Na, van egy jó kis oldal, ezt megosztom ... de ez biztosan nem fog beleférni a 140 karakterbe.
- Tweetdeck? Állítólag azt használják, én is megpróbálom letölteni - ezt le kell tölteni, nem?
- És akkor nekem is profi rövid linkjeim lesznek? (pl. bit.ly - nagyon menő ... nekem is kell ilyen)
- Na, ha nem követnek, majd követem én őket! Hogyan találok olyan embert, akit érdemes követni? Megvan! Beírom a nevüket a keresőbe. Hoppá, ez nem megy, más a Twitter nevük, mint a valódi nevük. Most mit csináljak?
- Jó, akkor keressünk témára (pl. education). Na, itt már írnak érdekeseket. Ha rákattintok arra, hogy Follow, akkor azt követem. Nézzük ... IGEN! Tudok követni embereket, ráadásul az alapján, amiről twittelnek. Klassz!
- Á, most már értem, milyen okos ... elkezd ajánlgatni olyanokat, akik érdekelhetnek. Nézzük, ez nagyon jó, máris van 15 követnivaló emberem. Ez már valami.
- Még nem elég, úgyhogy nézzünk 1-2 embert, akiről tudom, hogy twitteren van, és hasonló dolgok érdeklik, mint engem. Na, van is itt 2 kolléga. Nézzük, hogy ők kiket követnek, hátha nekem is érdekesek.
- Most már értem, hogy miért fontos az, hogy leírást adjak magamról. Én is ez alapján választok magamnak követendő embereket.
- Most már van 50-60 ember, akiket érdemes követni. Csodák csodája sok közülük 'visszajelölt', és ő is követ engem. Hurrá!
- Csak azt kellene valahogy megtudnom, hogy mi az ördög ez a # jel. Nagyon sokan teszik a twit-jeik mögé. Rákerestem, a neve **hashtag**. Ha jól látom, ez nem más, mint egy tematikus kereső, azaz nem csupán emberekre tudok keresni, hanem témákra is.
- Nézzük, hogy az ismerőseim milyen hashtag-eket használnak. Van az education, de van edchat is. Magyarul? Jé, van magyarul is #huedchat, ide magyarul lehet írni. Remek, akkor most már van közönségem, és én

is tudok embereket követni. Így már több az érdekesség, mint amennyit el tudok olvasni egy nap alatt!

- Most látom, hogy a #chat hashtag-ek mintha élő beszélgetéseket jelentenének. Beleszóllok, én is kiteszem az #edchat hashtag-et, megnézzük, hogy mi lesz. Hoppá, megjelenik, amit írtam, és már válaszolt is rá valaki.
- Namost, mi lenne, ha kérdeznék a chat-en valamit az emberektől? Mondjuk: videó kellene egy órához. Wow, 2 perc alatt válaszolt valaki. Ez nagyon nagy. De szóltak, hogy ne offoljak ... ja, hogy itt bizonyos témákról lehet bizonyos időkből beszélgetni? Akkor ez olyan, mint egy továbbképzés. Legközelebb is benézek, kár, hogy minden este, vagy éjszaka van ... hiába, forog a Föld.
- Igazából érdekesebbek azok a twitek, ahol van valami link is ... én is ilyeneket teszek ki.
- Húha, most van 100 követőm szerte a világból, és én is követek 150 embert, Rendszeresen nézek kb. 10 hashtag-et, és ha van időm, benézek a chat-re is szerdánként. Ingyenes szakmai továbbképzés, nem?
- Most mondta valaki, hogy mi is az a PLN (personal learning network). Magyarul mi lehet? Személyes tanulási háló? Akkor most nekem is lett egy ilyen, nem egész 4 hónap alatt?

Blogolás mint kényszer és mint szükséglet

A TanárBlog Nyári Akadémia újabb tapasztalatát szeretnénk megosztani az olvasóval. Most a blogokról, illetve a blogolásról lesz szó. A fontos kérdés számunkra az volt, hogy a tanárokat miképp lehet arra rávenni, hogy blogot indítsanak. Talán nem is így helyes a kérdést feltenni, inkább az érdekelt, hogy létezik-e olyan természetes folyamat, amelynek a végén a blog mint szükséglet születik meg, nem pedig kényszerként élük meg a tanárok. És a gyakorlatban is hasznos, viszont nem kifejezetten az önreflexió színtere (gyakorló pedagógustól véleményem szerint nem lehet / érdemes azt elvárni, hogy a napi munka után **ŐSZINTÉN** reflektáljon bármilyen publikus felületen a munkájára. És nem is biztos, hogy kell.) Milyen folyamat végén születik hát 'organikusan' egy tanári blog? A lapozás után elmondjuk.

Sok-sok tanártovábbképzést tartottam, ahol igyekeztem a hallgatóságot blogolásra serkenteni ... kevés sikerrel sajnos. Semmilyen, vagy csak kérészerű blogok születtek ilyen továbbképzések kapcsán. Ha megnézzük, hogy néz ez ki 'intézményesítettebben', a sulinet.tan projekt talán érdekes tapasztalatokat nyújt. Itt 20-20 kezdő, és IKT-ban jártasabb tanár indított egy program keretében blogot. Az elképzelés az volt, hogy ha megismertetjük a tanárokkal a blogolást, mint önkifejezési formát, segítséget adunk a szükséges készségek elsajátításához, illetve közösségbe vonjuk őket, akkor ez elég lehet ahhoz, hogy izgalmas szakmai blogok induljanak, és szolgálják a közoktatást hosszabb távon is. Nos, most végignézve a blogokon azt láthatjuk, hogy 2-3 'senior' blogoló valóban tovább blogolt, és 1 vagy 2 blogon azóta is kb. heti rendszerességgel vannak új posztok (nyáron is!). A kezdőbb 'junior' blogolók lelkesedése azonban mintha a projekttel együtt elhamvadt volna.

És ez egy nagyon nehéz kérdés. A TanárBlog Nyári Akadémián szándékunkban állt blogolásra bírni a fiatal, kezdő tanárokat, akik meglepően vonakodtak (*azt sem tudom, hol lehet ilyet csinálni*). Miután együtt regisztráltunk blogokat, leginkább semmi sem történt rajtuk, mivel igazi iskolai kondíciókat sikerült abból a szempontból szimulálnunk, hogy 3-4 órára kellett naponta felkészülniük. Emellett (4 óra tanítás, majd kb. 4 óra készülés) egyszerűen nem maradt sem idő, sem energia még a blogra is írni. Akármit.

Adódott aztán, hogy az egyik IKT teremben egy linket kellett volna megosztani, de éppen nem működött az az osztálytermi rendszer, amely segítségével ezt egy mozdulattal lehetne megtenni. A riadt tanár felírta a táblára a viszonylag hosszú címet, a gyerekek pedig megpróbálták lemásolni. 5 percig tartott, és 3 gépnél még így is nekünk kellett begépelni. Hangsúlyozom: ezzel nem azt kívánom mondani, hogy a gyerekek 'buták', vagy hogy 'rossz a gyerekanyag', hanem azt, hogy ez a tábláról böngésző címsorba írás nehezen megy. Mindenkinek.

Miután ez többekkel megtörtént (néha egy-két gép szakadt el a központi irányítástól, de már egy hosszabb cím esetében ez is 3-4 percet vett el az órából), a jelöltek maguk kérdezték, hogy ez ellen hogyan lehetne védekezni. És ezen a ponton lett szerepe a blognak. Ha ezeket a linkeket kiteszük egy blogra, akkor csak a blog nevét kell megtanulni (ami lehet pl. a tanár valódi, vagy beceneve), és ha nem működik a rendszer, akkor oda lehet irányítani a gyerekeket. A blog címét

gyorsan megtanulják és megismerik. Két alkalom után ez automatizmussá válik már. A tanár pedig megnyugodhat, tudja, hogy egy gonddal kevesebb az órán. Ehhez természetesen az szükséges, hogy a tanár tudjon / akarjon IKT teremben, IKT eszközökkel órát tartani, különben nem bukik ki a probléma, és nem keres megoldást. Aki ezt az akadályt nem tapasztalta meg a tanáraink közül, az nem is nagyon akart blogot indítani (vagyis *nagyon jó ötlet, majd kicsit később feltétlenül* - mondták).

A másik ok, amiért hasznosnak bizonyult a blog, az a diákmunkák publikálása volt. A tanár a diákokkal zárt rendszerben kommunikál(hatott), de abban megegyeztünk, hogy ide szülőket nem engedünk. Rengeteg digitális osztályteremben dolgoztam, még annak idején a Nicenet volt az első, de szülőket egyetlen egyszer engedtem csak be - kifejezett kérésükre, hogy jobban tájékozódhassanak a gyerekről. Az eredmény: a gyerek soha többet nem írt semmit sehová. Szóval tanultam belőle, sem azelőtt, de az eset után pláne nem engedem szülőknél, hogy a digitális osztálytermünkbe beüljenek.

Viszont mi van akkor, ha azt szeretném, hogy a szülő láthasson valamit abból, amit a gyerekek produkáltak. Nos, erre működött kiválón a blog, hiszen pl. egy tízéves kislány által készített rajzfilm neki nagy csoda, és szeretett volna dicsekedni vele otthon. A tanár tehát kitette a blogra a rajzfilmet, vagy a linkjét, a gyerek már úgyis tudta a címet (amit többször is a fülem hallatára próbált bediktálni a szüleinek telefonon), a gyerek örült, mert 'publikálták' a művét, a szülő örült, mert jobban belelátott abba, hogy mi történik a gyerekekkel, illetve hogy mi mindent csinál.

Összefoglalva: a blogolás nem igazán tud külső 'kényszer', vagy rábeszélés, de még valódi meggyőzés hatására beindulni, úgy tűnik. Egészen addig nem lesz a legjobb szándékú kényszerítésnek foganatja, amíg a mindennapi gyakorlatban nem tudja a pedagógus a blogot a munkáját segítő funkciókkal felruházni. Ez nem azt jelenti, hogy nem lesz egyre több blogot író tanár (bár számuk szerintem nem nő kifejezetten gyorsan), de ez még mindig a tanár társadalom elhanyagolhatóan kis része.

Ha a tanárképzésre fordítom ezt le (és ezt a 32 tanárjelölttel folytatott egy hónapos munkánk, illetve azóta 8 különböző szakon tanuló diákokkal zajló

beszélgetések is egyértelműen megerősítik), azt mondanám, hogy az egyetemen lenne érdemes a blogolást bevezetni (mire használják mások, hogyan kell blogot létrehozni stb.), viszont a tanítási gyakorlaton - kötelező IKT-val segített órák tervezése mellett - lehetne a gyakorlatba is átültetni.

Figyelj, megadod a facebookodat?

– komoly viták övezik a Facebook oktatási felhasználását, itt a mi véleményünk róla

Facebook az iskolában

A **Facebook** mindent visz, legalábbis a közösségi oldalak tekintetében. A [menő csávók](#) csak legyintenek az **iWIW**-re, a **MyVip** pedig egyenesen ciki, a **Facebook** viszont tuti, oda írja ki az ember a fontos dolgokat, amik történnek vele és ott tölti online idejének nagy részét. A kérdés jogos, hogyan használhatja a tanár ezt az eszközt, hogyan integrálhatja a tanításba.

A lehetőségek nagyok, hiszen egy olyan eszközzel van szó, amit a diákok alapvetően szeretnek, szívesen foglalkoznak vel, érdemes lenne hát a tanítás szolgáltatába is állítani. Bőven találhatunk olyan oldalakat, amik segítséget adnak abban, miként használhatjuk a tanításban a **Facebook**ot. Csak néhány példa: [Facebook in Education](#), [100 ways to use Facebook in your Classroom](#), [Don't Be Afraid of Facebook](#). A dolog persze nem teljesen egyértelmű mint [ITT IS OLVASHATÓ](#). Az én személyes véleményem az, hogy a **Facebook** nem a tanításba való.

Ha végignézzük a listát, hogy mi mindenre használhatjuk a tanításban az oldalt, csupa olyasmit találunk, ami máshol, máshogy, jobbra hatékonyabban is megoldható. Van ugyan szókártya alkalmazás a **Facebook**on, de legalább olyan jó, sőt több lehetőséget is kínál a **Quizlet** ([ITT ÍRTUNK RÓLA](#)). Az alkalmazások egyik másik része meglévő oldalakat integrál a **Facebook**-ba, mint például a **Google Docs**, amit telepítve használhatunk a **Facebook**on keresztül. A kérdés természetesen az, érdemes-e mindezt megtenni. Úgy látom, a **Facebook** használatának hátulütői messze felülmúlják az esetleges előnyöket. Vegyük sorra, mivel kell szembesülnünk, ha a úgy döntünk a **Facebook** helyet kap az osztályteremben:

- **A magánélet határai** elmosódnak. A magánszféra, a *privacy* értelmezése amúgy is jelentős probléma a diákok számára, azok a határok, amik nekünk tanároknak teljesen egyértelműek, számukra elmosódnak. Olyan információkat osztanak meg és olyan képeket tesznek közzé, amiket mi idősebbek féltett titokként kezelnénk. Ez a probléma fokozottan jelentkezik akkor, ha a magánélet terepe egyben az iskolai munka terepe is. Biztosan jó, ha az iskolai feladatok közé keveredik, a ki kivel jár pletyka, a hétfégi partizós fotók és a *ki lesz a következő szexpartnered*

alkalmazás? A tanár számára külön kihívás, hogy mit kezd az így megszerzett információkkal. Mit tesz, ha a tizennégy évesek bulizós fotóin látja a gyerek kezében a whiskys poharat és a cigarettát? Szól a gyereknek, a szülőnek? Úgy tesz, mintha észre se venné? Egyik sem jó megoldás.

- **Túl sok az információ** az oldalon. Akinek van pár barátja és jelentkezett már be a **Facebookra** tudja, hogy milyen mértékben ömlik rá ilyenkor az információ. Az ismerősök legfrissebb státusza, a fotókra érkezett *lajkolások*, a hírek, hogy ki hol tart a *Farmville*ben és így tovább, így tovább. Ha ezek között vannak az iskolai feladatok is, nem könnyű egyszerűen megtalálni azokat.
- **Túl sok a kísértés** arra, hogy valami mással foglalkozzon az ember. Hiába van a feladat a **Facebook**on, ha már itt vagyok csak gyorsan megnézem, mi van a barátaimmal, teszek egy megjegyzést erre a képre, megetetem a virtuális állataimat stb. stb.
- **Az adatbiztonság** is fontos aggály lehet. Maga **Facebook** az elmúlt években nagyon sokat tett azért, hogy eloszlassa a felhasználók adat biztonsággal kapcsolatos fenntartásait, ez a mások által gyártott alkalmazásokra már nem áll feltétlenül. Egyetlen kattintással tudjuk az összes adatunkat átadni egy tulajdonképpen ismeretlen céggel, együtt a teljes kapcsolati hálónkkal és a netezési szokásainkkal. Külön problematikus ez, ha egy fiatalok teszi meg, aki elméletben nem is dönthetne ilyesmiről önállóan.

Tény, hogy tulajdonképpen bármi, amit a **Facebook** kínál elérhető szintén ingyenesen és attól függetlenül is. Készíthetünk digitális osztálytermet például a **grou.ps** ([IDE KATTINTVA](#)) segítségével, ahol teljes kontrollunk van a megjelenő tartalom felett és a diákok számára is egyértelmű, hogy ez az iskolához kapcsolódó oldal, ahol az ennek megfelelő viselkedési szabályok a mérvadók. Készíthetünk szókártyákat, podcastokat, megoszthatunk képeket, írhatunk együtt blogot olyan eszközökkel, melyek elsődlegesen erre a célra lettek fejlesztve.

A **Facebook** egyfelől az ismerős felhasználói felületet és az *egy helyen minden* érzését adja meg, de úgy vélem, ezek messze nem érnek annyit, mint azok a veszélyek, kellemetlenségek, amivel a használata jár.

Mire használják a szülők a Facebook-ot?

Arról már sokat beszéltünk, hogy diákként (esetleg tanárként) mire lehet, érdemes, kellene stb. használni a Facebook-ot. Egy infografika abban nyújt segítséget, hogy vajon a szülők miként állnak a közösségi oldalhoz. A megkérdezett (amerikai) szülők 55%-a használja az alkalmazást arra, hogy kövesse gyermeke életét (vagy kémkedjen utána- nézőpont kérdése), ebből 11% kifejezetten azért csatlakozott a közösséghez, hogy a csemetéjén tartsa a szemét. Leginkább az állapotfrissítéseket olvassák (40%), de a betagelt képek között is sokan tallóznak előszeretettel (29%). Mindösszesen 16% jelöli be a gyereket, 4% viszont elutasításra talál. És hogy mindezt miért teszik? Közel 40% úgy érzi, hogy nagyon félti a gyereket, de vannak sokan, akik másképpen nem is tudnak tájékozódni junior mozgásáról. Érdekes még, hogy elég sokan kémkednek elsősorban azért, hogy elkerülhessenek kínos helyzeteket a családban. Külön érdekesség ugyanakkor, hogy nem a Facebook a szülők első védelmi vonala, hiszen 76% rendszeresen ellenőrzi a böngészőben az előzményeket (azaz ellenőrzi, hogy az utód milyen weboldalakat nézett meg), és 23% még attól sem riad vissza, hogy az elküldött levelek mappában böngéssze gyermeke levelezését. Az persze a másik oldal, hogy Amerikában 13 év a korhatár, amely felett valaki pl. a Facebook-ra regisztrálhat, de azért becslések szerint 7.5 millió 13 éven aluli van az oldalon. 20 millió felhasználó pedig 18 éven aluli. A tanulság: az internet fantasztikus lehetőségeket rejt a minden lében kanál szülőknek, vagy - ha úgy tetszik - segít megvédeni a gyermekünket (esetleg még az esti beszélgetést is kiválthatjuk néhány jól irányzott kattintással).

Facebook, IWIW és a tanár - jejlj, vagy ne jejlj?

Érdekes (szerintem nem vitaindítóan szánt) cikket találtam a **mELTing Pot** című kiadványban a Facebook (és általában a közösségi oldalak) lehetőségeiről, hasznáról az oktatásban. A cikk kapcsán azon gondolkodtam el, hogy mire kell

tanárként figyelni, mielőtt teljesen belemerülünk a Facebook alkalmazásokba, és esetleg egy vicces Facebook játék során a főoldalon megjelenik egy 12 éves tanítványunk, mint következő szexpartner.

Szóval, mielőtt rohannánk a Facebook-ra képeket, információkat, apró vicces dolgokat megosztani a diákjainkkal, gondolkozzunk el a lehetőségeinken, illetve a lehetséges 'aknákon' is. Az első szabály, amihez én igyekszem magam tartani: minél kevesebb közösségi oldalhoz csatlakozni, mert egész egyszerűen nincs annyi idő a világon, hogy mindenhol érdemben jelen tudjak lenni és értelmesen hozzá tudjak adni az oldalhoz. Nem is beszélve arról, hogy sokan sokféle közösségbe regisztrálnak. Ha mondjuk készítettem Facebook profilt, de nem igazán használom a Facebook-ot, rosszul járhatok, ha sok ember, aki pedig igen, ott szeretne velem kapcsolatot teremteni. Vagyis túl sok közösségi oldalon jelen lenni egyszerűen nem praktikus, sem pedig nem hasznos.

További kérdés, hogy mennyire kell a diákok után menni, illetve mennyire hasznos, érdemes, sőt ajánlott a közösségi oldalakat diákokkal kapcsolat tartására használni. Szerintem nagyon kevésbé! Első szabályként én **nem regisztrálnék olyan közösségi oldalra, amely kimondottan fiataloknak készült** (pl. MyVip). Nem én vagyok a célcsoport, csak azért, mert a gyerekek ott vannak, nem kell feltétlenül nekem is regisztrálni.

A **második szabály** nem is szabály, inkább egy kérdés: Milyen alapon keresem a diákokkal a kapcsolatot egy - elég érzékeny, bizalmas - térben? Világosabban: van-e egyáltalán jogom nekem, mint tanárnak egy online közösségben diákokkal kapcsolatot teremteni? A válasz szerintem igen, de csak körültekintően. Én például **soha nem jelölök be diákokat semmilyen oldalon** - az IWIW a magánéletük része, bizalmas, nem felnőtteknek (tanároknak) szól, nem is úgy nyilvánulnak meg rajta. Itt aztán felvetődnek olyan kérdések is, hogy ha a gyerek bazmegol a Facebook-on, akkor vicces, menő felnőttként küldjek egy smiley-t, vagy tanárként privát üzenetben magyarázom el neki, hogy miért is nem szabad ilyen nagyon csúnyán beszélni. Ez nekem dilemma, nem is kicsi, ezért nem is jelölök be senkit. Ha ő bejelöl, visszaigazolom, de akkor tudja, hogy amit ír, azt én is látom. Arról

nem is beszéltem, hogy én is máshogy nyilvánulok meg akkor, ha tudom, hogy 100 diákom is olvassa, mint amikor a barátaimnak szánok valamit. Semmilyen politikai megnyilvánulást nem teszek például, és a legritkább esetben reagálok, kommentelek képeket, bejegyzéseket.

További gond a **megosztott média** (képek, videók stb.): egy előző munkahelyemen kérésként hangzott el, hogy az iskola 'hírnevét' ne rombolja a tanári kar - ne mondjunk rosszat az iskoláról, mintegy igyekezzünk pozitívan kisugározni, ha szóba kerül. Ezzel nincs is semmi baj, főleg mivel tényleg nem volt rossz a hely. Ellenben az internetre senki sem gondolt. Több tucat gyerek mutatta be az egyik új tanárát az IWIW-es profilján keresztül, ahol részegen, egy üveg borral a kezében, 'zúzunk' jellegű képaláírással jelent meg a kolléga. És ismét: miért is ne? Miért ne tehetné meg egy fiatal tanár, hogy egy nyári fesztiválon borral a kezében 'zúz' egy koncerten. Ugyanakkor, ha a diákok otthon ezt mutatják meg, lehet, hogy a tanárnak és az iskolának is rosszat tesz. Kérdés, hogy mi a megoldás: cenzúrázzuk a saját IWIW profilunkat, és csakis mosolygós, pozitív képeket tegyünk fel, lehetőleg kisgyerekekkel és/vagy kiskutyával, kiscicával? Mielőtt rázavarjuk a tanárokat a közösségi oldalakra, ezekre is gondolnunk kell.

Végül pár szót érdemes talán a megosztott adatok 'mélységére' is vesztegetni. Ha valaki rendesen kitölt egy online profilt, nagyon sok személyes adatot ad magáról - kedvenc filmjeitől kezdve, politikai, vallási nézetein keresztül magánéletének aktuális változásait is számon tarthatjuk. Itt is sok kérdés merül fel: mennyit adok ki magamból, kiírom-e, ha éppen magánéleti válságom van, ha valaki elvált, szakított stb. Ugyanez a gyerekeknél - kell-e, jó-e ha ebben naprakész információkkal rendelkezünk (nem a gyerektől, hanem az internetes profiljáról). Szintén nehéz bizalmas (partiban cigizés, ivászat, vízpipázás stb.) képekhez, adatokhoz helyesen viszonyulni. Nemrég egy diáktól megkérdeztem, hogy dohányzik-e. Ő soha - hangzott a várható válasz. Na de akkor miért is tettél ki három cigizős képet magadról az oldaladra? - kérdeztem őszinte érdeklődéssel. Ja - volt a válasz - eszembe sem jutott, hogy azt a tanárok is megnézhetik majd. Természetesen ő jelölt be engem, nem fordítva. Arról most nem is beszélünk, hogy lépnek kell-e nekem, mint tanárnak ha füves cigivel a kezében van a gyerek lefényképezve, vagy éppen durva, agresszív módon nyilvánul meg társaival szemben.

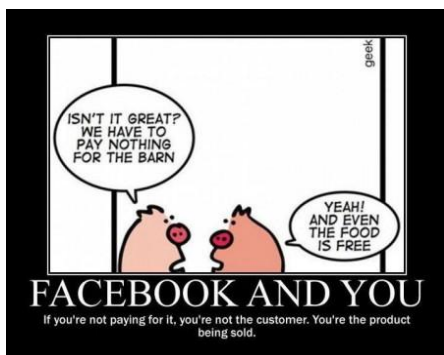
Szóval érdekes, kissé tudathasadásos állapot ez az online közösségi oldalakon létezés, érdemes jól átgondolni több dolgot, mielőtt belevetjük magunkat. Nem utolsósorban azt kell eldöntenünk, hogy magánemberként, vagy fegyelmezett közszereplőként szeretnénk megjelenni, illetve azt is, hogy milyen szerepben, milyen módon, milyen mélységig lehet, érdemes, szabad diákokkal online kapcsolatot teremteni. Jóval összetettebb ez, mint elsőre látszik.

Facebook-dilemma

Ha valaki aktív a Facebookon, akkor az utóbbi napokban az ismerősei falát bizonyosan elárasztották a *Mi az indián neved* üzenetek. Ilyen jellegű értelmetlenségéből bősséggel van a legnagyobb közösségi oldalon, amiért mégis érdemes egy picit gondolkodni róla, az a mögötte álló ékszerkereskedő cég. A cég oldalát nyolcszázezren lájkolták, csak azért, hogy megtudják, mi az indián nevük. Ezzel együtt jogot adtak a cégnek, hogy hozzáférjen az összes adatukhoz, fényképeikhez és írjon a nevükben a saját üzenőfalukra. Mit adnának mások egy ilyen listáért?

Az online marketing szakértő természetesen zseniálisnak tartja az ötletet [\(III\)](#) és az egyik nagy hírportál is tisztelettel adózik a módszer előtt [\(III\)](#). Biztosan igazuk is van a maguk szempontjából, de vajon nekünk tanároknak nem kell-e ennek kapcsán is elgondolkodnunk arról, milyen szerepet is szánunk például a Facebooknak az oktatásban. Az utóbbi időben egyre több olyan, gyakran egészen kiváló, projektet láthattunk, ami ezt a felületet használta, többek között azért, mert a diákok számára ma már ez a legmagátólértetőbb médium. De nem problematikus-e, ha megkívánjuk a gyerekektől, hogy iskolai feladataikkal itt legyenek jelen. Eszembe jutott erről egy nagyon elgondolkodtató rajz.

Hevenyészett fordításban:

Malac 1: Nem fantasztikus? Semmiért nem kell fizetnünk itt az ólban!

Malac 2: Ja, és még a kaja is ingyen van!

A Facebook és te

*Ha nem fizetsz érte, nem te vagy az ügyfél.
Te vagy a termék, amit eladnak.*

Túl azon, hogy mennyi zavaró tényező van a Facebook felületén (például egy indián név generátor), kérdéses, hogy irányíthatjuk-e a diákokat egy ilyen, az adatvédelemmel kifejezetten hadilábon álló szolgáltatás felé. Van olyan kollégám, aki előszeretettel kommunikál a diákokkal a Facebookon keresztül, akár a házi feladat részleteit is ott teszi közzé. Praktikus és hatékony, de engem mégsem visz rá a lélek, hogy ezt tegyem, külön blogokat hozok létre, hogy a diákokkal online kommunikáljak, ami kétség kívül gyakran nehézkes, de nekem megnyugtatóbb.

Facebook ismét

Teljesen véletlen, és nem összebeszélés nyomán jelenik meg két cikk is a Facebook-ról egymás után a TanárBlogon. Engem az alábbi történet ihletett meg: tizenévesek buliztak, majd az egyik fiú valószínűleg megütött egy lányt. Ezt nem onnan tudom, hogy együtt voltunk ezen a bulin, hanem onnan, hogy a kislány azonnal kipoztolta Facebook-ra, hogy a fiú mit is csinált. Mindezalatt ugyanabban a szobában tartózkodtak, de nem veszekedett a fiúval a lány, hanem így vágott vissza. Vajon azért, mert félt? Nem, nem azért, csak egész egyszerűen így tudta a legnagyobb kárt okozni a fiúnak. Így most több száz ember tudhatta meg azonnal, hogy mi is történt vele. És működött. Beszélgettem ezzel a fiúval kb. 4 hónappal az eset után, és csak egy halvány utalást tettem a bulira, mire ő

teljesen elsápadt. Működött a terv! Mindezek kapcsán kezdtem el gondolkodni azon, hogy hol is a helyünk nekünk, tanároknak, a Facebook-on.

Kétségtelen, hogy az amerikaiak hozzáállása nem feltétlenül mérvadó, ugyanakkor egy érdekes anyagot ajánlottak (a Facebook-on egyébként) figyelmembe a NPR oldalán ([ITT](#)). Ebből az látszik, hogy tanárok megjelenése a közösségi oldalakon villámgyorsan szólásszabadság vs. emberi jogok vitává alakult (pl. írhat-e a tanár magánemberként a Facebook-on olyasmit, ami tanárként helytelen, mint az a tanárnő, aki homofób posztokkal sokkolta ismerőseit?). Lehet-e a Facebook-on valaki magánember?

Egy szakértő szerint fontos szerepet játszik mindebben, hogy a Facebook-on megmaradnak a dolgok. Ha ez egy ebédszünetben hangzik el a tanári asztalnál kicsit hangosabban, biztosan megbotránkoztatna sok embert, de pillanatok alatt elfelejtenék az esetet - legalábbis sokkal nehezebben válna országos ügyggyé.

A kérdés, amely nekünk, Magyarországon dolgozó tanároknak, is fontos lehet, talán úgy tehető fel egyszerűen, hogy *miként legyünk jelen a közösségi oldalakon?* Angolul tudóknak érdekes lehet az [ITT TALÁLHATÓ](#) ajánlás, amely a tanároknak ad baráti tanácsokat arról, hogy mit és hogyan tegyenek a közösségi oldalakon. Összefoglalva: a közösségi oldalak gyakorlatilag csatatérnek tekintendők, ahol minden lépésnek, minden egyes leírt szónak komoly következményei lehetnek. Védd magad! - gyakorlatilag így lehetne a legjobban összegezni az ajánlásokat. Vagy ahogy ők fogalmaztak: ne posztolj ki semmit, amit nem olvasnál fel hangosan egy tantestületi értekezleten.

Mindebből nyilvánvaló, hogy a közösségi oldalak nem a magánéletünk, hanem a szakmai életünk részévé váltak. Mégsem így használjuk őket. Ha magánemberként is szeretnénk jelen lenni, az amerikai ajánlás szerint praktikusabb álnéven, e-mail címünk megadása nélkül, mintegy rejtőzködve megnyilvánulni.

Talán a fentiekből arra következtethetünk, hogy nincs a Facebook-nak jövője az oktatásban, hiszen mi, tanárok, egyre inkább publikus életünk részeként tekintünk rá, a gyerekek viszont makacsul ragaszkodnak ahhoz, hogy ez a magánéletük része. Gyakran gondolkodás nélkül bejelölnek tanárokat, majd

ugyanúgy - ti. gondolkodás nélkül - posztolják ki az adott tanár órája alatt, hogy a tanár milyen uncsi. De már ez sincs teljesen így, én azt látom, hogy a diákok is kezdenek óvatosabbak lenni. A Facebook kutatás 2011 oldalán olvastam a különböző típusú felhasználókról a Facebook-on. Nos, az én tapasztalatom az, hogy az egyéni beállítottság mellett létezik a 'csordaszellem' is, ami alatt azt értem, hogy ha egyes osztályokban divat a tanárokat bejelölni, akkor onnan szinte minden diák azonnal bejelöl. Ahol volt már ebből gond, akkor abból az osztályból a diákok egységesen nem jelölnek be (egy-két kivételtől eltekintve). Szintén figyelnek arra (erről egyébként Ollé János írt a napokban blogján), hogy a tanároktól függetlenül legyen egy zárt Facebook csoportjuk, ahol lehet informálisan kommunikálni. Érdekes, hogy ez ugyanúgy megvan egyetemi csoportoknál, mint a kisebbeknél. Érdekes volt az a történet, amikor egy tanárnak sikerült elérnie, hogy ne külön legyenek a gyerekek, hanem közösen, a tanáraikkal együtt hozzanak létre egy Facebook csoportot. A diákok látszólag nagy lelkesedéssel vetették magukat az ötletre, majd pár nap múlva létrehozták az újabb, 'tanármentes' csoportot. **Ollé János azt írta**, hogy "Az online közösségek látványosan leképezik az offline csoportokat, egyszerűen csak kommunikációs platformváltás van, szemléletváltás nincs." Én úgy látom, hogy az a tendencia, de a határok még nagyon sok esetben elmosódnak. Ahogy 'öregszik' a Facebook, úgy alakulnak ki az emberekben is a használatához kapcsolódó írott-íratlan szabályok. Ahogy kezdjük megérteni a Facebook jelenlét lényegét (és következményeit), elindul a szabályozás is. Részint kívülről (ld. hivatalos ajánlások, tanár-diák Facebook kapcsolat hivatalos tiltása), illetve belülről (önszabályozás az eddigi tapasztalatok fényében).

További érdekes kérdés, hogy beszélhetünk-e a Facebook-ról, mint egyetlen felületről. Nem lehet, hogy egy embernek esetenként több Facebook-identitása is van? Egy kollégám nemrég komoly vívódás után vallotta be, hogy neki bizony nagyon nehezebb esik, hogy egy általam kért cikket továbbajánljon Facebook-on. Egyszerűen nem vitte rá a lélek. Nos, ugyanez a kolléga igen aktív egy zárt Facebook csoportban, ahol egy osztályával tartja a kapcsolatot. Ráadásul ezek a szerepek sokkal gyorsabban változnak, mint gondolnánk. Elég egyetlen negatív tapasztalat (pl. 2-3 gyerek hülyéskedése, mikor is egy osztálytársukat 'betámadták' viccből Facebook-on), hogy teljesen átértékeljük Facebook jelenlétünket.

Mindebben nagyon nagy szükség lenne hasznos útmutatóra, tanácsokra. A Facebook kutatás 2011 kínálhatna talán. Kevés konkrét ajánlást fogalmaznak meg a szerzők (nem is ez a kutatás ezen fázisában az elsődleges cél), de azért kapunk némi segítséget. Például ezt írják:

Véleményünk szerint a Facebookon szerzett információk a pedagógus számára semmiképpen sem használhatóak fel megkülönböztető céllal az osztályteremben. Amennyiben a tanárnak véleménye van az oldalon közzétett információkról, úgy célszerű, ha tetszését/nemtetszését abban a közegben nyilvánítja ki, ahonnan az információt szerezte.

Ez szembemegy a jelenlegi (lehet, hogy nem jó) gyakorlattal, és felvet kérdéseket (lehet, hogy a *megkülönböztető céllal* a zavaró egyébként): mi van akkor, ha egy diák füves cigit szív a Facebook-on az egyik képen? Írjam alá tanárként, hogy 'nem tetszik! :((', vagy esetleg szóljak a szülőnek, hogy lehet, hogy van egy problémánk? Megfordítva: mit várnánk el szülőként a tanártól? Azt, hogy az online felületen fejezze ki véleményét, vagy azt, hogy azonnal szóljon nekünk. Szintén kérdés, hogy mi a teendő, ha egy tanárt gyalázó publikus bejegyzés születik, amelyben az adott diák a kolléga gyerekeiről értekezik igen durva hangnemben? Kezdem el a gyereket a Facebook-on nevelni, szóljak az érintett kollégának, a vezetőségnek, esetleg a gyerek szüleinek? És még sorolhatnánk azokat az eseteket, amikor ez az ajánlás komoly gondot is okozhat a gyakorlatban, valódi nevelési helyzetekben.

Szintén az említett kutatás fogalmazta meg az alábbi tételt:

A pedagógusnak az online közösségi felületekre lépve ismernie kell a diákok között kialakult, és számukra természetes viselkedési, illetve kommunikációs formákat (chat, "bökdösődés"), és ezek ismeretében kell eldöntenie, hogy pedagógusként vállalja-e a közösségbe való belépését.

Erről egy Lengyelországban átélt történet jutott az eszembe. Négyen voltunk egy szobában tanárok (2 lengyel, egy szlovák és jómagam), és mindannyian egy diákkonferenciára hoztunk csapatokat. A szlovák kolléga 24 éves, fiatal, lendületes, és végletekig idealista volt. Az utolsó napon 'party' volt a gyerekeknek. Hárman úgy döntöttünk, hogy átmegyünk egy közeli

vendéglátóipari egységbe, és beszélgetünk. Hagyjuk a gyerekeket bulizni, ott leszünk a közelben, ám mégsem velük. Nem így a szlovák tanár: ő bizony a diákokkal együtt bulizik, jól ismeri őket, nem lesz semmi baj - ezek nagyon rendes, tisztelettudó stb. diákok. Nem telt el 2 óra, és ahogy közeledett felénk a téren át, valahogy a 'vert seregek' kifejezés jutott az eszünkbe. Kiderült sajnos, hogy a party-n a szlovák gyerekek is káromkodtak, cigiztek, sunyiban ittak is, egymást nyalták-falták, meg egyéb szörnyűségeket tettek, nem pedig Heidegger filozófiai értekezéseiről cseréltek intelligensen eszmét (mint kiderült, ő ebbe az irányba próbálta volt terelni a beszélgetés fonalát). Nos, valahogy így érzek ezzel az ajánlással szemben is. A tanároknak ismernie kellene a diákok viselkedési szokásait a Facebook-on, de ezt csak úgy tehetik meg, ha a Facebook-ra regisztrálnak, és megtapasztalják ezeket. Hiába írjuk le bármilyen ajánlásban, úgysem lesz olyan, mint amikor először kap az ember megszólítás nélküli üzenetet, vagy látja a gyerekek zombisított képét, vagy 'nyelvromboló' rövidítéseit. Vagy egyszerűen csak végigolvassa egy összeveszés történetét (ld. a poszt elején a verekedős gyereket). És már ott van, törölheti magát ugyan, de a kárt már elszenvedte (arról nem is beszélve, hogy ezután miként változik a hozzáállása az IKT-hoz általában).

Utolsó felvetésként a befektetett munka kérdése merült fel bennem. A Facebook felhasználása rengeteg munkát, energiát és időt igényel a tanár részéről. Szerintem a legtöbb energiát az emésztí fel, hogy olyanra próbálja meg használni a gyerekekkel a közösségi oldalt, amire maguktól nem biztos, hogy használnák. Nagyon nehéz a 'most tanulunk, nem hülyülünk' hozzáállást kialakítani. A kulcs (mint például az Ember Tragédiája feldolgozását bemutató előadásban is meghallhattuk), a nagyon profi előkészítés, az iszonyatosan alaposan átgondolt koncepció, és sok idő (az említett projektben - ha jól emlékszem - három hétig napi 1-2 óra).

Végül, ha nekem kellene Facebook ajánlásokat megfogalmaznom (kutatási háttér nélkül), én ezeket mondanám:

- a) a tanárnak tudomásul kell vennie, hogy a diákok az online közösségekben máshogyan mozognak. Ez azt jelenti, hogy rengeteg olyan 'szabály', szokás létezik a gyerekek online életében, amire nem is gondolnánk. Én nem azt javasolnám, hogy belépés előtt legyünk ezzel

tisztában (hiszen ez lehetetlen), hanem azt, hogy nagyon nagy nyitottsággal, tanulásra készen, toleránsan induljunk az úton. Ha iskolai példát kellene hoznom, talán olyan ez kicsit, mintha a szalagavató helyett az afterparty-ra nyitnánk be éjfél körül. Ne frakkban, estélyiben táncoló elegáns, fegyelmezett már-már felnőtteket keressünk, hanem szétcsúszott tinédzsereket.

- b) sokkal mélyebben láthatunk a diákok magánéletébe, sokkal gyorsabban durvulnak el konfliktusok, mint az offline életben. Ráadásul mindennek nyoma van. Sok kérdést vet ez fel, amelyre válaszolnunk kell, mielőtt Facebook-on barátokozunk, vagy dolgozunk a gyerekekkel. Mi van, ha túl sokat tudunk meg róluk? Miként kezeljük ezeket az információkat? Tanárként, vagy magánemberként lépünk a rendszerbe? (pl. ha nyitok egy csoportot, ahová meghívom a gyerekeket, majd az így bejelöltödt gyerekek kizárja, hogy '1 hete részeg vagyok, anyámék Máltán, király!!', akkor van-e ezzel teendőm? És mi lesz, ha a gyerekek baja lesz, és én tudtam róla? Szintén: megpróbáljak-e feloldani egy konfliktust két gyerek között, vagy megtilthatom-e egy diáknak, hogy egy külföldi csereprogramban részt vegyen, ha Facebook-on kritikátlanul nyilatkozik meg a fogadó diákokkal szemben?)
- c) a Facebook a diákok számára elsősorban a kapcsolattartást szolgálja, illetve a magánéletük része. Ha szeretnénk oktatási céllal használni, tudnunk kell, hogy picit felül kell írunk (vagy legalábbis újra kell gondolatnunk, vagy ki kell szélesítenünk) mindazt, amit a gyerekek a Facebook-nak hisznek. és ez nem könnyű. Érdemes nagyon aprólékosan átgondolni, hogy mit, mikor és miért kérünk tőlük, csináltatunk velük a Facebook-on.
- d) nemrég írtunk itt a TanárBlogon is arról, hogy az ingyenes Facebook olyan, mint a malacok az ólban: ha minden ingyen van, gyanús, hogy mi vagyunk a termék (**ITT A CIKK**). Ez egy újabb morális csapda. Vajon felültetem-e a diákokat a Szegedre induló ingyenes buszra, ha útközben termékbemutatók vannak végig? A válasz persze lehet 'igen', csak tudjuk, hogy nem szívességből visznek, hanem edényeket akarnak eladni nekünk.

A bunkoftól az m-learningig

– stabil gondolatok a mobiltelefonok oktatási használatáról

Mire jó a mobil?

Tegnap érdekes vitába bonyolódtem arról, hogy vajon mekkora lehetőségek rejlenek a mobil tanulásban. A telefonjaink valóban egyre okosabbak lesznek és egyre több diák zsebében lapul ott egy-egy ilyen kütyü. A mobiltanulás kezd valamifajta új hívószó lenni, olyan, mint pár éve volt az IKT vagy a webkettő. Mégis, a beszélgetőtársaim elég szkeptikusak voltak. A majdhogynem egyhangú vélemény szerint a mobilok sosem lesznek olyan sokrétűek, mint a akár a netbookok vagy a táblagépek. Ráadásul ahhoz képest, ami a hozzáadott érték lehetne kifejezetten sok a macera azzal, ha ezeket az eszközöket akarjuk használni a tanításban.

Most jön a töredelmes vallomás: én éppen a napokban lettem okostelefon tulajdonos. Többek között pontosan azért, mert azt gondolom, a mobiloknak igenis van komoly lehetősége a tanításban. Ahogyan a számítógépnek is meg kellett és mind a mai napig meg kell találni a helyét az oktatási folyamatban, úgy kellene elgondolkodnunk a mobilokról is. Mára talán már mindenkinek világos, hogy a számítógép nem helyettesíti a korábbi pedagógiai eszközöket, hanem szélesíti a palettát, új lehetőségeket nyit meg. Így kellene gondolkodnunk a mobilokról is.

Ezeknek az eszközöknek a legnagyobb előnye, miként a nevük is mutatja, hogy mobilisak, tehát mozgathatók, bárhol hozzáférhetőek. Ez lehet az a tulajdonságuk, amivel igazán újat hozhatnak a tanításba. Az elmúlt száz évben nagyon sok különféle reformfolyamat, alternatív kezdeményezés volt a pedagógiában. Ezek megváltoztatták mindazt, amit e gyerekről, a tanár szerepéről, az iskola feladatáról gondolunk. Egy dolog, viszont alig változott: az osztályterem. Sok reform alakította át az osztálytermet, de abból kilépni csak egyes különleges esetekben próbált bárki is.

A mobiltanulás azt a lehetőséget ígéri, hogy eltűnhetnek az iskola falai. Hamarosan majd írok pár érdekes alkalmazásról, amilyen például a *Layar* ez a fejlesztett valóság a telefon GPS adatainak felhasználásával jelenít meg információkat a kamera által látott képen. Felrakhatjuk például így a wikipedia szócikkeket, de magunk is készíthetünk bármilyen fejlesztett valóságot a

diákjainknak. A gyerekek elmehetnek bárhová, de közben tarthatják a kapcsolatot twitteren, megoszthatják a tapasztalataikat, képeiket stb.

Miközben itt azon gondolkodunk, hogy kell-e ez nekünk egyáltalán, londoni diákok már gond nélkül használják ezt a technikát. Miközben tüntetnek a kormány ellen, amelyik éppen megtriplázza az egyetemi tandíjat, egy közös szerkesztésű térképen jelölik be a mobiljaikról, hogy a rendőrök merre mozognak, éppen hol mi történik. A térkép megtekinthető [IDE KATTINTVA](#). Mintha megint az lenne a helyzet, hogy amíg mi tanárok azon töprengünk, hogy jó-e ez nekünk, a diákjaink, a fiatalabb generáció tagjai már vígan használják.

Tiltsuk a mobil, vagy használjuk?

A brit oktatási minisztérium érdekes törvényt tervez: jogot adnának a tanároknak, hogy az iskolában használt mobil telefonokat elvegyék a diákoktól (ez még önmagában nem lenne nagyon különös), azonban arra is feljogosítaná a pedagógusokat, hogy a telefon tartalmát (pl. híváslistát, feltöltött képeket, videókat stb.) átnézze, és amennyiben törvénysértő, vagy megkérdőjelezhető tartalmat talál (pl. meztelen képet, zaklató sms-t stb.), akkor megteheti a megfelelő lépéseket. Miközben ezt olvastam, bevallom, bűnösnek éreztem magam egy kicsit ... azért, mert én meg éppen a múlt hét végén engedtem meg, hogy a gyerekek okostelefonokkal jöjjenek az órára, hogy együtt megpróbáljuk kihasználni a telefonokat, mint új eszközt az oktatásban. Lehet, hogy hatalmasat tévedtem? Tépelőds a lapozás után.

Talán több tanárnak is ismerős a helyzet: az osztályban egyszer csak elterjed a hír, hogy valamelyik gyereknek 'rajongói oldala' van a Facebook-on. Ebben esetleg egy vicces kvíz is található az illetőről. Azt is tudhatjuk, hogy az, akiről az oldal szól, nagyon kiszolgáltattott, és 'fegyvertelen' a Facebook oldallal szemben. Ha ugyanis nem veszi viccre, az valószínűleg olaj a tűzre, és még több 'rajongója' lesz, még többen töltik ki a kvízt, és még többen adják tovább másoknak a linket. Amit pedig a Facebook oldalra ő ír, azt viccesen idézgetik az arcába (kicsit kifordítva) már másnap. Nincs megoldás, sajnos. Aki látott már gyereket végigjárni ezt az utat: a) viccre veszem, b) tiltakozom, c) védekezem, d) beletörődöm, az tudja,

hogy nem egyszerű. Ráadásul tanárként sem egyszerű a helyzet, nem könnyű segíteni.

Az igazi gond az, hogy valamiért az online vicceknek mintha durvábbnak kellene lenniük, hogy 'üssenek', mint hagyományos offline társaiknak. Érdekes eset volt Ausztráliában például, amikor egy eltűnt 8 éves kisfiú osztálytársai létrehoztak egy Facebook csoportot, azzal, hogy ha összegyűlik 1 millió tag, akkor visszaadják a gyereket. Amikor kérdőre vonták a gyerekeket a tanárok (illetve a rendőrség) nehéz volt elmagyarázni nekik, hogy miért lépett túl egy határt ez a 'vicc'. Ha belegondolunk, vajon arra képesek lettek volna-e, hogy az iskola aulájában egy asztalt állítsanak fel, és az arra járóknak azt mondják, hogy írjanak alá egy papírt, mondván, ha az iskola összes diákja-tanára aláírja, akkor visszaadják eltűnt társukat, a válasz valószínűleg az, hogy 'nem'. Érezték volna mindennek a súlyát, ami az online súlytalanság világában sokkal egyszerűbb, az a 'földön' komolyan büntetendő.

Ha minderre gondolok, nehéz szívvel engedem a telefonok használatát, hiszen elképzelhető, hogy pont az én órám fog egy sértő bejegyzés születni a Facebook-ra, vagy elmenni egy bántó sms. Nincsenek illúzióim, természetesen tudom, hogy az órán nem csupán arra használják majd a telefont, amire én szeretném, hanem arra is, amire egyébként ők szokták. Mivel új idők új kihívásainak igyekszem megfelelni, elbizonytalanodtam most, hogy a britek pont ellenkező irányban indultak el. Lehet, hogy nekik van igazuk, és a telefon használatának lehetséges előnyeivel sokkal nagyobbak a veszélyek? Nem fognak dolgozni, figyelni, csak azért, mert elérhetőek a telefonjaik?

Egy életem, egy halálom, én úgy döntöttem, kipróbálom. Akár bejön, akár nem, azt megígérhetem, hogy megírom ide és ajánlom minden kolléga figyelmébe. Ha valakinek van tapasztalata, vagy szintén rálép erre a rögzös útra, ugyan ossza már meg velünk a tapasztalatait, itt a TanárBlogon.

Kiskarácsony, nagykarácsony

– Prievara Tibor személyes gondolatai a Szeretet Ünnepeőről

Karácsonyi köszöntések tipológiája

Mivel a téli szünet hosszú és unalmas, úgy döntöttem, hogy némi hasznos tevékenységet is beszorítok a bejglizabálások közé. Hangsúlyozom, hogy az alábbi rövid elemzés nem reprezentatív felmérés alapján készült, és másnak más eredményei lehetnek. Az érdekelt, hogy ismerőseim hogyan kívánnak egymásnak kellemes ünnepeket az interneten. A felmérésben összesen kb. 200 karácsonyi témájú posztot elemeztem, kb. ugyanennyi embertől a Facebook-on és az IWIW-en. Lapozás után lássuk, mire jutottam!

A legmeglepőbb a két közösségi oldal posztjainak összehasonlítása volt. Nem tudom, kinél hogy van ez, de az IWIW-en szinte csak és kizárólag hagyományos, konzervatív köszöntéseket találtam. Néhány példa:

Boldog Karácsonyt:-) Kellemes Karácsonyi ünnepeket és Boldog Új Évet Kívánok! Áldott, boldog, békés, szeretetteljes, örömteli...stb. karácsonyt kívánok mindenkinek!

Ennek több oka is lehet: lehet, hogy az IWIW felhasználói alapvetően konzervatívabbak, de lehet az is, hogy ott több az idősebb ismerősöm, vagy egyszerűen az IWIW nem nagyon ad másra lehetőséget.

Természetesen azért itt is találhatunk némileg eltérő köszöntéseket, mint például:

- a) videóval BoKa-t kívánók
- b) zeneszámmal (zenedoboz alkalmazás) BoKa-t kívánók
- c) hódít a kisgyerekekkel karácsonyi képek készítése is - ebben az esetben gyakorlatilag nincs valódi köszöntés, hanem a gyerekről készült karácsonyi kép jelenik meg a főoldalon, ezzel kívánnak szépeket és jót. Ravasz, és mindig működik, hiszen a kisgyerek és/vagy a kutya (mint tudjuk) verhetetlen kombó, ha emberek meghatására a cél.

Szólnunk kell még a hagyományos ünnepi posztok bővített változatáról, ahol nem elégszünk meg az egyszerű 'Boldog Karácsonyt' köszöntéssel, hanem egyéniséget próbálunk belevinni bővítéményekkel (pl. '*Karácsonykor az angyalok a földre szállnak,térjenek be házádba és maradjanak nálad! Boldog karácsonyt!!*'). Ennek láthatjuk majd később az 'abszurd vicces' változatát, ahol nyilvánvalóan az ünnepi posztot a hagyományos formulák halmozása teszi különlegessé.

Természetesen létezik még a nem családi képpel illusztrált ünnepi jókívánság is, itt is elsősorban a hagyományos karácsonyi tematizálás hódít. Nézzünk egy tipikus példát rá (képünk nem illusztráció!):

És van, aki Karácsonykor is a Lovehunter alkalmazásban nézte meg naponta kétszer, hogy kinek tetszik.

És most következnek a Facebook, mert az sokkal érdekesebb. A fenti kategóriák szintén megtalálhatóak, bár meglepően kisebb százalékban, mint az IWIW-en! A Facebook sokkal fiatalosabb, dinamikusabb, és sokkal több lehetőséget is kínál arra, hogy úgymond kifejezzük magunkat karácsonykor is.

A hagyományos köszöntések szintén előfordulnak, ahogy azt írtuk, ám több alfaját véltem felfedezni. Van a fiatalosabb (pl. *boldog karit*), vagy éppen *Csatlakozom az előttem szólókhoz: Boldog Karácsonyt mindenkinek!*). Itt kell röviden kitérnünk ennek a viccesen abszurd változatára is:

Ezennel Szeretnèk Minden Kedves Baràtomnak Ès Ismerösömnek, Valamint Minden Ismerösöm Ismerösènek S Azok Összes Ismeröseinek Ès Felebaràtainak Kellemes, Szeretettel Ès Malasztal Teljes Boldog Karàcsonyt Kivànni. Boldog Karàcsonyt!

Ideje a hagyományostól eltérő üdvözléseket is sorra venünk:

- a) létezik idén az állatokkal BoKa-t kívánók nem is olyan kicsi tábor. Ez lehet kismalac a kertből, vagy rózsaszín ruciba öltöztetett kicsi öleb, aki édesen integetve kíván minden jót. Ez láthatóan bejön, mivel mindenki

szétlájkolja ezeket a képeket (egyébként is érezhető a nagyobb lájkolási hajlandóság így Karácsony idején).

- b) betagelt (felcímkézett) képek: ez a Facebook-on eleve is divat. A recept: végy egy feldíszített karácsonyfát ábrázoló képet, minden egyes díszre címkézz rá valakit az ismerőseid közül és már készen is van a részben személyes karácsonyi ajádnék / üdvözlőlap. És ebben van is valami karácsonyi, mivel gondolni kellett azokra, akiket becímkeztünk a képen, ráadásul ők ezt (ha úgy akarják) személyes levélben akár meg is kaphatják. Lájkolás szinte garantált!
- c) érdekes, hogy a Facebook-ra is begyűrűzőz az, ami nekünk csak januárban adatott meg: dicsekedni, büszkélkedni az ajándékokkal. Most nem kell mást tenni, mint lefényképezni, feltölteni a Facebook-ra és szintén lehet learatni a lájkokat, vagy (ál)irigykedő kommenteket.
- d) enigmatikus, üzenetértékű poszt: ebben érezzük, hogy több van, mint egy egyszerű karácsonyi köszöntő, de az is nyilvánvaló, hogy nem nekünk szól (vagy éppen ellenkezőleg!). Nézzünk egy példát: *Kellemes karácsonyi ünnepeket és sikerekben gazdag újévet kívánok **mindenkinek akit szeretek!!*** . Itt ugye érezhető a feszültség, és rögtön felmerül a kérdés: vajon mi melyik kategóriába tartozunk?? Sajnos nem tudom, csak bízhatok ...
- e) végül egy szót szóljunk a politikailag aktív karácsonyozókról. Idén ez a médiatörvény kapcsán került elő. Részletesen most ezt nem fejtegetném (mi is a törvény hatálya alá tarozunk) elég az hozzá, hogy karácsonyi üdvözlő helyett többen ilyen jellegű üzeneteket tettek idén közzé. Így megy ez.

Szóval, nyájas olvasó, így kívántunk egymásnak kellemes ünnepeket, boldog karácsonyt, hannukát, sajtószabadságot és sok-sok szeretetet ('*többet, mint idén*')

Boldog karácsonyt? Szól a grincs is!

Itt a szent ünnep, eddig bírtam, úgy érzem itt az ideje, hogy megszólaljon a grincs is. És miért egy IKT portálon? Egyrészt ide egyszerű írnom, de inkább ezért, mert amiről szó lesz, az pont a digitális világ, a telefonok, internet stb. hatása a szeretet

ünnepeére. Értsd: ahogy ezek iszonyúan idegesítően tudnak belerondítani a karácsonyba. Részletek (ünnep spoiler) a lapozás után :)

Na szóval: közeledett az ünnep, szerencsésen megúsztuk a kötelező rohangálást, vásárlást stb. Nem maradt más hátra, gondoltam, mint a békés ünneplés. Magam nem vagyok nagy híve halott élőlények feldíszítésének (karácsonyfa), de a gyerekek kedvéért ugye az ember tesz engedményeket.

Mindegy, szóval ünnep. Először 22-én kaptam egy sms-t. Jelez a telefon, buszon nézem, ki lehet (nem szeretek nagyon telefonálni egyébként, de sajnos muszáj). Nos, nem más, mint Beck György (remélem György, lehet, hogy összekeverem) írta nekem, hogy mindenben gazdag legyen az új évem. Lefuttattam a nevet az agyamban, de nem emlékeztem ilyen ismerősre. Aztán láttam, hogy ő a Vodafone vezérigazgatója, és személyesen így kíván nekem kellemes ünnepeket. Azért ez nem semmi! Hány előfizetője lehet a Vodafone-nek? 2 millió? És Ő, pont NEKEM ír sms-t karácsonykor. Azért ez figyelmesség a javából! Vagy igazából nem is, és ez egy automatikus sms lehetett minden előfizetőnek? Én szeretném a személyesen mindenkinek író vezérigazgató képét dédelgetni magamban.

Nem telt bele 2 óra, és írt kedvenc bankom is - ők idén NEM költenek karácsonyi ajándékokra, írták büszkén, inkább egy játszóteret újítanak fel a pénzből. Kérnek, én is szálljak be velük, tegyek hasonlóképp, mert ez milyen jó. Kedvesen visszaírtam, hogy mivel én a karácsonyi ajándékok helyett nekik vettem hiteltörlesztő részletet decemberben is, a játszóteret passzolnám addig, amíg legalább 260 nem lesz megint az Euro. De a gesztus karácsonykor, ugye, azért mégiscsak gesztus. Volt hozzá feldíszített faág, meg száncsengő is - mármint a levélhez.

És 23-án mintha átvágtak volna egy gátat, elkezdtek ömleni a Facebook profilfrissítések, sms-ek, kör e-mailek, IWIW kiírások, meg ki tudja még mi nem. Mindenki boldog karácsonyt kíván 'minden kedves ismerősének'. Aztán egy újabb sms érkezett egy tanítványomtól, akinek kb. 3 éve nem találkoztam már. De karácsonykor gondolt rám. Ezekért a pillanatokért lesz tanár az ember. Hasonlóan Beck György esetéhez, most is azt szeretném hinni, hogy ennyi idő után is olyan fontos része vagyok az életének, hogy karácsonykor gondol rám - talán (de ebben már egyáltalán nem vagyok biztos) otthon egy könnycseppet is elmorzsol a szeme

sarkában miközben azokra a csodás angolórákra gondol. Vagy nem. És egész egyszerűen benne maradt a nevem a telefonjában és küldött egy körlevelet minden ismerősének - és kitörölni csak ezért nem akart. De hát tudjuk: a gesztus az gesztus.

Összefoglalva: lehet, hogy csak engem, de engem ISZONYATOSAN zavar a sok személytelen jókívánság. Sikerült ebben is áttörést elérnünk: nem kell már egymásra gondolni (még karácsonykor sem), gondol másra helyettünk a telefonkönyvünk a mobilunkban, vagy éppen az üzenőfal a Facebook-on.

De hogy ne csak dohogjak, hanem megoldást is keressek: javaslom, hogy 2010-től fogadjuk el azt, hogy alapértelmezetten az ismeretlen (félismerős, ismerős) emberek kellemes ünnepeket, boldog karácsonyt kívánnak egymásnak. Levelet, kör e-mailt, Facebook frissítést csak az írjon, aki NEM így gondolja. Így őszintébb, érdekesebb, izgalmasabb lesz a szeretet ünnepe.

Prievara Tibor Grincs

Ui: természetesen a személy szerint nekem, a családomnak szóló köszöntések nem tartoznak ide, a nevemmel ellátott képeslapoknak, vicces üzeneteknek, filmeknek továbbra is nagyon örülök. Mert az nekem szól, nem egy címlistának.

Ui 2: a fenti poszt NEM a TanárBlog hivatalos álláspontja, hanem a saját blogomon megjelenő személyes bejegyzés :)